

บทบาทของวัดในฐานะที่เป็นพื้นที่สาธารณะของชุมชนท้องถิ่น : กรณีศึกษาวัดไผ่ล้อม
(พระอารามหลวง) ตำบลจันทนิมิต อำเภอเมืองจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี

ROLES OF BUDDHIST MONASTERY AS COMMUNITY'S PUBLIC SPACE : CASE STUDY
OF WAT PHAI LOM (THE ROYAL TEMPLE) IN CHANTHANIMIT SUB-DISTRICT
MUANG DISTRICT CHANTHABURI PROVINCE

ภาคินิพนธ์

ของ

เดชฤทธิ์ สุภพร

ลิขสิทธิ์ © ๒๕๕๖ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

กรกฎาคม ๒๕๕๖

บทบาทของวัดในฐานะที่เป็นพื้นที่สาธารณะของชุมชนท้องถิ่น : กรณีศึกษาวัดไผ่ล้อม
(พระอารามหลวง) ตำบลจันทนิมิต อำเภอเมืองจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี
ROLES OF BUDDHIST MONASTERY AS COMMUNITY'S PUBLIC SPACE : CASE STUDY
OF WAT PHAI LOM (THE ROYAL TEMPLE) IN CHANTHANIMIT SUB-DISTRICT
MUANG DISTRICT CHANTHABURI PROVINCE

ภาคนิพนธ์
ของ
เดชฤทธิ์ สุภาพร

เสนอต่อมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

กรกฎาคม 2556

ใบรับรองภาคนิพนธ์

เรื่อง

บทบาทของวัดในฐานะที่เป็นพื้นที่สาธารณะของชุมชนท้องถิ่น : กรณีศึกษาวัดไผ่ล้อม
(พระอารามหลวง) ตำบลจันทนิมิต อำเภอเมืองจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี

Roles of Buddhist Monastery as Community's Public Space : Case Study of Wat Phai Lom
(the Royal Temple) in Chanthanimit Sub-district Muang District Chanthaburi Province

เศรษฐี สุภาพร

คณะกรรมการสอบภาคนิพนธ์

..... ประธานสอบภาคนิพนธ์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชัยยนต์ ประดิษฐศิลป์)

..... ประธานที่ปรึกษาภาคนิพนธ์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชัยยนต์ ประดิษฐศิลป์)

..... กรรมการที่ปรึกษาภาคนิพนธ์
(ดร. นักรบ เถียรอ่ำ)

..... กรรมการสอบภาคนิพนธ์
(ดร. ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์)

ได้รับอนุมัติจากมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณีให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(รองศาสตราจารย์พอพันธ์ สุทธิวัฒน์)

วันที่ ..... 19 ..... เดือน ..... กรกฎาคม ..... พ.ศ. 2556

เดชฤทธิ์ ศุภพร. (2556). บทบาทของวัดในฐานะที่เป็นพื้นที่สาธารณะของชุมชนท้องถิ่น : กรณีศึกษา วัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง) ตำบลจันทนิมิต อำเภอเมืองจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี. ภาคนิพนธ์ ปร.ม. (การปกครองท้องถิ่น). จันทบุรี : มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

คณะกรรมการที่ปรึกษาภาคนิพนธ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัชยันต์ ประดิษฐ์ศิลป์ ร.ค. (รัฐศาสตร์) ประธานกรรมการ
ดร.นักรบ เกียรติอำ ร.ค. (รัฐประศาสนศาสตร์) กรรมการ

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการรับรู้ของประชาชนและความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อบทบาทของวัดในฐานะที่เป็นพื้นที่สาธารณะของชุมชนท้องถิ่น การวิจัยได้เลือกวัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง) ตำบลจันทนิมิต อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี เป็นกรณีศึกษา วิธีการศึกษาในที่นี้จะใช้การวิจัยเชิงผสมผสาน (Mixed Method) ระหว่างวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ ในการวิจัยเชิงปริมาณจะใช้การวิจัยเชิงสำรวจ โดยประชากรที่เป็นเป้าหมายการวิจัย ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป ซึ่งอาศัยอยู่รอบวัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง) ในเขตตำบลจันทนิมิต และเก็บตัวอย่าง จำนวน 400 คน ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพจะใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกจากผู้ให้ข้อมูลหลักที่เกี่ยวข้อง (Key Informants) ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างรับรู้หรือรู้จักบทบาทของวัดระดับปานกลาง เนื่องจากปัจจัยที่เกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วมการเข้าร่วมกิจกรรมของวัด รวมถึงการประชาสัมพันธ์ของตัววัดเองด้วย ส่วนความคาดหวังของประชาชนต่อบทบาทของวัดอยู่ในระดับปานกลางเช่นกัน เนื่องจากปัจจัยที่เกี่ยวกับระดับการรับรู้ของกิจกรรม รวมถึงประสิทธิภาพการประชาสัมพันธ์ของวัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง)

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

Detrid Supaporn. (2013). **Roles of Buddhist Monastery as Community's Public Space : Case Study of Wat Phai Lom (the Royal Temple) in Chanthanimit Sub-district Muang District Chanthaburi Province.** Independent Study. M.P.A. (Local Government). Chanthaburi : Rambhai Barni Rajabhat University.

Advisory Committee

Assistant Professor Dr.Chaiyon Praditsil Ph.D. (Political Science)	Chairman
Dr.Nakrob Tianam D.P.A. (Public Administration)	Member

Abstract

The purpose of this research was to study the public recognition and expectation of the Buddhist Monastery's roles as the community's public space. Wat Phai Lom (the Royal Temple) in Chanthanimit Sub-district, Muang District in Chanthaburi was examined in this study. The mixed method model of the qualitative and quantitative survey research was applied to this study. The research populations were the 400 people with over 15 years of age living in the area of Wat Phai Lom (the Royal Temple) in Chanthanimit Sub-district. The qualitative research method of the in-depth interviews with the key informants was used in this study. The major findings identified the moderate levels of people's recognition in the temple roles. This resulted from the frequency of participation in the temple's activities and the information publication done by the temple. The results also showed the moderate levels of people's expectation of the temple roles. This resulted from the people recognition levels and the effectiveness of the information publication in the community performed by the temple.

กิตติกรรมประกาศ

ภาคนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความกรุณาและความช่วยเหลือให้คำแนะนำอย่างดียิ่งจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์ ประธานที่ปรึกษาภาคนิพนธ์ ดร. นักรบ เกียรอำ กรรมการที่ปรึกษาภาคนิพนธ์ และดร. ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์ กรรมการสอบภาคนิพนธ์ ตลอดจนคณาจารย์สาขารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ร่วมให้กำลังใจและให้คำแนะนำ คติข้อคิดเป็นอย่างดี ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ตรวจสอบ และให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ในการจัดทำเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล และขอขอบคุณผู้ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ที่เสียสละเวลามาให้ข้อมูลในการทำวิจัยและให้ความร่วมมือในการตอบแบบสัมภาษณ์เป็นอย่างดี รวมทั้งบุคลากรในหน่วยงานการปกครองจังหวัดจันทบุรี (กลุ่มงานความมั่นคง) ที่ให้การสนับสนุน และให้โอกาสผู้วิจัยได้ทำภาคนิพนธ์ฉบับนี้จนสำเร็จ และสุดท้ายนี้ที่ขาดมิได้ขอขอบพระคุณบิดาและมารดาที่คอยให้กำลังใจผู้วิจัยมาโดยตลอด จนทำให้ผู้วิจัยสามารถทำภาคนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดี

เดชฤทธิ์ สุภาพร

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ความเป็นมา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	2
ประโยชน์ของการวิจัย.....	3
ขอบเขตของการวิจัย.....	3
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	3
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	4
สมมติฐานการวิจัย.....	5
2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	6
ทฤษฎีบทบาท.....	6
ความหมายของบทบาท.....	6
ประเภทของบทบาท.....	8
พื้นที่สาธารณะ.....	10
ความหมายของพื้นที่สาธารณะ.....	10
พัฒนาการของพื้นที่สาธารณะ.....	11
วัดในพระพุทธศาสนา.....	16
ความหมายของวัด.....	16
ประเภทของวัด.....	17
บทบาทของวัด.....	18
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	23
3 วิธีดำเนินการวิจัย	25
การวิจัยเชิงปริมาณ.....	25
การกำหนดประชากร.....	25
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	25

สารบัญ (ต่อ)

บทที่		หน้า
3	(ต่อ)	
	การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	27
	การวิเคราะห์ข้อมูล.....	27
	สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	28
	การวิจัยเชิงคุณภาพ.....	28
	การสัมภาษณ์.....	28
	การตรวจสอบข้อมูลเชิงคุณภาพ.....	29
	การวิเคราะห์เชิงคุณภาพ.....	29
4	การวิเคราะห์ข้อมูล.....	30
	สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	30
	การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	30
	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	31
5	สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	62
	วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	62
	วิธีดำเนินการวิจัย.....	62
	สรุปผลการวิจัย.....	65
	อภิปรายผล.....	67
	ข้อเสนอแนะ.....	67
	บรรณานุกรม.....	69
	ภาคผนวก.....	73
	ภาคผนวก ก รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ.....	74
	ภาคผนวก ข หนังสือขอความร่วมมือในการวิจัย.....	76

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ภาคผนวก ค แบบสอบถามเพื่อการวิจัย.....	82
ภาคผนวก ง คำอำนาจจำแนกและค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม.....	88
ประวัติย่อผู้วิจัย.....	91

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
1 ร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ.....	31
2 ร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามอายุ.....	31
3 ร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามการศึกษา.....	32
4 ร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามอาชีพ.....	33
5 ร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามรายได้เฉลี่ยต่อเดือน.....	33
6 ร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระยะเวลาที่อยู่ในเขตรอบวัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง) จนถึงปัจจุบัน.....	34
7 ค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามด้านการรับรู้ของบทบาทของวัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง).....	35
8 ค่าเฉลี่ยและค่าร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเรื่องการรับรู้บทบาทของ วัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง).....	37
9 ค่าเฉลี่ยและค่าร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามการรับรู้บทบาททางการจัดเรียน การสอนของวัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง).....	42
10 ค่าเฉลี่ยและค่าร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกบทบาทตามการรับรู้ทางการจัด กิจกรรมทางสังคมอื่นๆ ของวัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง)	47
11 ค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามด้านความคาดหวังบทบาทของวัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง)	48
12 ค่าเฉลี่ยและค่าร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามความคาดหวังบทบาททางศาสนา ของวัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง)	50
13 ค่าเฉลี่ยและค่าร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเรื่องความคาดหวังบทบาททางการ จัดการเรียนการสอน	55
14 ค่าเฉลี่ยและค่าร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามความคาดหวังบทบาททางการจัด กิจกรรมทางสังคมอื่นๆ ของวัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง).....	60
15 ผลการวิเคราะห์ค่าอำนาจจำแนกรายข้อของแบบสอบถาม เรื่อง บทบาทของวัด ในฐานะที่เป็นพื้นที่สาธารณะของชุมชนท้องถิ่น : กรณีศึกษาวัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง) ตำบลจันทนิมิต อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี.....	89

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมา

วัดมีความหมายโดยทั่วไปในสังคมไทย หมายถึง คำเรียกสถานที่สำหรับประกอบกิจกรรมทางศาสนาและศาสนพิธีต่างๆ ของผู้นับถือศาสนาพุทธ ในวัดส่วนใหญ่จะแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ พุทธาวาส และสังฆาวาส พุทธาวาสจะเป็นที่ตั้งของสถูปเจดีย์ อุโบสถ สถานที่ประกอบกิจกรรมทางพุทธศาสนา ส่วนสังฆาวาสจะเป็นส่วนกุฏิสงฆ์สำหรับพระภิกษุสงฆ์สามเณรจำพรรษา แต่ปัจจุบันวัดจะเพิ่มส่วนฌาปนสถานเข้าไปด้วยเพื่อประโยชน์ในด้านการประกอบพิธีทางศาสนาของชุมชน เช่นการฌาปนกิจศพ เป็นต้น แต่โดยทั่วไปแล้วป่าช้าในอดีตของไทยนั้นจะอยู่ติดหรือใกล้กับวัดตามธรรมเนียมของแต่ละ (วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. 2555. ออนไลน์)

วัดในอดีตมีบทบาทเป็นศูนย์กลางของชุมชนในการประกอบกิจการสาธารณะเพื่อประโยชน์แก่ชุมชนกล่าวคือ ในด้านการให้บริการแก่ชุมชนนั้น ในอดีตการเรียนหนังสือก็ต้องเข้ามาศึกษาที่วัด จนพัฒนาการเป็นโรงเรียนวัดต่างๆ ขึ้นมามากมาย แม้กระทั่งการรักษาพยาบาลในชุมชนก็ยังใช้วัดเป็นพื้นที่รักษาผู้ป่วย ไม่ว่าจะเป็นการรักษาการป่วยทางกายรวมทั้งการป่วยทางด้านจิตใจ นอกจากนี้วัดยังมีบทบาทอีกมากมายไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการจัดกิจการต่างๆ ของชุมชน เช่น การประชุมของชุมชนในการนำไปพัฒนาชุมชนท้องถิ่น การประชุมในการจัดงานพิธีต่างๆ ไม่ว่าจะเป็งานบุญงานวัด เรายังพบอีกว่าวัดยังเป็นที่เปิดให้ทุกคนเข้ามาเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ บางวัดยังเป็นพื้นที่ที่ให้คนมาเล่นกิจกรรมบันเทิงอาทิ เป็นที่เล่นสำหรับเด็กเล็กๆ ถ้าเปรียบง่ายๆ ก็คือ วัดเป็นที่สาธารณะที่มีคุณค่ามากที่สุดของชาวบ้าน วัดคือศูนย์รวมกิจกรรมของทุกอย่างในชุมชนที่มีบทบาทสำคัญที่ทำให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกิจกรรมสาธารณะในอดีต (วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. 2555. ออนไลน์)

อย่างไรก็ดี วัดในฐานะที่เป็นสิ่งสร้างทางวัฒนธรรม ก็ย่อมมีการเปลี่ยนแปลงไปได้ตามการเปลี่ยนแปลงของวิถีของมนุษย์ในชุมชนและกระแสจากภายนอก ในกรณีสังคมไทยมีงานวิจัยที่ชี้ให้เห็นการเปลี่ยนแปลงของวัดในชุมชนภาคตะวันออก เช่น จิตรา สมบัติรัตนานันท์ (2543 : 90 - 107) พบว่า วัดในชุมชนของตำบลเนินค้อของจังหวัดระยองเปลี่ยนแปลงไปตามปัจจัยทางเศรษฐกิจการเมืองและสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการขยายตัวกลไกรัฐราชการจากส่วนกลางเข้ามาสู่ชุมชนนั้นได้เข้ามาแทนที่กลไกต่างๆ ของสถาบันวัดในชุมชน เช่น การจัดการศึกษาโดยวัดถูกแทนที่โดยระบบโรงเรียนของราชการ ระบบสมุนไพรรักษาโรคและไสยศาสตร์ถูกแทนที่ด้วยสถานอนามัยตามความเชื่อของสาธารณสุขสมัยใหม่ เป็นต้น ดังนั้นวัดในฐานะที่เป็นพื้นที่สาธารณะ

ชุมชนท้องถิ่นตามที่เป็นในอดีตจึงมีพลวัตรการเปลี่ยนแปลงบทบาทการเป็นพื้นที่สาธารณะ ไปตามเหตุปัจจัยในด้านการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

วัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง) ตำบลจันทนิมิต อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี ก็เป็นวัดที่มีบทบาทเป็นพื้นที่สาธารณะของชุมชนดังกล่าวที่ว่า “ไม่มีใครเป็นเจ้าของวัด” เช่น มีการจัดกิจกรรมทางศาสนาที่ให้นักเรียนในชุมชนเข้ามาทำกิจกรรมรวมไปถึงชุมชนใกล้เคียงมาโดยตลอด อาทิ การจัดพระเพณีมัสการปิดทอง องค์พระพุทธรูปไสยาสน์ประจำภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในเทศกาลตรุษจีนของทุกปี การถือศีล 8 บำเพ็ญเนกขัมมบารมี บวชชี - พรหมณี ในวันวิสาขบูชา และวันที่ 5 ธันวาคมของทุกปี การจัดงานทำบุญ - ตักบาตรข้าวสารอาหารแห้ง ในวันขึ้นปีใหม่ของทุกปี แต่กิจกรรมที่สำคัญของวัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง) คือ การจัดการศึกษาโดยวัด จัดให้มีการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี นักธรรมตรี - โท - เอก การสอนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ระดับประโยค 1 ถึงประโยค 3 การสอนหลักสูตร ปบส. และระดับปริญญาตรี แก่พระสงฆ์สามเณร - ครูสอนพระปริยัติธรรม ในเขตจังหวัดจันทบุรีและจังหวัดใกล้เคียง และเปิดสอนชั้นประถมศึกษา มัธยมศึกษาภาคบังคับให้แก่เด็กและเยาวชนในชุมชนและชุมชนใกล้เคียงได้เข้ามาศึกษาหาความรู้

เรายังพบว่าในปัจจุบันวัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง) ยังมีกิจกรรมสาธารณะที่สำคัญอยู่หลายประการ เช่น นอกจากกิจกรรมทางศาสนาแล้ว ยังมีการเปิดสอนในระดับปริญญา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย การส่งเสริมการนวดของ เป็นต้น แต่การที่วัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง) จะสามารถทำบทบาทสาธารณะได้อย่างยั่งยืนนั้น วัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง) จะต้องได้รับการสนับสนุนจากชุมชนรอบๆ วัด ที่อยู่ใกล้เคียงวัด ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาว่า ชุมชนรอบๆ วัดคิดอย่างไรกับกิจกรรมของวัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง) ผู้วิจัยจึงได้จัดทำวิจัยเรื่องบทบาทของวัดในฐานะที่เป็นพื้นที่สาธารณะของชุมชนท้องถิ่น : กรณีศึกษา วัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง) ตำบลจันทนิมิต อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี โดยหวังจะเป็นกรณีศึกษาที่จะช่วยให้แก้ไขเรื่องพื้นที่สาธารณะในสังคมท้องถิ่นไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการรับรู้ของประชาชนที่มีต่อบทบาทของวัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง) ในเขตตำบลจันทนิมิต อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี ในฐานะที่เป็นพื้นที่สาธารณะของชุมชนท้องถิ่น
2. เพื่อศึกษาความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อบทบาทของวัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง) ในเขตตำบลจันทนิมิต อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี ในฐานะที่เป็นพื้นที่สาธารณะของชุมชนท้องถิ่น

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ผลงานวิจัยจะนำไปเผยแพร่แก่ชุมชนเพื่อให้ชุมชนเห็นคุณค่าของการเข้ามาทำประโยชน์ให้กับวัดในฐานะที่วัดเป็นพื้นที่สาธารณะของชุมชนท้องถิ่น
2. จะทำให้สาธารณชนโดยเฉพาะอย่างยิ่ง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้เห็นความสำคัญกับบทบาทของวัดในฐานะที่เป็นพื้นที่สาธารณะเพื่อทำกิจกรรมส่วนรวม

ขอบเขตของการวิจัย

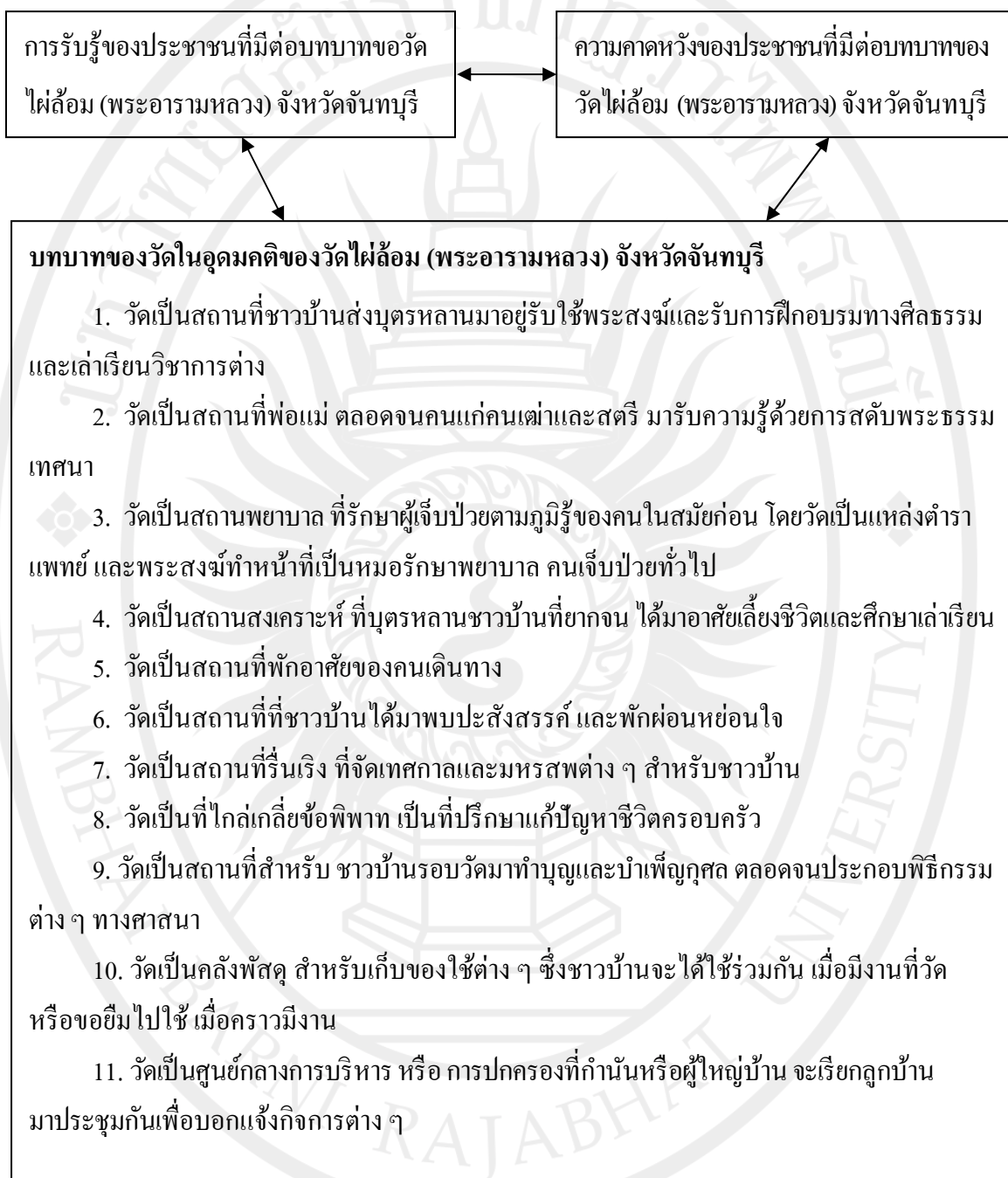
1. ช่วงเวลาของการศึกษาจะเน้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2498 ซึ่งเป็นปีที่พระธรรมวงศ์มุนี ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาส จนถึงปัจจุบันในปี พ.ศ. 2555
2. การศึกษาวัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง) ในที่นี้จะควบคุมชุมชนในเขตวัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง) และชุมชนใกล้เคียงในเขตตำบลจันทนิมิตที่นับถือศาสนาพุทธ

นิยามศัพท์เฉพาะ

เพื่อเป็นแนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยจะกำหนดนิยามศัพท์เบื้องต้นไว้ดังนี้

1. **พื้นที่สาธารณะ** หมายถึง พื้นที่ที่ทุกคนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมร่วมกัน และเป็นประโยชน์กับชุมชน เป็นพื้นที่ที่ทุกคนสามารถเข้าถึง และเข้าร่วมกิจกรรม ต่างๆ ได้โดยมีกฎกติกาของสังคมเป็นผู้ตรวจสอบ
2. **วัดเป็นพื้นที่ของสาธารณะ** หมายถึง การจัดงานสาธารณะของชุมชนจะใช้พื้นที่ของวัด
3. **บทบาทของวัด** หมายถึง กิจกรรมที่ประชาชนรับรู้และคาดหวัง

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

จากกรอบแนวคิดในการวิเคราะห์ ผู้วิจัยกำหนดสมมติฐานการวิจัย ได้ดังต่อไปนี้

1. บทบาทที่ประชาชนรับรู้กับบทบาทในอุดมคติของวัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง) สอดคล้องต่องกัน
2. ความคาดหวังของประชาชนกับบทบาทในอุดมคติของวัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง) สอดคล้องต่องกัน
3. บทบาทที่ประชาชนรับรู้กับความคาดหวังของประชาชนสอดคล้องต่องกัน

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และนำเสนอตามหัวข้อดังต่อไปนี้

1. ทฤษฎีบทบาท
  - 1.1 ความหมายของบทบาท
  - 1.2 ประเภทของบทบาท
2. พื้นที่สาธารณะ
  - 2.1 ความหมายของพื้นที่สาธารณะ
  - 2.2 พัฒนาการของพื้นที่สาธารณะ
3. วัดในพระพุทธศาสนา
  - 3.1 ความหมายของวัด
  - 3.2 ประเภทของวัด
  - 3.3 บทบาทของวัด
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ทฤษฎีบทบาท

1. ความหมายของบทบาท

พัทธา สายหู (2516 : 68) ได้อธิบายบทบาทหน้าที่ไว้ว่า เป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความเป็นบุคคลและเปรียบได้เสมือน “บท” ของตัวละครที่กำหนดให้ผู้แสดงในละครเรื่องนั้นๆ เป็นตัว (ละคร) อะไร มีบทบาทต้องแสดงอย่างไร ถ้าแสดงผิดบทบาทหรือไม่สมบทก็อาจถูกเปลี่ยนตัวไม่ให้แสดงไปเลยในความหมายเช่นนี้ “บทบาท” ก็คือ การกระทำต่างๆ ที่ “บท” กำหนดไว้ให้ผู้แสดงต้องทำตราบใดที่อยู่ใน “บท” นั้น

สุชา จันทน์เอม และสุรางค์ จันทน์เอม (2520 : 46) อธิบายถึงความหมายของบทบาทไว้ว่า บทบาทที่ใกล้เคียงกับสถานภาพมาก บทบาทเป็นสิ่งที่บุคคลในสถานภาพต่างๆ พึงกระทำ นั่นคือ เมื่อสังคมกำหนดสิทธิและหน้าที่ให้สถานภาพใดอย่างไรแล้ว บุคคลในสถานภาพนั้นๆ จะต้องประพฤติหรือปฏิบัติหน้าที่ที่กำหนดไว้

สงวน สุทธิเลิศอรุณ (2525 : 56 - 57) ได้สรุปทฤษฎีบทบาทต่อไปนี้

1.1 ทฤษฎีบทบาทของราล์ฟ ลินตัน (Ralp Linton,s Role Theory) ได้กล่าวว่า ตำแหน่งหรือสถานภาพเป็นผู้กำหนดบทบาท เช่น บุคคลที่มีตำแหน่งเป็นครูต้องแสดงพฤติกรรมเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ลูกศิษย์

1.2 ทฤษฎีบทบาทของโฮมันน์ (Homann,s Role Theory) ได้กล่าวว่าบุคคลจะเปลี่ยนแปลงบทบาทไปตามตำแหน่งเสมอ เช่น ตลอดกลางวันแสดงบทบาทสอนหนังสือเพราะมีตำแหน่งเป็นครูสอนตอนเย็นแสดงบทบาทเรียนหนังสือ เพราะมีตำแหน่งเป็นนิสิตภาคสมทบ เป็นต้น

1.3 ทฤษฎีบทบาทของพาร์สันส์ (Parson,s Role Theory) กล่าวว่าไว้ว่า ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ในสังคมทำให้มนุษย์ต้องเพิ่มบทบาทของตนเช่น บุคคลที่มีเพื่อนมากก็ต้องแสดงบทบาทมากขึ้นเป็นเงาตามตัว

1.4 ทฤษฎีบทบาทของเมอร์ตัน (Merton,s Role Theory) ได้กล่าวไว้ว่า บุคคลแต่ละคนจะต้องมีตำแหน่งและบทบาทควบคู่กัน ไปซึ่งไม่เหมือนกัน บทบาทจะมีมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับทักษะของสังคมที่เขาสังกัดอยู่ตลอดจนลักษณะของบุคคลในสังคมนั้น

1.5 ทฤษฎีบทบาทของกู๊ด (Good,s Role Theory) กล่าวว่าไว้ว่า บทบาทคือ แบบแผนของพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่ของแต่ละบุคคลและบทบาทดังกล่าวควรเป็นไปตามข้อตกลงที่มีต่อสังคมนั้นๆ

1.6 ทฤษฎีบทบาทของกัสกิน (Guskin,s Role Theory) ได้กล่าวว่า พฤติกรรมของบุคคลแต่ละคนคือผลที่ได้จากตำแหน่งทางสังคมของเขานั้นเองและทฤษฎีบทบาทจัดเป็นข้อตกลงประการแรกที่สถาบันต่างๆในสังคมคาดหวังว่าบุคคลที่ได้รับตำแหน่งต่างๆ ควรปฏิบัติอย่างไรบ้าง

สุพัตรา สุภาพ (2530 : 30) ได้กล่าวไว้ว่า บทบาท คือ การปฏิบัติตามสิทธิและหน้าที่ของสถานภาพ (ตำแหน่ง) ซึ่งมนุษย์แต่ละคนจะมีหลายบทบาท และแต่ละบทบาทจะมีความสมบูรณ์หรือสมดุลกันพอควร นอกจากนี้ยังได้กล่าวไว้ว่า บทบาทจะกำหนดความรับผิดชอบของงานต่างๆ ที่ปฏิบัติ ซึ่งจะช่วยให้บุคคลมีพฤติกรรมอย่างมีประสิทธิภาพ

พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยาอังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (ราชบัณฑิตยสถาน. 2532 : 315) ให้ความหมายไว้ว่า บทบาท หมายถึง หน้าที่หรือพฤติกรรมที่สังคมกำหนดและคาดหวังให้บุคคลกระทำ

งามพิศ สัตย์สงวน (2537 : 73) ได้ให้ความหมายไว้ว่า บทบาท หมายถึง พฤติกรรมที่บุคคลหนึ่งคาดหวังสำหรับผู้ที่อยู่ในสถานภาพต่างๆ ว่าจะต้องปฏิบัติอย่างไร เป็นบทบาทที่คาดหวังโดยกลุ่มคนหรือสังคม เพื่อให้ผู้สัมพันธ์มีการกระทำระหว่างกันทางสังคมได้ รวมทั้งสามารถคาดการณ์พฤติกรรมที่จะเกิดขึ้นได้

ราชบัณฑิตยสถาน (2546 : 602) ให้ความหมายไว้ว่า บทบาท หมายถึง การทำหน้าที่ที่กำหนดไว้ เช่น บทบาทพ่อแม่ บทบาทครู หรือหน้าที่ซึ่งหมายถึง การปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมาย

2. ประเภทของบทบาท

เดโช สวานานนท์ (2518 : 104) ได้กล่าวถึง แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทซึ่งสรุปได้ว่า บทบาทจะต้องประกอบด้วยลักษณะ 4 ประการ ดังต่อไปนี้

- 2.1 รู้สภาพของตนในสังคม
- 2.2 คำนึงถึงพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับผู้อื่น
- 2.3 คำนึงถึงพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับผู้อื่น และ
- 2.4 ประเมินผลการแสดงบทบาทของตนเอง

พัทธา สายหู (2516 : 25) ได้ให้แนวความคิดที่เกี่ยวกับบทบาทดังนี้ บทบาทต่อการกระทำต่างๆ ข้อการกระทำต่างๆ ที่ “บท” กำหนดไว้ให้ผู้แสดงต้องทำ トラบโดที่ยังคงอยู่ใน “บท” ของตัวละครที่กำหนดให้ผู้แสดง ในละครเรื่องนั้นๆ ว่ามีบทบาทที่จะต้องแสดงอย่างไร

ณรงค์ เสียงประชา (2541 : 136 - 137) ได้ให้แนวคิดที่เกี่ยวกับบทบาทดังนี้ บทบาท คือ พฤติกรรมที่ปฏิบัติตามสถานภาพ บทบาทเป็นพฤติกรรมที่สังคมกำหนดและ คาดหมายให้บุคคลต้องกระทำตามหน้าที่ เช่น เป็นครูต้องสอนนักเรียน เป็นตำรวจต้อง พิทักษ์สันติราษฎร์ ทหารต้องเป็นรั้วของชาติ บุตรต้องเชื่อฟังบิดามารดา เป็นต้น

เมื่อคนเราติดต่อกันสัมพันธ์กับผู้อื่นมากขึ้น ย่อมจะต้องแสดงบทบาทหลายบทบาทมากขึ้นตามคู่บท หรือตามสถานภาพอันเกิดจากความสัมพันธ์อื่นๆ บางครั้งบทบาทที่เกิดขึ้นอาจเกิดการขัดแย้งกันได้ เช่น ขณะที่เขาจะแสดงบทบาทเป็นผู้บังคับบัญชาแต่ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา ในหน่วยราชการที่เขารับผิดชอบเป็นบิดา ในสถานภาพนี้ที่เป็นบุตรเขาจะต้องเชื่อฟังบิดา ต้องเคารพบิดา ดังนั้นในกรณีเช่นนี้ย่อมทำให้เกิดความอึดอัดใจและจำเป็นต้องหาทางเลิกในการปฏิบัติ ลักษณะเช่นนี้จะเป็นปัญหาที่เกิดจากบทบาท ขัดแย้งกัน

เมื่อบุคคลได้ดำรงตำแหน่งในสังคม ย่อมจะต้องแสดงบทบาทตามตำแหน่งนั้นๆ ตำแหน่งเดียวกัน แต่ผู้ดำรงตำแหน่งคนละคนอาจมีบทบาทต่างกันไป เพราะต่างคนต่างมีนิสัย ความคิด ความสามารถ การอบรม กำลังใจ มุลเหตุจูงใจ ความพอใจในสิทธิหน้าที่ สภาพของจิตใจ และร่างกายที่ไม่เหมือนกัน ฉะนั้นบทบาทจึงเป็นเพียงรูปการ (Aspect) ทางพฤติกรรมของตำแหน่ง

พวงเพชร สุรัตน์กวีกุล (2542 : 65 - 66) ได้ให้แนวคิดที่เกี่ยวกับบทบาทดังนี้ บทบาทเป็นรูปธรรม เห็นจากการกระทำที่แสดงออกมา บทบาทมี 3 ด้าน คือ

2.1 บทบาทในอุดมคติ (Ideal Role) ได้แก่ บทบาทอันกำหนดไว้ตามความคาดหวังของบุคคลทั่วไปในสังคมเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติเป็นแบบฉบับที่สมบูรณ์ ซึ่งผู้ที่มีสถานภาพนั้นๆ ควรกระทำแต่อาจมีใครที่ทำหรือไม่มีใครทำตามนั้นก็ไม่ได้

2.2 บทบาทที่บุคคลใจหรือรับรู้ (Perceived Role) เป็นบทบาทอันบุคคลคาดคิดด้วยตนเองว่าควรเป็นอย่างไร ทั้งนี้จะขึ้นอยู่กับทัศนคติค่านิยม บุคลิกภาพ และประสบการณ์ของแต่ละบุคคลด้วย

2.3 บทบาทที่แสดงออกจริง (Actual Role) เป็นการกระทำที่บุคคลปฏิบัติจริง ขึ้นอยู่กับเหตุการณ์เฉพาะหน้าในขณะนั้นด้วย ทำให้การแสดงบทบาทแตกต่างกันไป

อัลพอร์ท (Allport. 1930 : 122 ; อ้างถึงใน สุภา สุกุลเงิน. 2545 : 15 - 16) ได้ให้แนวคิดอันเกี่ยวกับของบทบาทดังนี้ การแสดงบทบาทของบุคคลขึ้นอยู่กับปัจจัยที่เกี่ยวข้องต่อไปนี้

2.1 บทบาทที่สังคมคาดหวัง (Role Expectation) หมายถึง บทบาทที่สังคมคาดหวังให้บุคคลปฏิบัติตามความคาดหวังที่กำหนดโดยสังคมและสถานภาพที่บุคคลนั้นครองอยู่

2.2 การรับรู้บทบาท (Role Conception) หมายถึง การที่บุคคลรับรู้ในบทบาทของตนเองว่าจะมีบทบาทอย่างไร และสามารถจะมองเห็นบทบาทของตนเองได้ตามการ รับเน้น ซึ่งเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับความต้องการของบุคคลนั่นเอง โดยที่การรับรู้ในบทบาทและความต้องการของบุคคลก็ขึ้นอยู่กับลักษณะฐานส่วนบุคคล ตลอดจนเป้าหมายในชีวิตและค่านิยมของบุคคลที่สวมบทบาทนั้น

2.3 การยอมรับบทบาท (Role Conception) จะเกิดขึ้นเมื่อความสอดคล้องของบทบาทตามความคาดหวังของสังคมและบทบาทที่ตนรับอยู่ การได้ยอมรับบทบาทเป็นเรื่องเกี่ยวกับความเข้าใจในบทบาทและการสื่อสารระหว่างสังคมและบุคคลนั้น ทั้งนี้เพราะบุคคลจะไม่ได้ยินดียอมรับบทบาทเสมอไป แม้ว่าจะได้รับการคัดเลือกหรือถูกแรงผลักดันจากสังคมให้รับตำแหน่งและมีบทบาทหน้าที่ที่ปฏิบัติตาม เพราะถ้าหากบทบาทที่ได้รับนั้นทำให้ได้รับผลเสียหายหรือเสียประโยชน์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าขัดแย้งกับความต้องการ หรือค่านิยมของบุคคลนั้น ผู้ครองตำแหน่งอยู่กลับพยายามหลีกเลี่ยงบทบาทนั้น ไม่ยอมรับบทบาทนั้นๆ

2.4 การปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของบุคคล (Role Performance) เป็นบทบาทของข้าวของสถานภาพที่แสดงออกจริง (Actual Role) ซึ่งอาจเป็นการแสดงบทบาทตามที่สังคมคาดหวัง หรือเป็นการแสดงบทบาทตามการรับรู้และตามความคาดหวังของตนเอง การที่บุคคลใดจะปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ได้ดีเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับระดับการยอมรับบทบาทนั้นๆ ของบุคคลที่ได้ครองตำแหน่งนั้นอยู่เนื่องจากความสอดคล้องกับบทบาทตามความคาดหวังของสังคมและการรับรู้บทบาทของตนเอง

ระเบียบ คำเขียน (2546 : 11) ให้แนวคิดทฤษฎีของบทบาทไว้ว่า บทบาทตามตำแหน่งหนึ่งนั้น ได้ถูกคาดหวังจากสังคมรอบด้าน เช่น จากผู้ที่อยู่ในตำแหน่งอื่นๆ รอบตัวเรา รวมทั้งตัวของเราเองด้วย ถ้าความคาดหวังของทุกฝ่ายไม่ตรงกัน ผู้ดำรงบทบาทไม่สามารถปรับให้มีความพอดี จะเกิดปัญหาความขัดแย้งในบทบาทหรือความล้มเหลว ในงาน และการแสดงบทบาทของบุคคลในตำแหน่งที่คนต้องแสดงหรือต้องปฏิบัติ ประสพการณ์ของผู้ที่จะต้องแสดงบทบาท และบุคลิกภาพของผู้ที่จะต้องแสดงบทบาทด้วย

นิตย์ ประจงแต่ง (2548 : 23) ได้รวบรวมทฤษฎีบทบาทและได้อธิบายโดยสรุปในแต่ละทฤษฎีไว้ดังต่อไปนี้

2.1 ทฤษฎีของลินตัน (Linton) ลินตันให้แนวคิดเกี่ยวกับสถานภาพหรือฐานะ (Status) และบทบาท (Role) ไว้ว่า สถานภาพเป็นนามธรรมหรือตำแหน่งซึ่งฐานะจะเป็นตัวกำหนดบทบาทของตำแหน่งนั้นว่ามีภารกิจและหน้าที่อย่างไร ดังนั้นเมื่อมีตำแหน่ง สิ่งที่มาคือบทบาทของตำแหน่ง ซึ่งทุกตำแหน่งต้องมีบทบาทกำกับ

2.2 ทฤษฎีของเพียร์สัน (Pearson) เพียร์สัน กล่าวว่า ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ในสังคมทำให้มนุษย์ต้องเพิ่มบทบาทพิเศษของแต่ละบุคคลซึ่งคนในสังคม มีความจำเป็นที่ต้องติดต่อสัมพันธ์กัน ต้องมีความสนใจกันเป็นพิเศษและให้ความเห็นว่า สภาพสังคมในโรงเรียนจะประกอบด้วย ครูใหญ่ ครู นักเรียน ซึ่งต้องติดต่อสัมพันธ์กัน และมีความสนใจกันเป็นพิเศษ

2.3 ทฤษฎีของฮอร์แมนส์ (Homan) ฮอร์แมนส์กล่าวว่า ตำแหน่งเป็นสาระของพฤติกรรมสัมพันธ์บุคคลจะปฏิบัติอย่างไรก็ต่อเมื่อเห็นว่าเป็นประโยชน์แก่ตนเองและคิดเสมอว่าตำแหน่งเป็นเพียงปัจจัยที่กระตุ้นให้บุคคลเกิดการกระทำหรือแสดงพฤติกรรมเท่านั้น ดังนั้นบุคคลจะเปลี่ยนบทบาทไปตามตำแหน่งหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจากสังคม

พื้นที่สาธารณะ

1. ความหมายของพื้นที่สาธารณะ

กิจกรรมสาธารณะเป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่สาธารณะ (Public Space หรือ Public Sphere) แนวคิดพื้นที่สาธารณะมีความหมายของ “พื้นที่สาธารณะ” ประกอบไปด้วยคำ 2 คำ คือ “พื้นที่” และ “สาธารณะ” คำว่า “พื้นที่” มีความหมาย 2 นัยยะ ในความหมายแรกนั้นเป็นความหมายในแง่ของรูปธรรม ซึ่งหมายถึง อาณาบริเวณแห่งใดแห่งหนึ่ง (Area) ที่มีการแบ่งกั้นเขตเอาไว้แน่นอน (Boundary) และอีกความหมายหนึ่งในแง่ของนามธรรมหมายถึง เวทีทางสังคมที่มีการช่วงชิงอำนาจ เช่น พื้นที่ทางวัฒนธรรมในสื่อสารมวลชน ส่วนคำว่า “สาธารณะ” หมายถึง ส่วนรวม (Public) ซึ่งมักถูกเปรียบเทียบกับคำว่า “ส่วนตัว” (Private) โดยความหมายของสาธารณะนี้

อาจขยายออกไปถึงเรื่องผลประโยชน์ของส่วนรวม สำหรับคนหมู่มากที่สอดคล้องหรือขัดกับผลประโยชน์ส่วนตัว (กาญจนา แก้วเทพ. 2543 : 171 - 173)

เจอร์เกน ฮาเบอร์มาส (Jurgen Habermas. 1989 : 16 ; อ้างถึงใน วราภรณ์ วนาพิทักษ์. ออนไลน์. 2554) พื้นที่สาธารณะเป็นพื้นที่ที่เชื่อมโยงสังคมกับรัฐ เป็นพื้นที่ที่ผู้คนในสังคมมาร่วมกันทำหน้าที่วิพากษ์ วิจารณ์ และควบคุมการทำงานของอำนาจรัฐ ตามความหมายของฮาเบอร์มาส ลักษณะเด่นของพื้นที่สาธารณะ คือ การสนทนา/ อภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อผลประโยชน์ส่วนรวมเกิดขึ้นโดยไม่มี การบังคับข่มขู่ ชักจูง คุกคาม หรือออกคำสั่ง ในคำพูดของฮาเบอร์มาส ตามความคิดของฮาเบอร์มาส พื้นที่สาธารณะ มีความสำคัญมากในการเมืองแบบ Deliberative Politics โดยทำหน้าที่เป็นสื่อเชื่อมโยงระหว่าง “รัฐ” และ “สังคม” นอกจากนี้ พื้นที่สาธารณะมีหลายแบบหลายประเภท เช่น พื้นที่สาธารณะทางศิลปวัฒนธรรม พื้นที่สาธารณะทางวรรณกรรม โดยเฉพาะ เป็นต้น แต่สิ่งที่ฮาเบอร์มาสให้ความสำคัญสูง เห็นจะเป็นพื้นที่สาธารณะทางการเมือง หรือ Political Public Sphere ซึ่งมีความหมายอย่างมากต่อการพัฒนาระบบประชาธิปไตยแบบ Deliberative Democracy ในคำนิยามของฮาเบอร์มาส อำนาจรัฐ จะเป็นพื้นที่สาธารณะ ก็ต่อเมื่ออำนาจรัฐวางนโยบายสาธารณะ และดำเนินมาตรการสาธารณะ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อประโยชน์สุขส่วนรวม และอยู่ภายใต้การควบคุม/ การตรวจสอบของประชาชนที่อยู่ภายในพื้นที่สาธารณะทางการเมือง

2. พัฒนาการของพื้นที่สาธารณะ

ฮาเบอร์มาสได้วิเคราะห์พัฒนาการของพื้นที่สาธารณะในยุโรปตะวันตกออกเป็น 3 ยุค ดังนี้ (กาญจนา แก้วเทพ. 2543 : 171 - 173 ; บุษยากร ตีระพุดติกุลชัย. 2554 : 344 - 352)

ยุคที่หนึ่ง พื้นที่สาธารณะยุคสังคมนิยม : ยุคแห่งการยึดครองพื้นที่สาธารณะโดยขุนมูลนาย พัฒนาการของพื้นที่สาธารณะนั้นเริ่มต้นขึ้นในช่วงศตวรรษที่ 17 ซึ่งเป็นยุคที่สังคมยุโรปตะวันตกยังคงเป็นยุคสมัยสังคมนิยมพร้อมๆ กับที่ชนชั้นกลางเริ่มก่อรูปขึ้นมา พื้นที่สาธารณะในยุคสังคมนิยมเป็นพื้นที่สาธารณะเพื่อรับใช้ชนชั้นศักดินา ซึ่งก็คือกษัตริย์ เชื้อพระวงศ์ ขุนนางชั้นสูง และนักบวชเท่านั้นที่มีอำนาจในการตัดสินใจกิจการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับสาธารณะ เช่น การออกกฎหมาย การถืออำนาจครอบครองที่ดิน การผูกขาดความรู้ และอำนาจการผูกขาดการโฆษณาเผยแพร่ความรู้แก่สาธารณะ เป็นต้น ชนชั้นศักดินาจะรักษาอภิสิทธิ์ในพื้นที่สาธารณะของตนโดยการกำหนดอำนาจที่จะใช้ความรุนแรงปราบปรามคนกลุ่มอื่นๆ ที่รุกล้ำเข้าไปในพื้นที่สาธารณะดังกล่าว

นอกจากนี้ ชนชั้นศักดินาในยุคดังกล่าวยังใช้การแสดงออกซึ่งภาพลักษณ์อันศักดิ์สิทธิ์และความสูงส่งของกลุ่มตนต่อประชาชนภายใต้การปกครอง ด้วยเหตุนี้ พื้นที่สาธารณะในยุคสังคมนิยม

ศักดิ์นา จึงเป็นพื้นที่สำหรับการประกอบพิธีกรรมเพื่อแสงออกถึงอำนาจและสร้างความชอบธรรมให้กับการดำรงอยู่สถานภาพดังกล่าวของกลุ่มชนชั้นศักดิ์นา

ยุคที่สอง พื้นที่สาธารณะยุครอยต่อระหว่างปลายศตวรรษที่ 17 และ 18 : ยุคแห่งการต่อสู้ทางการเมืองของชนชั้นกลาง

ในช่วงปลายศตวรรษที่ 17 ถึง 18 เริ่มมีปรากฏการณ์การสร้างพื้นที่สาธารณะของกลุ่มคนกลุ่มใหม่ขึ้นในสังคม กลุ่มคนที่เข้าร่วมในพื้นที่สาธารณะ ได้แก่ กลุ่มชนชั้นกลาง เช่น พ่อค้าช่างฝีมือ ขุนนาง ปัญญาชน เป็นต้น มาพบปะพูดคุยกันตามร้านกาแฟ โรงเหล้า Salon (คล้ายๆ ห้องรับแขกในบ้านผู้มีฐานะ) ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ค่อนข้างปลอดภัยจากอำนาจของกษัตริย์และศาสนา เนื่องจากสังกัดอยู่ในภาคประชาสังคม นอกจากนี้ พื้นที่สาธารณะดังกล่าวยังเป็นพื้นที่ที่เกิดขึ้นโดยผู้คนที่บังเอิญจากพื้นที่ส่วนบุคคล แต่บังเอิญเหล่านี้ได้มาเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กันด้วยประเด็นที่เป็นสาธารณะซึ่งเชื่อมโยงกับประเด็นทางการเมือง และอาณาเขตทางการเมือง ดังนั้นกลุ่มคนเหล่านี้จะทำการพบปะพูดคุยอย่างสม่ำเสมอเพื่อพูดคุยถกเถียงกันอย่ามีอิสระเสรีและใช้เหตุผลในเรื่องกฎหมาย การเมือง การปกครองต่างๆ ของรัฐ การโต้เถียงกันนี้จะนำไปบนหลักความเสมอภาคเท่าเทียม โดยมีบทบาทของสื่อมวลชนประเภทหนังสือพิมพ์เป็นศูนย์กลาง

อย่างไรก็ดี การพบปะสนทนาแลกเปลี่ยนกันในประเด็นสาธารณะดังกล่าวนี้ได้ทำหน้าที่เป็นพื้นที่ต่อสู้ทางการเมืองของชนชั้นกลาง เนื่องจากการเปิดโอกาสให้สมาชิกในสังคมได้เข้ามามีส่วนร่วมในชีวิตสาธารณะ (Public Life) และสามารถตรวจสอบรัฐบาลที่ปกครองอยู่ขณะนั้นด้วย อีกทั้งยังมีการนำเอาเรื่องราวที่พูดคุยถกเถียงกันจนนำไปสู่ข้อสรุป/ข้อเสนอจากกลุ่มพื้นที่สาธารณะนั้นไปนำเสนอต่อรองกับกษัตริย์และขุนนาง ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีอิทธิพลในการเข้าถึงพื้นที่สาธารณะแต่เดิม พื้นที่สาธารณะในแง่นี้จึงได้เปลี่ยนแปลงไปกลายเป็นเวทีให้คนชนชั้นกลางได้แสดงตัวในฐานะ “พลเมือง” (Citizen) อาจกล่าวได้ว่า ศตวรรษที่ 17 - 18 เป็นช่วงเฟื่องฟูของ “พื้นที่สาธารณะ” ซึ่งทำหน้าที่เป็นเครื่องมือการต่อสู้ของชนชั้นกลางที่ดำเนินการต่อชนชั้นศักดิ์นา

ยุคที่สาม พื้นที่สาธารณะยุคศตวรรษที่ 19 - 20 : ยุคแห่งชัยชนะของชนชั้นกลางในการครอบครองอำนาจรัฐ

หลังจากที่ชนชั้นกลางได้ก่อสร้าง “พื้นที่สาธารณะ” ซึ่งมีความหมายทั้งทางรูปธรรมและนามธรรมขึ้นมาในปริมณฑลทางการเมืองแล้ว กลุ่มชนชั้นกลางในยุโรปตะวันตกที่ประสบความสำเร็จในการต่อสู้เพื่อล้มล้างระบบศักดิ์นา ได้เป็นผลสำเร็จก็เข้ามามีบทบาทอย่างสูงต่อการขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจและสังคม ชนชั้นกลางได้ครอบครองอำนาจรัฐในระดับหนึ่งแล้วแนวคิดเรื่องพื้นที่สาธารณะได้แปรเปลี่ยนไปตามความต้องการของสังคมในยุคสมัยต่างๆ

ฮาเบอร์มาส (Habermas) ได้ค้นพบว่า ในช่วงศตวรรษที่ 19 หลักจากที่ชนชั้นกลาง ได้ชัยชนะแล้ว และเป็นช่วงที่ระบบทุนนิยมอุตสาหกรรมขยายตัวอย่างต่อเนื่อง ชนชั้นกลาง ก็ได้ค่อยๆ แปรเปลี่ยนความหมายและหน้าที่ของพื้นที่สาธารณะจากมิติทางด้านการเมืองมาเป็นมิติทางด้านเศรษฐกิจสังคมได้เปลี่ยนไปโดยสิ้นเชิงเนื่องจากระบบทุนนิยม นอกจากได้ผลิตสิ่งของ เครื่องใช้ออกมาอย่างมากมายแล้ว แต่ในอีกด้านหนึ่งก็สร้างความเสื่อมโทรมให้แก่ชีวิตคนงาน ที่อยู่ในเมืองมาก ไม่ว่าจะเป็นสถานที่อยู่อาศัยแออัด มลพิษจากโรงงาน การขาดสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ ฯลฯ รัฐทุนนิยมจึงแก้ไขหรือบรรเทาความรุนแรง โดยการออกมาตรการทางสังคม ของปัญหาดังกล่าวก็คือ จัดให้มีสวนสาธารณะเอาไว้เพื่อให้คนได้ออกมาพักผ่อนหย่อนใจนอกบ้าน (เพื่อหลีกเลี่ยงสภาพอันแออัดในบ้าน) จัดให้มีการแสดงดนตรีหรือการละเล่นต่างๆ ในสวนสาธารณะ การมีโรงเต็นท์ร้านอาหาร/โรงเบียร์เพื่อพักผ่อนหย่อนใจ รวมทั้ง โรงหนัง โรงละคร เป็นต้น

ดังนั้นกิจกรรมที่กระทำในพื้นที่สาธารณะนั้นกลายเป็นพื้นที่ของการพักผ่อนหย่อนใจ (ไปนั่งเล่นสวนสาธารณะ) การไปชมศิลปะฟังดนตรี โดยไม่มีการโต้แย้งอภิปรายประเด็นทางการเมือง เพื่อผลประโยชน์ส่วนรวมดังเช่นในศตวรรษที่ 17 หน้าที่ของพื้นที่สาธารณะแบบใหม่หลักจาก ชนชั้นกลาง ได้อำนาจแล้วจึงหมดหน้าที่ของการเป็นเวทีต่อสู้ทางการเมืองเช่นที่เคยเป็นมาในอดีต ความหมายของพื้นที่สาธารณะที่เกิดขึ้นจึงหมายถึง การกำหนดพื้นที่ให้โดดเด่นออกมาจาก ส่วนอื่นๆ มีองค์ประกอบทางกายภาพที่แน่นอน เช่น สวนสาธารณะ ศูนย์การค้า ร้านอาหาร ฯลฯ ถ้าเป็นในแง่ของการเข้าถึงนั้นพื้นที่สาธารณะจะเป็นพื้นที่ที่ใครก็สามารถเข้าออกได้โดยไม่ จำเป็นต้องแจ้งวัตถุประสงค์ เพียงแต่อาจจะต้องมีกฎ กติกา มารยาทบางอย่าง (ซึ่งตรงกันข้ามกับพื้นที่ ส่วนตัว) ที่ต้องปฏิบัติร่วมกัน

นอกจากนี้ แนวคิดเรื่องพื้นที่สาธารณะยังถูกนำมาใช้เพื่อสร้างสรรค์สายสัมพันธ์ ในรูปแบบใหม่ๆ เพื่อสร้างสรรค์ความมีชีวิตชีวาของคนในเมืองอีกด้วย รูปแบบกิจกรรมที่นำมาใช้ อาจจะเป็นการอาสาสมัคร ด้านสังคมและสงเคราะห์ของสถาบันศาสนา การรวมตัวเป็นชมรม สมาคมต่างๆ ฯลฯ

พื้นที่สาธารณะในยุคดังกล่าวนี้ก็ได้เปลี่ยนโฉมหน้าไปตามบริบททางสังคมที่กล่าวไว้ ข้างต้น ในเวลาเช่นนี้ชนชั้นกลางขึ้นมามีบทบาทนำทั้งในทางสังคม การเมือง และเศรษฐกิจ ได้แปรสภาพพื้นที่สาธารณะเพื่อการเคลื่อนไหวทางการเมืองให้กลายเป็นพื้นที่สาธารณะ เพื่อการบริโภคเชิงเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมแทน ตัวอย่างที่เห็นชัดเจน ได้แก่ สวนสาธารณะ เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ ศูนย์การค้า โรงละคร และสวนสนุก ด้วยคุณลักษณะดังกล่าวพื้นที่ สาธารณะในยุคนี้ จึงเรียกร้องให้ประชาชนที่เข้าไปในพื้นที่สาธารณะต้องแสดงบทบาท ของการเป็นผู้บริโภค ซึ่งเป็นลักษณะการตั้งรับมิใช่บทบาทของพลเมืองผู้ปฏิบัติการ

อย่าไรก็ตามเจอร์เกน ฮาเบอร์มาส (Jurgen Habermas, Online, 2002) พัฒนาการของแนวคิดเกี่ยวกับพื้นที่สาธารณะยังคงดำเนินต่อไปทั้งในรูปแบบและทิศทาง การเคลื่อนไหวทางสังคมในปลายศตวรรษที่ 20 ได้หันเหไปจาก 3 ศตวรรษที่ผ่านมาอย่างมาก การเคลื่อนไหวทางสังคมนับตั้งแต่ศตวรรษที่ 17 เป็นต้นมานั้นจะรวมศูนย์อยู่ที่การต่อสู้ทางการเมืองในปริมาตรของสังคมการเมือง (Political Society) เช่น การต่อสู้ในพรรคการเมือง การแย่งชิงกันเป็นรัฐบาล ฯลฯ แต่ในปัจจุบันนี้ขบวนการใหม่ๆ ที่เคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงสังคมได้เลือกที่จะมาต่อสู้ในปริมาตรของประชาสังคม (Civil Society) โดยไม่วางน้ำหนักไว้ที่การใช้อำนาจทางการเมืองของรัฐเป็นตัวแก้ปัญหา หากทว่าให้ความสนใจกับเครือข่ายขององค์กรภาคประชาชนมากขึ้น หลังจากงานเขียนเกี่ยวกับพื้นที่สาธารณะของฮาเบอร์มาสที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว ฮาเบอร์มาสในช่วงหลังได้พัฒนาแนวคิดเกี่ยวกับพื้นที่สาธารณะโดยถือว่า ชุมชนวัดหรือชุมชนทางศาสนาในฐานะที่เป็นภาคประชาสังคมก็ถือได้ว่าเป็นพื้นที่สาธารณะอีกพื้นที่หนึ่ง นอกเหนือจากพื้นที่ทางการเมือง ฮาเบอร์มาสได้ชี้ให้เห็นว่ากระบวนการแยกศาสนาออกจากรัฐ (Secularization) ในสังคมตะวันตกเป็นเงื่อนไขให้ศาสนาได้กลายมาเป็นพื้นที่สาธารณะในปัจจุบัน โดยฮาเบอร์มาสได้เสนอข้อโต้แย้งเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้ 6 ประการดังนี้

2.1 แนวคิดเสรีนิยมและรัฐที่ตั้งอยู่บนฐานรัฐธรรมนูญ (Constitutional State) นั้นได้ส่งผลให้เกิดจริยธรรมแบบใหม่ที่เรียกว่าจริยธรรมของความเป็นพลเมือง (Ethics of Citizenship) จริยธรรมดังกล่าวเป็นฐานที่สำคัญสำหรับการเกิดองค์กรประชาสังคมในยุคสมัยใหม่

2.2 ฮาเบอร์มาสได้คัดค้านแนวคิดที่มีอยู่เดิมซึ่งมองว่าศาสนามีบทบาททางการเมืองในฐานะที่เป็นเครื่องมือหรือกลไกหนึ่งของรัฐ

2.3 ภายใต้เงื่อนไขของข้อที่ 1 และ 2 ที่กล่าวมาข้างต้น ซึ่งถือว่าเป็นพื้นฐานของแนวคิดเสรีนิยมนั้น ฮาเบอร์มาสได้นำเสนอแนวคิดที่ว่าพลเมืองทั้งที่นับถือศาสนาและไม่นับถือศาสนาต่างก็มีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันในฐานะที่ต้องทำตามหน้าที่ของพลเมือง

2.4 ในสังคมสมัยใหม่จะพบว่าการเปลี่ยนแปลงรูปแบบจิตสำนึกทางศาสนา ซึ่งเป็นผลมาจากการที่สถาบันศาสนาจำเป็นต้องตอบสนองต่อการท้าทายของกระแสภาวะทันสมัยที่เกิดขึ้นในสังคมตะวันตก ดังนั้นสถาบันศาสนาจึงต้องปรับจิตสำนึกที่เดิมนั้นเป็นจิตสำนึกแบบกลไกของรัฐมาเป็นจิตสำนึกที่ไปคู่ประชาสังคม

2.5 หลังจากที่มีการแยกศาสนาออกจากรัฐแล้วจะพบว่า ได้เกิดการก่อรูปจิตสำนึกของการใช้ชีวิตในสังคมปัจจุบันซึ่งมีลักษณะที่เรียกว่า ความคิดแบบหลังอภิปรัชญา (Postmetaphysical Thought)

2.6 รัฐเสรีนิยมในปัจจุบันไม่สามารถใช้อิทธิพลไม่ว่าจะเป็นทางกฎหมายหรือทางการเมืองที่จะเข้าแทรกแซงความคิดของพลเมืองทั้งที่นับถือศาสนาและไม่นับถือศาสนา ซึ่งพลเมืองในปัจจุบันสามารถทบทวนบทบาทของตัวเองและมีกระบวนการเรียนรู้เสริมเติมซึ่งกันและกันโดยไม่ต้องอาศัยกระบวนการของรัฐแต่อย่างใด

ในกรณีพัฒนาการของพื้นที่สาธารณะในสังคมไทยนั้น นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2554 : 30) ได้กล่าวไว้ว่า ในสมัยโบราณมีพื้นที่สาธารณะอยู่ทั่วไป เช่น วัด บ่อน้ำ ป่า ไร่ไถ่บ้าน ศาลปู่ตา โรงเรียน (สมัยเริ่มแรกมี) ท้องนาหลักเก็บเกี่ยว ฯลฯ ซึ่งพื้นที่สาธารณะกับพื้นที่ส่วนตัวในหมู่บ้านสมัยโบราณคาบเกี่ยวกันอย่างมากอย่างได้ถุ่นเรือนมักเปิดให้คนเดินผ่าน ท้องนาหลังเก็บเกี่ยวแล้วคนอื่นอาจเอาวัวควายมาเลี้ยงหรือค้อนผ่าน เป็นต้น แต่พื้นที่สาธารณะทุกพื้นที่ล้วนมีกฎเกณฑ์กำกับอยู่โดยทุกฝ่ายที่ร่วมกันใช้พื้นที่สาธารณะนั้นตั้งกฎเกณฑ์ที่เกิดขึ้นจากการเจรจาต่อรองซึ่งอาจออกมาในรูปของจารีตประเพณีในสมัยโบราณ

แต่ในปัจจุบันเมื่อประเทศพัฒนามากขึ้นพื้นที่สาธารณะเหล่านี้ก็ได้หายไป เช่น วัดซึ่งเคยเป็นพื้นที่สาธารณะของชาวบ้านถูกองค์กรศาสนาของรัฐยึดเอาไป อำนาจที่ชาวบ้านเคยเข้าไปตั้งกฎเกณฑ์การใช้ประโยชน์พื้นที่สาธารณะวัดก็ค่อยๆ ลดลงไป หรือศาลปู่ตาและป่าถูกทำลายลงหรือในเขตเมืองบ่อน้ำสาธารณะถูกทิ้งเพราะน้ำประปามาถึงบ้านทำให้ผู้คนส่วนใหญ่ใช้ห้องน้ำส่วนตัวมากกว่า ฯลฯ ดังนั้น ความสัมพันธ์ในเชิงชุมชนลดความสำคัญลงเรื่อยๆ ในขณะที่ความสัมพันธ์เชิงสังคมมีความสำคัญมากขึ้น พื้นที่สาธารณะซึ่งชุมชนเคยร่วมกันตั้งกฎเกณฑ์จึงหายไปหรือหมดความสำคัญลง

พื้นที่สาธารณะใหม่ที่เข้ามามีบทบาทแทน เช่น โรงเรียน (ซึ่งมีรั้วรอบขอบชิดและเสาธง) ศาลาประชาคม ซึ่งเป็นสมบัติของรัฐภายใต้การดูแลของกำนันหรือนายอำเภอ, ร้านกาแฟของโก, การรับรู้ข่าวสารจากหนังสือพิมพ์หรือทีวีวิทยุ ซึ่งเป็นของเสียต่างๆ หรือแม้กระทั่งเดินไปตามถนนของเทศกิจ ฯลฯ พื้นที่สาธารณะเหล่านี้ล้วนมีกฎเกณฑ์กำกับ แต่เป็นกฎเกณฑ์ที่ไม่ได้ร่วมกันตั้งขึ้นเอง อีกทั้งไม่เหลืออำนาจต่อรองกับกฎเกณฑ์ที่ตัวเองไม่ได้ตั้งขึ้น ผู้ที่ตั้งกฎเกณฑ์พื้นที่สาธารณะในปัจจุบันก็คือ รัฐและทุน ต่างมีอำนาจในการบังคับใช้กฎเกณฑ์ที่ตนตั้งขึ้นไว้ในพื้นที่สาธารณะ

นิธิได้ชี้ให้เห็นว่า ชุมชนหรือสังคมนั้นจะเกิดขึ้นไม่ได้หากไม่มีพื้นที่สาธารณะทั้งพื้นที่ในเชิงรูปธรรมและนามธรรมเนื่องจากปฏิบัติสัมพันธ์ของมนุษย์นั้นส่วนใหญ่เกิดในพื้นที่สาธารณะ เช่น การนั่งคุยง่าวทีวีในบ้านของตัวเองนั้นก็กำลังมีปฏิสัมพันธ์กับคนอื่นๆ ในสังคมอยู่ ฯลฯ ทีวีหรือสื่อจึงเป็นพื้นที่สาธารณะที่สำคัญอย่างยิ่งในสังคมสมัยใหม่ หรือแม้กระทั่งตัวการเมืองเองก็เป็นพื้นที่สาธารณะ ซึ่งมีรัฐและทุนกำกับควบคุมอย่างหนาแน่น

อย่างไรก็ดี นิธิได้อธิบายว่าพื้นที่สาธารณะใหม่ในสังคมไทยนั้นเข้าถึงได้ยากกว่าแต่ก่อนหรือต้องเข้าไปอยู่ภายใต้การกำกับอย่างเข้มงวดรัดกุมจากฝ่ายผู้มีอำนาจจนทำให้พื้นที่เหล่านั้นไม่เป็น “สาธารณะ” ที่แท้จริง นอกจากนี้ความไม่เท่าเทียมกันของกลุ่มต่างๆ ในการเข้าถึงพื้นที่สาธารณะอย่างเช่น ภาคธุรกิจเท่านั้นที่สามารถเข้าไปใช้พื้นที่ในสื่อแข่งกับรัฐได้ (แต่แย่งรัฐไม่ได้) หรือพื้นที่สาธารณะที่ธุรกิจลงทุนสร้างขึ้นเองเช่น ฮอลล์ต่างๆ เปิดให้เฉพาะการแสดงในเชิงพาณิชย์เท่านั้น หรือรัฐธรรมนูญที่จะเกิดพื้นที่สาธารณะให้กว้างขึ้นและเท่าเทียมกันมากขึ้นนั้น กลับตรงกันข้ามทุกอย่างทำให้พื้นที่สาธารณะแคบลงและแบ่งแยกผู้ใช้ชัดเจนมากขึ้น ดังนั้นสังคมไทยกำลังเปลี่ยนมาสู่จุดที่ต้องการพื้นที่สาธารณะเพื่อที่ทุกฝ่ายจะได้เข้าไปร่วมกำหนดกฎเกณฑ์การใช้ร่วมกัน ถ้าพื้นที่สาธารณะไม่เกิดสังคมไทยก็จะพบความสมานฉันท์ที่ยาก เนื่องจากความสมานฉันท์ไม่ใช่สิ่งที่เกิดขึ้นเอง แต่เป็นผลมาจากการประนีประนอม การประนีประนอมก็เกิดขึ้นได้จากการมีพื้นที่สาธารณะสำหรับการต่อรองอย่างเท่าเทียมกัน

วัดในพระพุทธศาสนา

1. ความหมายของวัด

กระทรวงศึกษาธิการ (2525 : 1) วัดในความหมายของกรมการศาสนา หมายถึงสถานที่ทางศาสนาที่มีเสนาสนะและอาคารารวัดต่างๆ ที่ใช้เป็นที่พักอาศัยอยู่อาศัยในการศึกษาปฏิบัติธรรมวินัย ประกอบกับเป็นสถานที่ใช้สำหรับศาสนกิจของสงฆ์ และเป็นที่ยกย่องบูชาของพุทธบริษัทโดยทั่วไป

ในสมัยพุทธกาลเมื่อครั้งสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ และได้เสด็จไปยังที่ต่างๆ เพื่อเผยแผ่ธรรมะนั้น มีประชาชนจำนวนมากที่ศรัทธาเลื่อมใสในคำสอนของพระพุทธองค์ และได้มีการอุปสมบทพระภิกษุสงฆ์ ในสมัยนั้นพระสงฆ์ยังไม่ได้มีวัดเป็นที่อยู่เป็นประจำ จึงได้มีผู้ศรัทธาถวายอารามเพื่อให้เป็นที่ประทับของพระพุทธเจ้า และเป็นที่พำนักของพระสงฆ์ในการเผยแผ่ธรรมะและปฏิบัติธรรม

วัดแห่งแรกในพระพุทธศาสนา คือ วัดเวฬุวัน หรือเวฬุวนาราม ซึ่งตามประวัติกล่าวว่า เป็นที่พำนักอาศัยอยู่ (อาราม วิหาร) ของผู้ประพฤติพรหมจรรย์ เป็นสถานที่สงบร่มรื่นทั้งทางกายและใจ เหมาะแก่การบำเพ็ญสมณธรรม ตรงกับความหมายว่า อาราม (ในภาษาบาลี) ส่วนชาวไทยเรียกว่า วัด เพราะสถานที่ดังกล่าวใช้เป็นภูมิธรรม ภูมิความรู้ของศาสนิกชนว่า สามารถประพฤติปฏิบัติตามธรรมวินัยของพระพุทธเจ้าได้มากน้อยแค่ไหน (กระทรวงศึกษาธิการ. 2525 :1)

วัด ในภาษาบาลีที่ไทยรับมายังมีความหมายตรงกับคำอีก 3 คำ คือ

1.1 อาราม โดยพยัญชนะ แปลว่า “เป็นที่มารื่นรมย์” โดยอรรถแปลว่า สวน ในอดีตสมัยพุทธกาลพุทธศาสนิกชนนิยมถวายสวนให้เป็นที่ประทับของพระพุทธเจ้าและพระสงฆ์ เช่น เวฬุวันวนาราม เป็นสวนที่พระเจ้าพิมพิสารถวายให้เป็นที่ประทับแก่พระพุทธเจ้า

1.2 อาวาส โดยพยัญชนะ แปลว่า “ที่อยู่” ซึ่งเป็นความหมายที่กว้างแต่ถ้าจะจำกัดขอบเขตให้แคบลง หมายถึง วัด ก็ต้องมีภิกษุศัพท์ เป็นคำจำกัดความข้างหน้าว่า ภิกษุนมาวาโส แปลว่า ที่อยู่ของภิกษุสงฆ์ คือ วัด โดยอรรถในอภิธานปิทีปิกา แปลว่า เรือน เป็นไวพจน์ของคำว่า “ฆร” เป็นต้น

1.3 วิหาร โดยพยัญชนะแปลว่า ที่อยู่อาศัยกับอาวาส แต่ตามพระวินัย เช่น ในมหาลลกลีกขาบทที่ต้นแห่งสังฆาทิเสสและในอนุศาสน์ หมายถึง สิ่งปลูกสร้างเป็นหลัก (สมเด็จพระธีรญาณมุนี. 2528 : 10)

2. ประเภทของวัด

ในประเทศไทยวัดทั้งหลายมีฐานะในทางกฎหมาย คือ เป็นนิติบุคคลเท่าเทียมกัน แต่ในทางพระวินัยยังมีฐานะที่แตกต่างกัน ดังนั้น ตามมาตรา 31 แห่งราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 จำแนกวัดออกเป็น 2 อย่าง คือ

2.1 วัดที่ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา ได้แก่ “อาราม” ตามที่ได้เคยบัญญัติไว้ในมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ.121 โดยได้รับทานวิสุงคามสีมาแล้ว พร้อมทั้งจะใช้เป็นสถานที่กระทำสังฆกรรมตามพระวินัยได้ทุกประการ เป็นวัดที่สมบูรณ์ทั้งทางกฎหมายและทางพระวินัย

2.2 สำนักสงฆ์ ได้แก่ วัดที่กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศตั้งวัดแล้ว รวมถึงวัดที่ได้รับพระบรมราชานุญาตให้สร้างขึ้น ตามความในมาตรา 9 แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ.121 ด้วย และยังมีได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาแต่สามารถใช้เป็นสถานที่พำนักอยู่อาศัยสำหรับพระภิกษุสงฆ์ได้ในฐานะทางกฎหมาย ส่วนฐานะทางพระวินัยยังไม่พร้อมที่จะใช้เป็นสถานที่กระทำสังฆกรรมตามพระวินัยได้ทุกประการ เพราะยังไม่ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา

ประเภทของวัดแบ่งตามสภาพฐานะมี 3 ประเภท คือ

2.1 พระอารามหลวง ได้แก่ วัดที่พระมหากษัตริย์ สมเด็จพระราชินี สมเด็จพระยุพราช ทรงสร้างและปฏิบัติสังฆกรรมเป็นส่วนพระองค์หรือพระราชทานเป็นเกียรติยศแก่ผู้ดำรงศักดิ์ลงมา หรือแก่วัดเองก็ดี

ชั้นแห่งพระอารามหลวง แบ่งตามลำดับความสำคัญออกเป็น 3 ชั้น คือ

2.1.1 ชั้นเอก ได้แก่ วัดที่มีเจดีย์สถานสำคัญ วัดที่บรรจุบรมอัฐิหรือวัดที่มีเกียรติอย่างสูงมี 3 ชนิด คือ ราชวรมหาวิหาร ราชวรวิหาร และ วรมหาวิหาร

2.1.2 ชั้นโท ได้แก่ วัดที่มีเจดีย์สถานสำคัญหรือวัดที่มีเกียรติ มี 4 ชนิด คือ ราชวรมหาวิหาร ราชวรวิหาร วรมหาวิหาร และวรวิหาร

2.1.3 ชั้นตรี ได้แก่ วัดที่มีเกียรติ วัดประจำหัวเมืองหรือวัดสามัญ มี 3 ชนิด คือ ราชวรวิหาร วรวิหาร และสามัญ

ชนิดและขนาดแห่งพระอารามหลวง

2.1.1 ราชวรวิหาร ได้แก่ พระอารามที่พระมหากษัตริย์ สมพระราชินี สมเด็จพระราชชนนี ทรงสร้างและปฏิสังขรณ์เป็นการส่วนพระองค์

2.1.2 วรวิหาร ได้แก่ พระอารามที่พระมหากษัตริย์ สมเด็จพระราชินี สมเด็จพระราชชนนี ทรงสร้างและปฏิสังขรณ์พระราชทานเกียรตินแก่ผู้ต่ำศักดิ์ลงมาก็ดี แก่วัดเองก็ดี รวมทั้งวัดที่ประชาชนสร้างหรือปฏิสังขรณ์ และทรงรับไว้เป็นพระอารามหลวง ควรยกเป็นเกียรติยศจัดเป็นวัดมีเกียรติ

2.1.3 ราชวรมหาวิหาร ได้แก่ พระอารามชนิดราชวรวิหารที่เป็นพระอารามใหญ่โต และมีของก่อสร้างใหญ่โต

2.1.4 วรมหาวิหาร ได้แก่ พระอารามชนิดวรวิหารที่เป็นพระอารามใหญ่โต และมีของก่อสร้างใหญ่โต

2.1.5 สามัญ ได้แก่ พระอารามหลวงที่ไม่เข้าในหลักเกณฑ์ดังกล่าว

2.2 วัดราษฎร์ ได้แก่ วัดที่ประชาชนทั่วไปสร้างหรือปฏิสังขรณ์ขึ้น ซึ่งได้รับอนุญาตให้สร้างวัดและประกาศตั้งวัด โดยถูกต้องตามกฎหมายจากทางราชการแล้ว วัดราษฎร์ หมายถึง วัดทั้งชนิดที่ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาและสำนักสงฆ์ซึ่งได้นับเข้าเป็นพระอารามหลวง

2.3 วัดร้าง ได้แก่ วัดที่ไม่มีพระภิกษุสงฆ์พำนักอยู่อาศัยประจำ ซึ่งทางราชการจะขึ้นทะเบียนเป็นวัดร้างไว้ วัดร้างเองโดยสภาพยังเป็นนิติบุคคลอยู่โดยสมบูรณ์และมีโอกาสที่จะเป็นวัดมีพระสงฆ์ได้อีก โดยดำเนินการตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการยกวัดร้างเป็นวัดมีพระสงฆ์ พ.ศ. 2514 (กระทรวงศึกษาธิการ. 2525 : 1 - 3)

3. บทบาทของวัด

สำนักงานพระพุทธศาสนา (ออนไลน์. 2554) สรุปบทบาทวัดเป็นศูนย์กลางชุมชนไว้ดังนี้ การที่จะให้วัดเป็นศูนย์กลางชุมชนเช่นในอดีต จำเป็นต้องพัฒนาวัดทุกๆ ด้าน โดยเฉพาะการจัดกิจกรรม เพื่อประโยชน์แก่ชุมชน กิจกรรมของวัดในการให้บริการแก่ชุมชนด้านศาสนา และวัฒนธรรม เช่น

3.1 กิจกรรมด้านศาสนบริการ คือ การให้บริการภายในวัด ซึ่งได้แก่ กิจกรรมในด้านการบำรุงรักษาวัด มีแบบแปลนแผนผัง รักษาความสะอาด ปลูกต้นไม้ร่มรื่น และมีบรรยากาศสงบจัดการสิ่งแวดล้อมให้ดี เป็นที่เลื่อมใสแก่ผู้เข้าวัด กิจกรรมด้านการปกครอง ทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์ที่อยู่ในวัด เช่น การทำวัตรสวดมนต์ การสมาทานศีล การฝึกอบรมต่างๆ กิจกรรมด้านให้การศึกษา หรือสนับสนุนผู้ที่อยู่ในวัดให้ได้รับการศึกษาด้านพระปริยัติธรรม การปฏิบัติธรรม ตลอดจนถึงวิชาการเทคโนโลยีใหม่ๆ เพื่อความรู้ กิจกรรมด้านสาธารณบริการ ในวัด การจัดสถานที่ฝึกสมาธิวิปัสสนา ที่พักอาศัยคนชรา เมรุ ที่เก็บพัสดุภัณฑ์ ศูนย์อบรมศีลธรรม หรือโรงเรียนพุทธศาสนาวินยาโยค

3.2 กิจกรรมด้านชุมชนบริการ การจัดให้มีธรรมศาลา เปิดบริการทุกวันพระและวันอาทิตย์ ให้ประชาชนได้ฟังธรรม ปฏิบัติสมาธิวิปัสสนาให้คำปรึกษาแก่ผู้มีทุกข์ จัดอุปสมบท หรือบรรพชาสามเณรในภาคฤดูร้อนหรือเทศกาลเข้าพรรษา ตั้งศูนย์อบรมศีลธรรมและจริยธรรม แก่เยาวชนทั่วไป จัดฌานปณิกสงเคราะห์ช่วยเหลือผู้มีรายได้น้อย สำหรับกิจกรรมที่จะเป็นประโยชน์ต่อชุมชนในชนบท ได้แก่ กิจกรรมที่ช่วยแก้ปัญหาของชนบท ความยากจน ความเจ็บไข้ วัดช่วยได้ โดยจัดกิจกรรมด้านการศึกษาส่งเสริมวิชาชีพการสนับสนุนตั้งสหกรณ์ต่างๆ จัดสาธารณสุขมูลฐานอบรมจิตใจให้มีคุณธรรม ให้วัดเป็นแหล่งกระจายข่าวให้ความรู้ใหม่ๆ แก่ชุมชนและเป็นผู้ช่วยในการตัดสินใจ เป็นที่ปรึกษากิจกรรมต่างๆ

3.3 กิจกรรมของวัดจะเป็นที่เลื่อมใสศรัทธาของพุทธศาสนิกชน ด้านการประสานงานกับหน่วยราชการ เพื่อการพัฒนาชุมชน ได้แก่ การให้ความร่วมมือกับทางราชการ ในการเผยแพร่ความรู้ทางกฎหมายเบื้องต้น โกล่เกลี่ยข้อพิพาทหรือข้อขัดแย้งระหว่างชาวบ้านรอบๆวัด ให้คำปรึกษาและแนะนำ การทำงานของกลุ่มอาสาสมัครในหมู่บ้าน เช่น กลุ่มหนุ่มสาว กลุ่มแม่บ้าน จัดให้วัดเป็นสถานที่ประชุมและอบรมทางวิชาชีพ พร้อมทั้งจัดอุปกรณ์อำนวยความสะดวกให้

3.4 กิจกรรมด้านการจัดสวัสดิการ การควบคุมดูแลและรักษาศาสนสมบัติ ศาสนนบุคคล ได้แก่ การจัดหาแหล่งน้ำดื่มใช้ในบริเวณวัด บริการให้สะอาดแก่ประชาชนผู้มาติดต่อหรือให้บริการต่างๆ ของวัด ให้มีการศึกษาอบรมเกี่ยวกับความรู้พื้นฐานทางพระธรรมวินัย

3.5 กิจกรรมด้านการอนุรักษ์และการเผยแพร่ศาสนาและวัฒนธรรม ได้แก่ จัดศาสนพิธีให้ประหยัดและเรียบง่าย ดูแลอนุรักษ์และเผยแพร่พุทธศิลป์ จิตรกรรม ประติมากรรม ตลอดจนโบราณวัตถุที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา จัดให้มีนิทรรศการขึ้นในวัดเท่าที่โอกาสจะอำนวย

3.6 กิจกรรมด้านการบริหาร กิจการจากพระศาสนาภายในวัด ได้แก่ การจัดทำแผนผังแยกอาคารเสนาสนะ สิ่งก่อสร้างภายในวัดเป็นเขต เช่น เขตพุทธาวาส สังฆาวาส และเขตสาธารณณะ

สงเคราะห์ การประชุมพระภิกษุสามเณรในวัด เพื่อชี้แจงนโยบาย คำสั่ง ตลอดจนความเคลื่อนไหวใหม่ๆ ของมหาเถรสมาคมและสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเป็นประจำ

3.7 กิจกรรมด้านศาสนศึกษาเพื่อประชาชน ได้แก่ การจัดหน่วยพุทธมามกะผู้เยาว์ ขึ้นในวัด การเปิดสอนธรรมศึกษาแก่ประชาชนและเยาวชนผู้สนใจ

3.8 กิจกรรมด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ ได้แก่ การร่วมมือกับหน่วยราชการในการจัดตั้ง ศูนย์สาธารณสุข สถานีอนามัย หรือสหกรณ์ยา เพื่อรักษาโรคภัยไข้เจ็บแก่ประชาชนร่วมมือกับ ทางราชการในการแนะนำให้ประชาชนมีความรู้ทางโภชนาการ รักษาสุขภาพอนามัยการป้องกัน รักษาโรค

3.9 กิจกรรมด้านการเผยแพร่ศาสนาธรรม ได้แก่ การจัดให้มีการเผยแพร่ธรรมะ ทางสื่อมวลชน เช่น วิทยุ โทรทัศน์ สื่อสิ่งพิมพ์ จัดให้พระภิกษุและสามเณรออกเยี่ยมและเผยแผ่ ธรรมะให้แก่ประชาชนตามหมู่บ้าน

การพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชนจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือทั้งทางคณะสงฆ์ รัฐบาล เรียกว่า ฝ่ายรัฐ ฝ่ายวัด และชุมชน หรือฝ่ายประชาชน ด้วยความตระหนักถึงความสำคัญ ในการทำให้วัดเป็นศูนย์กลางชุมชน สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จึงได้จับเคลื่อนเรื่องนี้ ตามนโยบายรัฐบาลและคณะสงฆ์อย่างจริงจัง โดยเร็วๆ นี้จะเปิดตัวโครงการ ณ วัดทุ่งบ่อเป็น อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง มุ่งสู่เป้าหมาย คือ ทำวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชนอย่างต่อเนื่อง และยั่งยืน

กิริติ ศรีวิเชียร (2548 : 25 ; อ้างถึงใน สาระแห่งธรรม, ออนไลน์, 2548) กองแผนงาน กรมการศาสนา ได้ประมวลสรุปบทบาทของวัดในอดีตของไทยไว้ ในบทความเรื่อง อดีต ปัจจุบัน และอนาคต แห่งบทบาทของวัด จากผลงานเขียนและวิจัยของผู้ทรงคุณวุฒิไว้ดังนี้

ชาเลื่อง วุฒิจันทร์ (2526 : 27 ; อ้างถึงใน สาระแห่งธรรม, ออนไลน์, 2548) กล่าวว่า ประเทศไทย เป็นประเทศที่ประชาชนกว่าร้อยละ 95 นับถือพระพุทธศาสนา ในสมัยกรุงสุโขทัย เป็นราชธานีของประเทศ พระมหากษัตริย์ไทย ได้อาราธนาพระภิกษุเถรวาทเชื้อสายลังกา จากเมืองนครศรีธรรมราช มาเป็นแบบอย่างการปรับปรุงพระพุทธศาสนา ให้บริสุทธิ์และ เหมาะสมกับลักษณะของคนไทย จนกลายมาเป็นศาสนาประจำชาติ และได้มีการติดต่อสัมพันธ์ กับพระสงฆ์ลังกา อีกหลายครั้ง ในสมัยต่อมาจนพระพุทธศาสนาและเถรวาทได้เจริญมั่นคง อยู่ในประเทศไทย และเป็นรากฐานของวัฒนธรรมไทยแทบทุกด้านมาจนทุกวันนี้

พระพุทธศาสนาในประเทศไทยนั้น มีวัดเป็นสถาบันที่มีความสำคัญมาก ต่อพระพุทธศาสนาเอง กล่าวคือ วัดเป็นที่พำนักอาศัยศึกษาเล่าเรียน และปฏิบัติตามพระธรรมวินัย

เพื่อเป็นศาสนทายาทสืบต่ออายุพระศาสนา ของพระภิกษุสามเณร (กิริติ ศรีวิเชียร, 2526 : 1 ; อ้างถึงใน สารระแห่งธรรม. ออนไลน์, 2548)

เมื่อศึกษาและพิจารณาในทางสังคม จากอดีตที่ผ่านมาแล้วจะพบว่า วัด ในพระพุทธศาสนาได้มีบทบาทสำคัญ ต่อวิถีชีวิตของคนไทย หรือชุมชนไทยเป็นอย่างมาก เช่น

3.1 วัดเป็นสถานที่ชาวบ้านส่งกุลบุตร มาอยู่รับใช้พระสงฆ์และรับการฝึกอบรม ทางศีลธรรม และเล่าเรียนวิชาการต่าง ๆ ตามที่มีสอนในสมัยนั้น

3.2 วัดเป็นสถานที่พ่อแม่ ตลอดจนคนแก่คนเฒ่าและสตรี มารับความรู้ด้วยการสดับ พระธรรมเทศนา

3.3 วัดเป็นสถานพยาบาล ที่รักษาผู้เจ็บป่วยตามภูมิรู้ของคนในสมัยก่อน โดยวัด เป็นแหล่งตำราแพทย์ และพระสงฆ์ทำหน้าที่เป็นหมอรักษาพยาบาล คนเจ็บป่วยทั่วไป

3.4 วัดเป็นสถานสงเคราะห์ ที่บุตรหลานชาวบ้านที่ยากจน ได้มาอาศัยเลี้ยงชีพ และศึกษาเล่าเรียน ตลอดจนถึงผู้ใหญ่ที่ยากจน ได้มาอาศัยเลี้ยงชีพ

3.5 วัดเป็นสถานที่พักอาศัยของคนเดินทาง

3.6 วัดเป็นสถานที่ที่ชาวบ้านได้มาพบปะสังสรรค์ และพักผ่อนหย่อนใจ โดยที่ทางวัด ได้จัดสถานที่ต่างๆ บริเวณวัดให้เป็นระเบียบเรียบร้อย สะอาด และร่มรื่น

3.7 วัดเป็นสถานที่รื่นเริง ที่จัดเทศกาลและมหรสพต่างๆ สำหรับชาวบ้านทั้งหมด เช่น งานก่อพระเจดีย์ทรายในวันสงกรานต์ งานเทศน์มหาชาติ ฯลฯ และยังเป็นสถานที่พบปะของคนหนุ่มสาวด้วย

3.8 วัดเป็นบ่อเกิดและศูนย์กลาง ของศิลปกรรมแขนงต่าง ๆ เช่น จิตรกรรม ภูมิภากรรม สถาปัตยกรรม และวรรณกรรม

3.9 วัดเป็นที่ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท เป็นที่ปรึกษาแก้ปัญหาชีวิตครอบครัว และความทุกข์ต่างๆ ของชาวบ้าน

3.10 วัดเป็นสถานที่สำหรับ ชาวบ้านรอบวัดมาทำบุญและบำเพ็ญกุศล ตลอดจน ประกอบพิธีกรรมต่างๆ ทางศาสนา

3.11 วัดเป็นคลังพัสดุ สำหรับเก็บของใช้ต่างๆ ซึ่งชาวบ้านจะได้ใช้ร่วมกัน เมื่อมีงานที่วัดหรือขอยืมไปใช้ เมื่อคราวมีงาน

3.12 วัดเป็นศูนย์กลางการบริหาร หรือ การปกครองที่กำนันหรือผู้ใหญ่บ้าน จะเรียก ลูกบ้านมาประชุมกัน เพื่อบอกแจ้งกิจการต่างๆ

บทบาทของวัดเท่าที่ได้กล่าวมานี้ ไม่เพียงเป็นสิ่งที่รู้กันทั่วไปในหมู่ของคนไทยที่เป็น พุทธศาสนิกชนเท่านั้น แม้ชนชาติที่ได้เข้ามาอยู่ในประเทศไทยชั่วระยะเวลาหนึ่ง ก็ยังสามารถ

มองเห็นบทบาทของวัด กล่าวได้อย่างชัดเจน เช่น สังฆราชปาลเลกัวซ์ ได้เล่าไว้ว่า ในสมัยก่อนชาวบ้านจะนำเด็ก ๆ ไปฝากไว้ที่วัด เพื่อให้เรียนหนังสือ หรือบางครั้งต้องประกอบอาชีพทำไร่ทำนา วัดจึงกลายเป็นสถานที่รับฝากเด็ก เป็นแหล่งรวมของเด็กชายไทย พวกเด็ก ๆ เหล่านี้ได้เรียนหนังสือบ้าง ไม่ได้เรียนบ้าง ว่างก็เที่ยวเตร่สนุกสนาน ชุกชนอยู่ในวัด และวัดมีบทบาทในสังคมที่เกี่ยวพันกับชาวไทย ตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย ดังจะพบว่า เมื่อคนใกล้จะตาย จะต้องมีการสงฆ์เป็นผู้ชี้ทางให้ (สารแห่งธรรม. ออนไลน์. 2548)

วิลเลียม เจ คลอสเนอร์ (William J. Klausner) ผู้ซึ่งเดินทางเข้ามาเมืองไทยเมื่อปี 2498 เพื่อทำวิจัยสาขามานุษยวิทยา โดยเข้าไปใช้ชีวิตร่วมกับชาวบ้านหนองขอน จังหวัดอุบลราชธานี และภายหลังได้กลายเป็น “ลูกเขยชาวอุบล” ในที่สุด ได้เล่าถึงวัดในหมู่บ้านหนองขอนเอาไว้ว่า วัดจะอยู่เกือบใจกลางหมู่บ้าน เป็นศูนย์กลางทางสังคมและวัฒนธรรมของชาวบ้านอย่างเห็นได้ชัดตลอด วัดจะมีผู้คนเดินเข้าออกมิได้ขาด ชาวบ้านหลายคนพากันมาตักน้ำที่บ่อ ผู้ใหญ่จะมาถวายอาหารเพลแก่พระสงฆ์ แล้วฟังเทศน์ประจำวันตอนบ่าย บางคนก็มาปรึกษาปัญหาส่วนตัว และขอคำแนะนำต่างๆ จากเจ้าอาวาส งานบุญและงานประเพณีรื่นเริง เช่น ภาพยนตร์ หมอลำ ฯลฯ มีกันอยู่เรื่อยๆ การประชุมเกี่ยวกับกิจการงานของส่วนรวม ก็มากระทำกันที่วัด เช่น จะตัดถนนไปยังอีกหมู่บ้านหนึ่งเมื่อไร จะจัดงานบุญบั้งไฟกันวันไหน แม้แต่ลอกสำหรับลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ก็ทำกันในวัดนั่นเอง

นิโคลัส เบนเนทท์ (Nicholas Bennett) นักเศรษฐศาสตร์ชาวอังกฤษ ผู้ซึ่งได้เข้ามาเมืองไทย ในฐานะผู้เชี่ยวชาญทางการศึกษาในสโก ได้กล่าวถึงว่า เป็นเวลาหลายร้อยปีที่วัดได้มีบทบาทสำคัญต่อวิถีชีวิตของชุมชน โดยมีพระสงฆ์เป็นผู้ให้บริการต่างๆ ที่จำเป็น เช่น ให้การศึกษาแก่เด็กชาย ให้คำปรึกษาแก่ชาวบ้านที่เดือดร้อน ใกล้เคียงข้อพิพาท ตลอดถึงให้การรักษาพยาบาล นอกจากนี้วัดยังช่วยเก็บรักษาวัฒนธรรม โดยการที่พระสงฆ์ได้เข้าร่วมในกิจกรรมทางสังคมต่างๆ ในลักษณะต่างๆ ดังกล่าว วัดจึงเปรียบเสมือนเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวบ้าน และศูนย์กลางกิจกรรมต่างๆ ทางสังคม และเป็นส่วนประกอบที่จะขาดเสียมิได้ สำหรับชุมชนแต่ละระดับแต่ละท้องถิ่น จนแม้กระทั่งเมื่อได้สร้างหมู่บ้านเล็กๆ ขึ้นใหม่ ก็ต้องสร้างวัดขึ้นมาด้วย นับว่าวิถีชีวิตของคนไทย ได้ผูกพันอยู่กับวัดอย่างแน่นแฟ้นโดยแท้จริง ภาพพจน์เกี่ยวกับบทบาททางสังคมของวัดในอดีต จึงเป็นที่น่าชื่นใจและเลื่อมใสศรัทธายิ่งนักด้วยบทบาทที่กล่าวมาประเทศไทยจึงมีพระสงฆ์ที่เป็นปราชญ์ทางวรรณกรรม เช่น พระสิริมังคลาจารย์ ในสมัยล้านนา สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ในสมัยรัตนโกสินทร์ มีพระสงฆ์ที่มีบทบาทด้านที่ปรึกษาพระราชา อย่างพระสังฆราชในสมัยสุโขทัย พระพนรัตน์ วัดป่าแก้ว สมัยกรุงศรีอยุธยา สมเด็จพระสังฆราช (สา) สมเด็จพระพุฒาจารย์

(โต) สมัยรัตนโกสินทร์ และมีพระนักพัฒนาอย่างครูบาศรีวิชัย แห่งล้านนา ในสมัยรัตนโกสินทร์ เป็นต้น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เนตรนภิส นาควัชระ และคณะ (2526 : 105) พบว่า บทบาทของวัดที่เพิ่มเติมจาก บทบาทในอดีต คือ ด้านการศึกษาที่มีทั้งการให้บริการของการศึกษาโดยตรง ได้แก่ โรงเรียน พระภิกษุสงฆ์สามเณร โรงเรียนสำหรับฆราวาส โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ สำนักปฏิบัติธรรม เป็นต้น ด้านสังคมสงเคราะห์ ได้แก่ สุสาน และฌาปนสถาน การเป็นศูนย์สาธารณสุข

สุธรรม ธีรภัทรธำรง (2537 : 21) กล่าวว่า ในสังคมไทย ซึ่งมีพระพุทธศาสนาเป็นที่พึ่งพา ทางใจ และเป็นหลักในการปฏิบัติ การทำบุญสร้างกุศล ถือเป็นเรื่องสำคัญ การสร้างวัดเป็นพุทธบูชา ถือว่าเป็นกุศลแรงเพราะวัดนอกจากจะเป็นที่พำนักอาศัยของพระภิกษุสงฆ์ เพื่อป้องกันอุปสรรค จากธรรมชาติ คือ ความร้อน ความหนาว และสัตว์ร้ายต่างๆ เป็นการส่งเสริมให้พระภิกษุสงฆ์ ได้ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย และสามารถนำพระธรรมวินัยนั้นมาสั่งสอนเผยแผ่ต่อไป วัดยังถือเป็น สัญลักษณ์ หรือเป็นสถาบันอันสำคัญที่เป็นตัวแทนของพระพุทธศาสนาด้วย คนไทยในสมัยก่อน ได้เล็งเห็นความสำคัญและประโยชน์ของวัดที่มีต่อสังคม จึงรับเอาประเพณีการสร้างวัด จึงเป็นที่นิยมกันมากในสังคมไทย ประเทศไทยจึงมีวัดมากมายกระจายอยู่ทั่วประเทศ

เจษฎา สุนาลัย (2542 : 103) ได้ศึกษาเรื่อง “แรงจูงใจในการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา ที่วัดจัดขึ้นในวันพระ กรณีศึกษา วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ กรุงเทพมหานคร” ผลการศึกษาพบว่า เหตุปัจจัยหลักที่ทำให้พุทธศาสนิกชน เข้ามาร่วมทำกิจกรรม คือ ต้องการมาปฏิบัติ ต้องการ ความสงบ ต้องมาทำบุญ ต้องการศึกษาคำธรรม และต้องการคลายความเหงา กิจกรรมทั้งหลายนี้ ทำให้ศาสนามีบทบาทหน้าที่ มีส่วนช่วยในการตอบสนองความต้องการของปัจเจกบุคคล นอกจากนี้ ยังมีการแฝงหน้าที่ที่สำคัญคือ การทำให้คนในสังคมมีความสามัคคีกันมากขึ้น มีความรู้สึก เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในสังคม อีกทั้งยังเป็นการดำรงรักษาสถาบันศาสนาให้คงอยู่ต่อไป

พระมหาชัยนาท อรรถบุตร (2542 : 90) ได้ศึกษาเรื่อง “แรงจูงใจในการเข้าวัดของ คนไทยที่นับถือศาสนาพุทธ : ศึกษากรณีวัดกัลยามิตรธรรมมหาวิหาร กรุงเทพมหานคร” โดยศึกษา แรงจูงใจและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อแรงจูงใจให้คนเข้าวัด ผลการศึกษาพบว่า ผู้เข้าวัดส่วนใหญ่ เพื่อถวายสังฆทาน ทำบุญในวันสำคัญทางศาสนา และร่วมงานพิธี แรงจูงใจสำคัญในการเข้าวัด คือ ศรัทธาที่มีต่อเจ้าอาวาส

พระมหาสมชาย เอี่ยมสะอาด (2543 : 86) ศึกษาบทบาทของวัดพัฒนาในกรุงเทพมหานคร กับวัดภาคกลาง 12 แห่ง ผลการศึกษาพบว่า วัดพัฒนาตัวอย่างทั้ง 12 แห่งจะมีบทบาทในการมุ่งเน้น

พัฒนาทางด้านอาคารสถานที่ให้ดูสะอาด ร่มรื่น เป็นระเบียบ เรียบร้อย นอกจากนี้ยังมีบทบาทในการช่วยเหลือสังคมในด้านต่างๆ ที่คล้ายคลึงกัน

พระมหาทนงชัย บูรณพิสุทธ์ (2545 : 95) ศึกษาเรื่อง บทบาทของวัดกับชุมชนเมืองในเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงบทบาทของวัดต่อชุมชนที่ปรากฏตามหลักการแห่งธรรมวินัย บทบาทของวัดต่อชุมชนเมืองที่เป็นอยู่จริงในปัจจุบัน บทบาทที่เหมาะสมของวัดต่อชุมชนในปัจจุบันและศึกษาถึงความสัมพันธ์ของวัดกับชุมชนผลการศึกษาพบว่า บทบาทของวัดกับชุมชนเมืองเขตบางรัก แบ่งเป็น 7 ด้านใหญ่ๆ คือ 1) บทบาทด้านการศึกษา 2) บทบาทด้านการท่องเที่ยว 3) บทบาทด้านพิธีกรรมทางศาสนา 4) บทบาทด้านสังคมสงเคราะห์ชุมชน 5) บทบาทด้านเป็นสถานที่พักผ่อน ออกกำลังกาย และกิจกรรมสันทนาการต่างๆ 6) บทบาทด้านการเป็นที่พึ่งพิงทางจิตใจ 7) บทบาทด้านเป็นแหล่งอนุรักษ์มรดกทางศิลปวัฒนธรรมไทย ซึ่งบทบาทเหล่านี้ส่วนใหญ่เป็นไปตามหลักการแห่งพระธรรมวินัยและอุดมคติทางศาสนา มีความสอดคล้องกับสภาพปัญหาและบริบทของชุมชนเมืองในระดับหนึ่ง ส่วนสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชนเมืองนั้น ตั้งแต่อดีตจนปัจจุบันมีความเกี่ยวเนื่องกัน 3 ด้าน คือ ความสัมพันธ์เชิงพื้นที่ ความสัมพันธ์เชิงภาระหน้าที่ และความสัมพันธ์ที่เป็นไปตามประเพณี และพิธีกรรมทางศาสนา ความสัมพันธ์ที่กล่าวมามีรากฐานมาจากหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาที่มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของสังคมและชุมชนไทย

วันชัย ปานจันทร์ (2545 : 96) พบว่า วัดในเขตธนบุรีมีการดูแลเด็กและเยาวชนในลักษณะที่เป็นครั้งคราว ทั้งในด้านที่พักอาศัย อาชีพ สุขอนามัย การศึกษา การให้คำปรึกษา การส่งเสริมคุณภาพชีวิต

จะเห็นได้ว่าวัดในเมือง ยังคงมีบทบาทต่อสังคมแม้ว่าวัดแต่ละวัดจะอยู่ภายใต้การปกครองตามบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ส่งผลต่อบทบาทของวัด ความศรัทธาของประชาชนที่มีต่อวัด คุณภาพของสิ่งแวดล้อมวัด บุคลากรของวัด สิ่งต่างๆเหล่านี้ล้วนเป็นสิ่งกำหนดบทบาทและส่งผลต่อพฤติกรรมของคนในสังคมที่มีต่อวัดด้วย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง บทบาทของวัดในฐานะที่เป็นพื้นที่สาธารณะของชุมชนท้องถิ่น: กรณีศึกษาวัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง) ตำบลจันทนิมิต อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี วิธีการดำเนินการวิจัยในที่นี่จะใช้การวิจัยเชิงบูรณาการระหว่าง วิธีการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยการวิจัยในเชิงปริมาณจะใช้การวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) และการสัมภาษณ์ในเชิงคุณภาพ ดังนี้

1. การวิจัยเชิงปริมาณผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอนดังนี้
  - 1.1 การกำหนดประชากร
  - 1.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
  - 1.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล
  - 1.4 การวิเคราะห์ข้อมูล
  - 1.5 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล
2. การวิจัยเชิงคุณภาพผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอนดังนี้
  - 2.1 การสัมภาษณ์
  - 2.2 การตรวจสอบข้อมูลเชิงคุณภาพ
  - 2.3 การวิเคราะห์เชิงคุณภาพ

การวิจัยเชิงปริมาณ

1. การกำหนดประชากร

ประชากรที่เป็นเป้าหมายการวิจัย ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป ซึ่งอาศัยอยู่รอบวัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง) ในเขตตำบลจันทนิมิต จำนวน 400 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) เกี่ยวกับบทบาทของวัดในฐานะที่เป็นพื้นที่สาธารณะของชุมชนท้องถิ่น : กรณีศึกษา วัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง) ตำบลจันทนิมิต อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี การสร้างเครื่องมือและการหาประสิทธิภาพของเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือตามขั้นตอนดังนี้

2.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของวัดในฐานะที่เป็นพื้นที่สาธารณะของชุมชนท้องถิ่น : กรณีศึกษาวัดไผ่ล้อม(พระอารามหลวง) ตำบลจันทนิมิต อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี

2.2 การสร้างเครื่องมือในการศึกษา

2.3 นำแบบสอบถามเสนออาจารย์ที่ปรึกษา (ผศ.ดร.ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์) ตรวจสอบความถูกต้อง ความเที่ยงตรงตามโครงสร้างเนื้อหาความครอบคลุมของเนื้อหาและความถูกต้องเหมาะสมของภาษา

2.4 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องและความครอบคลุมของเนื้อหาเพื่อให้ได้ข้อคำถามที่เที่ยงตรงและมีความสมบูรณ์

2.5 จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

2.6 นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปใช้สัมภาษณ์กลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 องค์ประกอบของเครื่องมือวิจัย ประกอบด้วยเนื้อหาสรุป ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามลักษณะแบบปลายปิด (Close - Ended) และเลือกตอบ (Check - List) เป็นแบบสอบถามลักษณะแบบปลายปิด (Close - Ended) และเลือกตอบ (Check -List) เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ ระยะเวลาที่อาศัยในชุมชน

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามลักษณะแบบปลายปิด (Close - Ended) และเลือกตอบ (Check - List) เกี่ยวกับการรับรู้บทบาทของวัดในฐานะที่เป็นพื้นที่สาธารณะของชุมชนท้องถิ่น : กรณีศึกษาวัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง) ตำบลจันทนิมิต อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี ทั้งหมด 3 ระดับ 15 ข้อ ประกอบด้วย

1. การจัดกิจกรรมทางศาสนา 7 ข้อ
2. การจัดการเรียนการสอน 7 ข้อ
3. การจัดกิจกรรมต่างๆในวัด 3 ข้อ

ข้อคำถามดังกล่าวเกี่ยวกับกิจกรรมทางศาสนา กิจกรรมทางการเรียนการสอน กิจกรรมทางสังคมอื่นๆ นั้น ได้กำหนดเนื้อหาตามบทบาทที่วัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง) ได้ทำกิจกรรมสาธารณะต่างๆ ที่เป็นจริง

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามลักษณะแบบปลายปิด (Close - Ended) และเลือกตอบ (Check - List) ความคาดหวังบทบาทของวัดในฐานะที่เป็นพื้นที่สาธารณะของชุมชนท้องถิ่น : กรณีศึกษาวัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง) ตำบลจันทนิมิต อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี ทั้งหมด 3 ระดับ 15 ข้อ ประกอบด้วย

1. การจัดกิจกรรมทางศาสนา 7 ข้อ
2. การจัดการเรียนการสอน 7 ข้อ
3. การจัดกิจกรรมต่างๆ ในวัด 3 ข้อ

ตอนที่ 4 เป็นแบบสอบถามลักษณะแบบปลายเปิด (Open - Ended) เกี่ยวกับบทบาทของวัดในฐานะที่เป็นพื้นที่สาธารณะของชุมชนท้องถิ่น : กรณีศึกษาวัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง) ตำบลจันทนิมิต อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี

2.2 วิธีการหาคุณภาพเครื่องมือ

2.2.1 นำเครื่องมือที่สร้างขึ้น เสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบความถูกต้องเนื้อหา จำนวนภาษา และความเหมาะสม แล้วนำไปปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำเพิ่มเติม

2.2.2 นำเครื่องมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ขอคำแนะนำและตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของข้อคำถามจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน (ดังภาคผนวก ก)

พิจารณาตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ความเหมาะสมของภาษาและความครอบคลุมประเด็นที่ศึกษา เมื่อรับเครื่องมือกลับคืนจากผู้เชี่ยวชาญ นำข้อแก้ไขมาปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม

2.2.3 การทดสอบความเที่ยง (Reliability) จะใช้การทดลองไปเก็บแบบสอบถามจำนวน 30 ชุด แล้วนำมาวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของ ครอนบาค (Cronbach' Alpha Coefficient) ซึ่งมีค่าเท่ากับ 0.94

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการแจกแบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

3.1 ผู้วิจัยนำหนังสือจากคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ถึงนายกเทศมนตรีเมืองจันทนิมิต เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูล

3.2 ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ใช้ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือนธันวาคม 2555 - มกราคม 2556

3.3 หลังจากนั้นผู้วิจัยจะดำเนินการคัดเลือกแบบสอบถามเฉพาะที่ตอบครบถ้วนสมบูรณ์ และนำไปดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ตัวแปรส่วนบุคคลและตัวแปรกำหนด (ตัวแปรต้น) จะใช้ค่าสถิติเชิงพรรณนา คือนำมาแจกแจงความถี่ (Frequency) คำนวณเป็นค่าร้อยละ (Percentage) แล้วนำเสนอในรูปแบบตารางความเรียง

4.2 การวิเคราะห์ตัวแปรตามจะใช้ค่าสถิติเชิงพรรณนา โดยนำเสนอในรูปแบบของค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ในการศึกษาครั้งนี้ ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการวิเคราะห์ข้อมูล สถิติที่ใช้เป็นสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ และค่าเฉลี่ย สำหรับการวัดระดับความต้องการของผู้ตอบแบบสอบถาม สร้างขึ้นตามลักษณะการสร้างแบบวัดทัศนคติที่เรียกว่า (Likert Scale) โดยมีตัวเลือกตอบแบบ 4 ระดับ โดยในแต่ละระดับกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

เกณฑ์การให้คะแนนความต้องการ	ระดับคะแนน
ระดับมาก	4
ระดับปานกลาง	3
ระดับน้อย	2
ระดับไม่ทราบ/ไม่คาดหวัง	1

ในการตีความช่วงค่าเฉลี่ยจะแบ่งคะแนนออกเป็น 4 ระดับ ดังนี้

คะแนนระหว่าง 3.25 - 4.00	แสดงว่า	มีบทบาทและความคาดหวังมาก
คะแนนระหว่าง 2.50 - 3.24	แสดงว่า	มีบทบาทและความคาดหวังปานกลาง
คะแนนระหว่าง 1.75 - 2.49	แสดงว่า	มีบทบาทและความคาดหวังน้อย
คะแนนระหว่าง 1.00 - 1.74	แสดงว่า	ไม่ทราบและไม่คาดหวัง

5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

5.1 สถิติพื้นฐาน

5.1.1 ค่าร้อยละ

5.1.2 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)

5.1.3 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

การวิจัยเชิงคุณภาพ

1. การสัมภาษณ์

วิธีการสัมภาษณ์ที่จะใช้ในการวิจัยนี้มีลักษณะเป็นการสัมภาษณ์ แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi - Structurd or Guided Interview) โดยอาศัยแนวการสัมภาษณ์ (Interview Guide) เป็นเครื่องมือในรูปแบบต่างๆ คือ

การสัมภาษณ์เจาะลึก (In-dept Interview) เป็นการใช้นโยบายการสัมภาษณ์เจาะลึก โดยกำหนดผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ (Key-Informants) คือ

1.1 นายองอาจ บุญการี ประธานชมรมนักประวัติศาสตร์จังหวัดจันทบุรี

1.2 นายฉัฐพัชร์ จันทเลิศลักษณ์ ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 6 ตำบลจันทนิมิต อำเภอเมือง
จังหวัดจันทบุรี

1.3 นายปริญญา เอกรพานิช ไวยาวัจกรวัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง)

1.4 นายอมร พวงทอง ผู้อาวุโสในหมู่บ้าน หมู่ 6 ตำบลจันทนิมิต อำเภอเมือง
จังหวัดจันทบุรี

2. การตรวจสอบข้อมูลเชิงคุณภาพ

การตรวจสอบข้อมูลเชิงคุณภาพในที่นี้จะตรวจสอบข้อมูลโดยอาศัยเทคนิคต่างๆ คือ

2.1 การตรวจสอบข้อมูลจากการสัมภาษณ์หลายๆ ฝ่าย ได้แก่ ผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับ
วัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง) กลุ่มผู้อาวุโสในชุมชน

2.2 การตรวจสอบข้อมูลจากเอกสารว่ามีความถูกต้อง มีความสัมพันธ์ เกี่ยวข้อง
และเชื่อมโยงกับข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยหรือไม่

3. การวิเคราะห์เชิงคุณภาพ

การวิเคราะห์เชิงคุณภาพใช้การตีความข้อมูลจากการสัมภาษณ์เจาะลึก เพื่อนำมา
อธิบายผลการวิจัยจากการสำรวจโดยแบบสอบถามดังที่ปรากฏในตารางผลการวิจัย

บทที่ 4

การวิเคราะห์ข้อมูล

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเรื่อง บทบาทของวัดในฐานะที่เป็นพื้นที่
สาธารณะของชุมชนท้องถิ่น : กรณีศึกษาวัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง) ตำบลจันทนิมิต อำเภอเมือง
จังหวัดจันทบุรี ผู้วิจัยขอเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ ดังนี้

1. สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล
2. การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล
3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

- $\bar{X}$ แทน ค่าคะแนนเฉลี่ย
SD. แทน ส่วนความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
n แทน จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยขอเสนอเป็นตอนๆ ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ
อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ และระยะเวลาที่อาศัยในชุมชน

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับการรับรู้บทบาทของวัดในฐานะที่เป็น
พื้นที่สาธารณะของชุมชนท้องถิ่น : กรณีศึกษาวัดไผ่ล้อม(พระอารามหลวง) ตำบลจันทนิมิต
อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี ทั้งหมด 3 ระดับ 15 ข้อ ประกอบด้วย การจัดกิจกรรมทางศาสนา
7 ข้อ การจัดการเรียนการสอน 7 ข้อ การจัดกิจกรรมต่างๆในวัด 3 ข้อ

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความคาดหวังบทบาทของวัดในฐานะที่เป็นพื้นที่
สาธารณะของชุมชนท้องถิ่น : กรณีศึกษาวัดไผ่ล้อม(พระอารามหลวง) ตำบลจันทนิมิต
อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี ทั้งหมด 3 ระดับ 15 ข้อ ประกอบด้วย การจัดกิจกรรมทางศาสนา
7 ข้อ การจัดการเรียนการสอน 7 ข้อ การจัดกิจกรรมต่างๆในวัด 3 ข้อ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตาราง 1 ร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน (n = 400)	ร้อยละ
ชาย	178	44.50
หญิง	222	55.50
รวม	400	100.00

จากตารางที่ 1 แสดงว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 55.50 กลุ่มตัวอย่างเป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 44.50

ตาราง 2 ร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามอายุ

อายุ	จำนวน (n = 400)	ร้อยละ
15 - 35 ปี	224	56.00
36 - 60 ปี	162	40.50
61 - 80 ปี	14	3.50
รวม	400	100.00

จากตาราง 2 แสดงว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จะมีช่วงอายุ 15 - 35 ปี คิดเป็นร้อยละ 56.00 กลุ่มประชากรอายุ 36 - 60 ปี คิดเป็นร้อยละ 40.50 และกลุ่มประชากรอายุ 61 - 80 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 3.50

ตาราง 3 ร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามการศึกษา

การศึกษา	จำนวน (n = 400)	ร้อยละ
ไม่ได้เรียนหนังสือ	24	6.00
ประถมศึกษา	70	17.50
มัธยมศึกษา/ปวช.	118	29.50
ปวส./อนุปริญญา	57	14.30
ปริญญาตรี	121	30.30
สูงกว่าปริญญาตรี	10	2.50
รวม	400	100.00

จากตาราง 3 แสดงว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จะมีระดับการศึกษาในระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 30.30 มัธยมศึกษา/ปวช. คิดเป็นร้อยละ 29.50 ประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 17.50 ปวส./อนุปริญญา คิดเป็นร้อยละ 14.30 ไม่ได้เรียนหนังสือ คิดเป็นร้อยละ 6.00 สูงกว่าปริญญาตรี เป็นร้อยละ 2.50

ถ้าพิจารณาชนชั้นจากเกณฑ์ของรายได้สามารถสรุปได้คือ กลุ่มชนชั้นล่าง ได้แก่ กลุ่มไม่ได้เรียนหนังสือ กลุ่มจบประถมศึกษา มัธยมศึกษา/ปวช. ร้อยละ 53.00 กลุ่มชนชั้นกลาง ได้แก่ กลุ่มที่จบ ปวส./อนุปริญญา ปริญญาตรี ร้อยละ 44.60 และกลุ่มชนชั้นสูง ได้แก่ กลุ่มที่ จบสูงกว่าปริญญาตรี ร้อยละ 2.50

ตาราง 4 ร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามอาชีพ

อาชีพ	จำนวน (n = 400)	ร้อยละ
เกษตรกรกรม	6	1.50
รับจ้างทั่วไป	83	20.80
รับราชการ/ลูกจ้างราชการ/รัฐวิสาหกิจ	54	13.50
ค้าขาย	75	18.80
พนักงานเอกชน	44	11.00
ธุรกิจส่วนตัว	71	17.80
นักเรียน/นักศึกษา	63	15.80
อื่นๆ	4	1.00
รวม	400	100.00

จากตาราง 4 แสดงว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จะมีอาชีพรับจ้างทั่วไป 83 ราย คิดเป็นร้อยละ 20.80 อาชีพค้าขาย จำนวน 75 ราย คิดเป็นร้อยละ 18.80 อาชีพธุรกิจส่วนตัว จำนวน 71 ราย คิดเป็นร้อยละ 17.80

เมื่อพิจารณาชนชั้นจากเกณฑ์รายได้จะสามารถสรุปได้ว่า กลุ่มชนชั้นล่าง ได้แก่ กลุ่มที่ทำอาชีพรับจ้างทั่วไป และอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 21.80 กลุ่มชนชั้นกลาง ได้แก่ กลุ่มที่ทำอาชีพค้าขาย เกษตรกรรมและพนักงานเอกชน คิดเป็นร้อยละ 31.30 ชนชั้นสูง ได้แก่ กลุ่มที่ทำอาชีพธุรกิจส่วนตัว คิดเป็นร้อยละ 17.80 และกลุ่มที่อยู่ในกลุ่มของทั้ง 3 ชนชั้น ได้แก่ กลุ่มที่รับราชการ/ลูกจ้างราชการ/รัฐวิสาหกิจ และนักเรียนนักศึกษา คิดเป็นร้อยละ 29.30

ตาราง 5 ร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

เพศ	จำนวน (n = 400)	ร้อยละ
0 - 10,000 บาท	248	62.00
10,001 - 20,000 บาท	111	27.80
20,001 - 30,000 บาท	22	5.50
30,001 บาทขึ้นไป	19	4.80
รวม	400	100.00

จากตาราง 5 แสดงว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จะมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนน้อยกว่าหรือเท่ากับ 10,000 บาท จำนวน 248 ราย คิดเป็นร้อยละ 62.00 รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,001 - 20,000 บาท จำนวน 111 ราย คิดเป็นร้อยละ 27.80 รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 20,001 - 30,000 บาทขึ้นไป จำนวน 22 ราย คิดเป็นร้อยละ 5.50 รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 30,000 บาทขึ้นไป จำนวน 19 ราย คิดเป็นร้อยละ 4.80

ถ้าพิจารณาชนชั้นจากเกณฑ์ของรายได้จะสามารถสรุปกลุ่มชนชั้นได้คือ กลุ่มชนชั้นล่าง ได้แก่ กลุ่มที่มีรายได้ 0 - 10,000 บาท ร้อยละ 62.00 กลุ่มชนชั้นกลาง ได้แก่ กลุ่มที่มีรายได้ 10,001 - 20,000 บาท ร้อยละ 33.30 กลุ่มชนชั้นสูง ได้แก่ กลุ่มที่มีรายได้ 30,001 บาทขึ้นไป ร้อยละ 4.80

ตาราง 6 ร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระยะเวลาที่อยู่ในเขตรอบวัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง) จนถึงปัจจุบัน

ระยะเวลา	จำนวน (n = 400)	ร้อยละ
0 - 10 ปี	103	25.80
11 - 20 ปี	112	28.00
21 - 30 ปี	84	21.00
31 - 40 ปี	45	11.30
41 - 50 ปี	39	9.80
51 ปีขึ้นไป	17	4.30
รวม	400	100.00

จากตาราง 6 แสดงว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อยู่ในเขตรอบวัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง) จนถึงปัจจุบันระยะเวลา 11 - 20 ปี จำนวน 112 ราย คิดเป็นร้อยละ 28.00 ระยะเวลา 0 - 10 ปี จำนวน 103 ราย คิดเป็นร้อยละ 25.80 ระยะเวลา 21 - 30 ปี จำนวน 84 ราย คิดเป็นร้อยละ 21.00

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับการรับรู้บทบาทของวัดในฐานะที่เป็นพื้นที่สาธารณะของชุมชนท้องถิ่น : กรณีศึกษาวัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง) ตำบลจันทนิมิต อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี ดังตาราง 7 - 10

ตาราง 7 ค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามด้านการรับรู้ของบทบาทของวัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง)

ด้าน	$\bar{X}$	S.D.	การตีความ	ลำดับที่
1. การจัดกิจกรรมทางศาสนา	3.08	0.63	ปานกลาง	1
2. การจัดการเรียนการสอน	2.66	0.72	ปานกลาง	3
3. การจัดกิจกรรมทางสังคมอื่นๆ	2.68	0.78	ปานกลาง	2
รวม	2.80	0.71	ปานกลาง	-

จากตาราง 7 แสดงว่า บทบาทการรับรู้ของประชาชนที่อยู่รอบวัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง) ตำบลจันทนิมิต อำเภอเมืองจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี โดยภาพรวมมีบทบาทการรับรู้อยู่ในระดับปานกลาง แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านจะพบว่าแต่ละด้านก็อยู่ระดับปานกลาง ทั้งด้านกิจกรรมทางศาสนา การจัดกิจกรรมทางสังคมอื่นๆ และการจัดการเรียนการสอน

การที่ประชาชนรับรู้บทบาทของวัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง) โดยภาพรวมในระดับปานกลางนั้น เราสามารถอธิบายได้ว่า ประชาชนโดยรอบวัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง) ส่วนใหญ่จะมีการรับรู้การจัดกิจกรรมของวัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง) ได้จากการประชาสัมพันธ์ของวัด เช่นการจัดกิจกรรมทางศาสนา เป็นต้น ทางวัดจะมีการประชาสัมพันธ์ โดยการติดป้ายประกาศ และการใช้รถโฆษณาก่อนจะมีการจัดงาน ดังนั้นการรับรู้ของประชาชนก็จะมีแตกต่างกันออกไป เพราะประชาชนในเขตวัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง) บางส่วนจะเป็นคนทำงานบางครั้ง การประชาสัมพันธ์จึงไม่ทั่วถึง (อมร พวงทอง, สัมภาษณ์, 2556)

นอกจากนี้การจัดประชาสัมพันธ์ยังขึ้นอยู่กับงานว่างานเล็กหรืองานใหญ่ ยังพบว่าผู้ที่รู้จักกิจกรรมสาธารณะที่วัดเป็นผู้จัดขึ้นได้มากที่สุดจะเป็นผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมของวัดเป็นประจำและคณะกรรมการที่มีหน้าที่จัดการและบริหารวัดโดยตรง ส่วนประชาชนนอกจากการประชาสัมพันธ์แล้วยังสามารถรู้ได้จากการบอกเล่ากันของชาวบ้าน และการเข้าไปทำกิจกรรมทางศาสนาของวัดได้จากป้ายและรถโฆษณาเท่านั้น (องอาจ บุญकारी, สัมภาษณ์, 2556) ด้านการจัดการเรียนการสอนนั้นประชาชนจะรับรู้ได้ไม่ต่างกันไปจากกิจกรรมทางศาสนา เพราะจะมี

การประชาสัมพันธ์ที่ไม่ต่างกันและส่วนใหญ่ประชาชนโดยรอบวัดก็จะรับรู้ได้จากการบอกเล่า
กันเองของชาวบ้านและการเข้าร่วมการจัดกิจกรรมทางศาสนาของวัดเป็นส่วนใหญ่การรับรู้
เรื่องราวต่างๆ ของประชาชน จึงอยู่ในระดับปานกลาง (ณัฐพัชร จันทเลิศลักษณ์, สัมภาษณ์.
2556)

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ตาราง 8 ค่าเฉลี่ยและค่าร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเรื่องการรับรู้บทบาทของวัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง)

เรื่องกิจกรรมทางศาสนา	ร้อยละ / จำนวน				รวม	ค่าเฉลี่ย / ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน		ระดับการรับรู้	อันดับ
	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่ทราบ		$\bar{X}$	S.D.		
	1. การจัดประเพณีนมัสการปิดทอง องค์พระพุทธรูปไสยาสน์ประจำภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในเทศกาลตรุษจีนของทุกปี	30.00 (122)	63.50 (254)	5.80 (23)		0.30 (1)	100.00 (400)		
2. การถือศีล 8 บำเพ็ญเนกขัมมะบารมี ในวันวิสาขบูชาของทุกปี	14.50 (58)	72.00 (288)	10.00 (40)	3.50 (14)	100.00 (400)	2.98	0.62	ปานกลาง	5
3. การถือศีล 8 บำเพ็ญเนกขัมมะบารมี ในวันที่ 5 ธันวาคมของทุกปี	14.30 (57)	72.00 (288)	11.00 (44)	2.80 (11)	100.00 (400)	2.98	0.60	ปานกลาง	5
4. การบวชชี – พรหมณีในวันสำคัญทางศาสนา	14.80 (59)	69.30 (277)	12.30 (49)	3.80 (15)	100.00 (400)	2.95	0.65	ปานกลาง	6
5. การจัดงานทำบุญ – ตักบาตรข้าวสารอาหารแห้งในวันขึ้นปีใหม่ของทุกปี	25.80 (103)	62.00 (248)	10.00 (40)	2.30 (9)	100.00 (400)	3.11	0.66	ปานกลาง	4

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ตาราง 8 (ต่อ)

เรื่องกิจกรรมทางศาสนา	ร้อยละ / จำนวน				รวม	ค่าเฉลี่ย / ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน		ระดับการรับรู้	อันดับ
	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่ทราบ		$\bar{X}$	S.D.		
	6. การจัดงานทำบุญ – ตักบาตร – ก่อพระเจดีย์ทราย – สร้างน้ำพระในเทศกาลสงกรานต์ของทุกปี	29.00 (116)	59.50 (238)	10.00 (40)		1.50 (6)	100.00 (400)		
7. การจัดงานทอดกฐินพระราชทานประจำปี	30.80 (123)	56.80 (227)	10.80 (43)	1.80 (7)	100.00 (400)	3.17	0.63	ปานกลาง	2
รวม	22.70 (638)	65.00 (1,820)	10.00 (279)	2.30 (63)	100.00 (2,800)	3.08	0.63	ปานกลาง	

จากตาราง 8 แสดงว่า ถึงแม้ว่ากลุ่มตัวอย่างรับรู้ถึงกิจกรรมทางศาสนาของวัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง) ในระดับปานกลาง ทั้งในภาพรวมและรายกิจกรรม การรับรู้ดังกล่าวก็มีความแตกต่างเป็นกลุ่มย่อยคือ รับรู้มาก รับรู้ปานกลาง รับรู้น้อย และไม่ทราบกิจกรรม ความแตกต่างในการรับรู้สามารถอธิบายได้ดังนี้

การรับรู้เรื่องในกิจกรรมการจัดประเพณีมัสการปิดทอง องค์พระพุทธรูปไสยาสน์ ประจำภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในเทศกาลตรุษจีนของทุกปี มีประชาชนที่ไม่ทราบคิดเป็นร้อยละ 0.30 เนื่องจากการที่ย้ายเข้ามาอยู่ในบริเวณรอบวัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง) ได้ไม่ถึง 1 ปี ประชาชนที่รับรู้ คิดเป็นร้อยละ 5.80 เนื่องจากการย้ายเข้ามาอยู่ในบริเวณรอบวัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง) ได้ไม่นาน แต่พอรู้จากการประชาสัมพันธ์ ประชาชนที่รับรู้ปานกลางคิดเป็นร้อยละ 63.50 เนื่องจากรู้จากการประชาสัมพันธ์และการอยู่ในพื้นที่มาเป็นเวลาหลายปี อีกทั้งเป็นกิจกรรมประจำปีที่จัดกันทุกปี ประชากรที่รับรู้มากคิดเป็นร้อยละ 30.00 เนื่องจากเป็นผู้ที่อยู่ในพื้นที่มานาน บ้านอยู่ข้างวัดอาศัยอยู่ในพื้นที่ของวัด เป็นกลุ่มที่ทำงาน ในวัดด้วยจิตอาสา และเข้ามาทำบุญที่วัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง) เป็นประจำ

จากการที่กลุ่มไม่ทราบกิจกรรมทางศาสนาเนื่องจากเพิ่งย้ายมาอยู่นั้น สามารถสะท้อนจากคำสัมภาษณ์ที่ว่า (อมร พวงทอง, สัมภาษณ์, 2556) “คนที่อาศัยเขตวัดไผ่ล้อมที่เป็นชาวจังหวัดขอนแก่นย้ายเข้ามาอยู่ที่นี่เป็นว่าเล่น งานปิดทองหนึ่งปีมีครั้งเดียวแค่ช่วงวันตรุษจีน ถ้ามาอยู่ก่อนมีงานก็จะไม่รู้”

การรับรู้เรื่องการถือศีล 8 บำเพ็ญเนกขันธบารมี ในวันวิสาขบูชาของทุกปี มีประชาชนที่ไม่ทราบคิดเป็นร้อยละ 3.50 เนื่องจากการย้ายเข้ามาอยู่ในบริเวณรอบวัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง) ได้ไม่ถึง 1 ปี ประชาชนที่รับรู้ คิดเป็นร้อยละ 10.00 เนื่องจากรู้จากการย้ายเข้ามาอยู่ในบริเวณรอบวัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง) ได้ไม่นานและทราบจากการเข้าไปทำบุญที่วัดและได้พบการปฏิบัติถือศีล 8 วันวิสาขบูชา ประชาชนที่รับรู้ปานกลางคิดเป็นร้อยละ 72.00 เนื่องจากเป็นประชาชนที่อยู่มาหลายปีและเข้ามาทำบุญที่วัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง) ในวันสำคัญเป็นประจำ ประชาชนที่รับรู้มากคิดเป็นร้อยละ 14.50 เป็นกลุ่มประชากรที่อยู่บริเวณข้างวัดและเข้ามาทำกิจกรรมในวัดเป็นประจำ

จากการที่กลุ่มรับรู้กิจกรรมทางศาสนาเนื่องจากย้ายมาอยู่ได้มานานนั้น สามารถสะท้อนจากคำสัมภาษณ์ที่ว่า (อมร พวงทอง, สัมภาษณ์, 2556) “คนที่มาอยู่ 2-3 ปีก็จะพอรู้จากการเข้าไปทำบุญในวัดแล้วได้เห็นการทำกิจกรรม คนที่รับรู้มากส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดวัดและทำกิจกรรมมาเป็นประจำ

การรับรู้เรื่องการถือศีล 8 บำเพ็ญเนกขันธบารมี ในวันที่ 5 ธันวาคมของทุกปี มีประชาชนที่ไม่ทราบคิดเป็นร้อยละ 2.80 เนื่องจากรู้จากการเข้ามาอาศัยในเขตวัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง) ได้ไม่ถึง 1 ปี ประชาชนที่รับรู้ คิดเป็นร้อยละ 11.00 เนื่องจากรู้จากการเข้ามาอาศัยในเขตวัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง) ได้เพียงไม่กี่ปี การรับรู้ถึงบทบาทของวัดไผ่ล้อมจึงยังมีน้อย ประชาชนที่รับรู้ปานกลางคิดเป็นร้อยละ 72.00 เนื่องจากเป็นผู้ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่รอบวัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง)

มานานหลายปี โดยรับรู้การจัดกิจกรรมจากการประชาสัมพันธ์ของวัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง) และเคยเข้าร่วมกิจกรรมเป็นบางครั้งประชากรที่รับรู้มากคิดเป็นร้อยละ 14.30 เนื่องจากเป็นชาวบ้านที่อาศัยอยู่มานานและเข้ามาทำกิจกรรมทางศาสนาในวัดเป็นประจำ

จากการที่กลุ่มรับรู้กิจกรรมทางศาสนาปานกลางเนื่องจากการมีการประชาสัมพันธ์สามารถสะท้อนจากคำสัมภาษณ์ (ณัฐพัชร์ จันทเลิศลักษณ์. สัมภาษณ์. 2556) “วัดไผ่ล้อมจะมีการประชาสัมพันธ์การจัดกิจกรรมทางศาสนาอยู่แล้ว มากน้อยจะขึ้นอยู่กับงานแต่ละงาน”

การรับรู้เรื่องการบวชชี - พราหมณ์ในวันสำคัญทางศาสนา ประชากรที่ไม่ทราบ คิดเป็นร้อยละ 3.80 เนื่องจากการย้ายเข้ามาอยู่ในพื้นที่รอบเขตวัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง) ได้ไม่ถึง 1 ปี ประชากรที่รับรู้เล็กน้อยคิดเป็นร้อยละ 12.30 เนื่องจากการเข้ามาอยู่รอบเขตวัดไผ่ล้อมเป็นเวลานานจึงยังไม่รู้จักกิจกรรมการบวชชี - พราหมณ์ในวันสำคัญทางศาสนา เพราะการเข้าไปทำบุญที่วัดไม่บ่อยและมีการประชาสัมพันธ์น้อยการรับรู้จึงน้อย ประชาชนที่รับรู้ปานกลางคิดเป็นร้อยละ 69.30 เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่ทำกันเป็นประจำผู้ที่เข้ามาทำกิจกรรมทางศาสนาจึงได้พบเห็นการทำกิจกรรมการบวชชี - พราหมณ์ และการบอกเล่ากันของชาวบ้าน ประชากรที่รับรู้มากคิดเป็นร้อยละ 14.80 เนื่องจากเป็นผู้ที่อาศัยอยู่มานานและเข้ามาทำกิจกรรมในวัดเป็นประจำ อีกทั้งเข้ามาทำกิจกรรมการบวชชี - พราหมณ์ในวันสำคัญทางศาสนาเป็นประจำ

จากการที่กลุ่มรับรู้กิจกรรมทางศาสนาปานกลาง เนื่องจากการบอกเล่าจากชาวบ้าน และการเข้ามาทำกิจกรรมทางศาสนาของวัด สามารถสะท้อนจากคำสัมภาษณ์ (ณัฐพัชร์ จันทเลิศลักษณ์. สัมภาษณ์. 2556) “ผู้ที่เข้ามาทำกิจกรรมทางศาสนา การเข้ามาทำบุญในวันสำคัญทางศาสนา หรือมาบั้งไม่มาบั้ง ก็ต้องได้พบเห็นกิจกรรมการบวชชี - พราหมณ์”

การรับรู้เรื่องการจัดงานทำบุญ - ตักบาตรข้าวสารอาหารแห้ง ในวันขึ้นปีใหม่ของทุกปี ประชากรที่ไม่ทราบคิดเป็นร้อยละ 2.30 เนื่องจากเป็นประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่บริเวณรอบวัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง) ได้ไม่ถึง 1 ปี ประชากรที่รับรู้เล็กน้อยคิดเป็นร้อยละ 10.00 เนื่องจากเข้ามาอาศัยอยู่ในพื้นที่ได้ไม่นานและรับรู้จากการพูดคุยกันของผู้ที่อาศัยอยู่มานานประชาชนที่รับรู้ปานกลางคิดเป็นร้อยละ 62.00 เนื่องจากรับรู้จากการประชาสัมพันธ์ของวัดและเคยได้เข้าไปทำบุญบ้างแต่ไม่บ่อย ประชากรที่รับรู้มากคิดเป็นร้อยละ 25.80 เนื่องจากรับรู้จากการประชาสัมพันธ์เป็นผู้ที่อยู่อาศัยในพื้นที่มานาน และเข้าร่วมกิจกรรมของทางศาสนาของวัดเป็นประจำ

จากการที่กลุ่มไม่ทราบกิจกรรมทางศาสนาเนื่องจากพึ่งย้ายเข้ามาอยู่ สามารถสะท้อนจากคำสัมภาษณ์ (อมร พวงทอง. สัมภาษณ์. 2556) “คนที่มาอยู่ใหม่ไม่ถึง 1 ปี จะมีสักกี่คนที่รู้จักว่าวัดมีกิจกรรมใดบ้าง เพื่อนบ้านยังแทบจะไม่ได้คุยกันครั้งเลย”

การรับรู้เรื่องการจัดงานทำบุญ - ตักบาตร - ก่อพระเจดีย์ทราย - สรงน้ำพระในเทศกาล สงกรานต์ของทุกปี ประชาชนที่ไม่ทราบคิดเป็นร้อยละ 1.50 เนื่องจากเข้ามาอาศัยในเขตพื้นที่วัด ไร่ล้อม (พระอารามหลวง) ยังไม่ถึง 1 ปี ประชาชนที่รับรู้บ่อยคิดเป็นร้อยละ 10.00 เนื่องจาก ไม่เคยเข้าร่วมกิจกรรม แต่ได้เห็นและรับรู้จากการประชาสัมพันธ์ของวัดและการพูดคุยกันของชาวบ้าน รอบวัดไร่ล้อม (พระอารามหลวง) ประชากรที่รับรู้ปานกลางคิดเป็นร้อยละ 59.50 เนื่องจาก ชาวบ้านทราบการจัดกิจกรรมการจัดงานทำบุญ - ตักบาตร - ก่อพระเจดีย์ทราย - สรงน้ำพระในเทศกาล สงกรานต์จากการประชาสัมพันธ์ของวัดและเคยได้เข้าร่วมกิจกรรมบ้างแล้วเป็นบางครั้ง ประชาชน ที่รับรู้มากคิดเป็นร้อยละ 29.00 เนื่องจากเป็นประชาชนที่อยู่ในพื้นที่มานานและเข้าร่วมกิจกรรม เป็นประจำทุกปี

จากการที่กลุ่มรับรู้กิจกรรมทางศาสนาบ่อยเนื่องจากไม่เคยเข้าร่วมกิจกรรม สามารถ สะท้อนจากคำสัมภาษณ์ (ปริญา เอกธนาธิช. สัมภาษณ์. 2556) “วันสงกรานต์มีหลายวัดที่จัด กิจกรรมทางศาสนา จึงไม่จำเป็นที่ทุกคนในเขตวัดไร่ล้อม (พระอารามหลวง) จะต้องเข้าวัดไร่ล้อม (พระอารามหลวง) และบางคนที่ย้าย มาใหม่ก็บางส่วนอาจเป็นคนต่างจังหวัด จึงเป็นไปได้ที่ผู้นั้น จะรับรู้บ่อยว่าวัดไร่ล้อมมีการจัดกิจกรรมในวันสงกรานต์ หรืออาจเคยได้ยินได้เห็นเป็นธรรมดา”

การรับรู้เรื่องการจัดงานทอดกฐินพระราชทานประจำปี ประชาชนที่ไม่ทราบคิดเป็น ร้อยละ 1.80 เนื่องจากเข้ามาอาศัยในเขตพื้นที่วัดไร่ล้อม (พระอารามหลวง) ยังไม่ถึง 1 ปี ประชาชน ที่รับรู้บ่อยคิดเป็นร้อยละ 10.80 เนื่องจากอาศัยอยู่ในพื้นที่เขตวัดไร่ล้อมได้ไม่นาน ไม่เคยเข้าร่วม กิจกรรมแต่ได้เห็นและรับรู้จากการประชาสัมพันธ์ของวัด ประชาชนที่รับรู้ปานกลางคิดเป็น ร้อยละ 56.80 เนื่องจากรับรู้จากการประชาสัมพันธ์ของวัดและเคยเข้าร่วมกิจกรรมบ้างเป็นบางครั้ง ประชาชนที่รับรู้มากคิดเป็นร้อยละ 30.80 เนื่องจากเป็นผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตวัดไร่ล้อม (พระอารามหลวง) มานานและเข้าร่วมกิจกรรมของวัดเป็นประจำ

จากการที่กลุ่มรับรู้กิจกรรมทางศาสนาปานกลางเนื่องจากประชาสัมพันธ์ของวัด สามารถสะท้อนจากคำสัมภาษณ์ (ปริญา เอกธนาธิช. สัมภาษณ์. 2556) “พื้นที่เขตวัดไร่ล้อม (พระอารามหลวง) มีผู้อยู่อาศัยมากมาย และต่างคนต่างมาจากที่ต่างๆ การรับรู้ของประชาชน ส่วนใหญ่จะมาจากการประชาสัมพันธ์ และไม่ได้รู้สึกมาก แค่ว่าวัดจัดงานทอดกฐินเป็นประจำ”

ตาราง 9 ค่าเฉลี่ยและค่าร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามการรับรู้บทบาททางการจัดการเรียนการสอนของวัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง)

การจัดการเรียนการสอน	ร้อยละ / จำนวน				รวม	ค่าเฉลี่ย / ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน		ระดับการรับรู้	อันดับ
	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่ทราบ		$\bar{X}$	S.D.		
1. การเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนระดับ นักรธรรมตรี - โท - เอก	13.00 (52)	46.00 (184)	32.00 (128)	9.00 (36)	100.00 (400)	2.63	0.82	ปานกลาง	3
2. การสอนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีระดับประโยค 1 ถึงประโยค 3	11.50 (46)	44.50 (178)	34.30 (137)	9.80 (39)	100.00 (400)	2.58	0.82	ปานกลาง	5
3. การสอนหลักสูตร ปบส. แก่พระสังฆาธิการ - ครูสอนพระปริยัติธรรม ในเขตจังหวัดจันทบุรีและจังหวัดใกล้เคียงในสังกัดของ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (มจร.)	9.30 (37)	49.30 (197)	30.50 (122)	11.00 (44)	100.00 (400)	2.57	0.81	ปานกลาง	6
4. การสอนระดับปริญญาตรี แก่พระสังฆาธิการ - ครูสอนพระปริยัติธรรม ในเขตจังหวัดจันทบุรีและจังหวัดใกล้เคียงในสังกัดของ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (มจร.)	10.30 (41)	46.80 (187)	31.50 (126)	11.50 (46)	100.00 (400)	2.56	0.83	ปานกลาง	7

ตาราง 9 (ต่อ)

การจัดการเรียนการสอน	ร้อยละ / จำนวน				รวม	ค่าเฉลี่ย / ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน		ระดับการรับรู้	อันดับ
	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่ทราบ		$\bar{X}$	S.D.		
5. จัดการเรียนการสอน ธรรมศึกษา ระดับตรี - โท - เอก แก่นักเรียนเยาวชนตามสถานศึกษาต่างๆ	11.30 (45)	47.30 (189)	31.30 (125)	10.30 (41)	100.00 (400)	2.60	0.82	ปานกลาง	4
6. เปิดสอนชั้นประถมศึกษาภาคบังคับ ให้แก่เด็กและ เยาวชน	23.30 (93)	48.30 (193)	19.50 (78)	9.00 (36)	100.00 (400)	2.86	0.88	ปานกลาง	2
7. เปิดสอนชั้นมัธยมศึกษาภาคบังคับ ให้แก่เด็กและเยาวชน	24.80 (99)	47.00 (188)	18.50 (74)	9.80 (39)	100.00 (400)	2.87	0.90	ปานกลาง	1
รวม	14.80 (413)	47.00 (1,316)	28.20 (790)	10.00 (281)	100.00 (2,800)	2.66	0.72	ปานกลาง	

จากตาราง 9 แสดงว่า ถึงแม้ว่ากลุ่มตัวอย่างรับรู้ถึงกิจกรรมทางการเรียนการสอนของวัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง) ในระดับปานกลาง ทั้งในภาพรวมและรายกิจกรรม การรับรู้ดังกล่าวก็มีความแตกต่างเป็นกลุ่มย่อยคือ รับรู้มาก รับรู้ปานกลาง รับรู้น้อย และไม่ทราบกิจกรรม ความแตกต่างในการรับรู้สามารถอธิบายได้ดังนี้

การรับรู้เรื่องการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนระดับ นักธรรมตรี - โท - เอก ประชาชนที่ไม่ทราบคิดเป็นร้อยละ 9.00 เนื่องจากเข้ามาอาศัยในเขตพื้นที่วัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง) ยังไม่ถึง 1 ปี และยังไม่ค่อยเข้ามาทำกิจกรรมในวัด อีกทั้งเป็นกิจกรรมภายในวัดซึ่งเป็นของพระชาวบ้านที่ย้ายเข้ามาอยู่ใหม่จึงยังไม่รู้จัก ประชาชนที่รับรู้น้อยคิดเป็นร้อยละ 32.00 เนื่องจากเป็นกิจกรรมของพระไม่ค่อยประชาสัมพันธ์การรับรู้จึงน้อย จะรู้ได้จากการเข้ามาทำกิจกรรมภายในวัดเป็นประจำและการบอกเล่าของชาวบ้าน ประชาชนที่รับรู้ปานกลางคิดเป็นร้อยละ 46.00 เนื่องจากการอยู่อาศัยที่อยู่มาหลายปีจึงทำให้รับรู้มาจากการบอกเล่าและเคยเห็นการเรียนการสอนบ้างเป็นบางครั้งเมื่อเข้ามาทำกิจกรรมภายในวัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง) ประชาชนที่รับรู้น้อยคิดเป็นร้อยละ 13.00 เนื่องจากเป็นคนในพื้นที่ที่อยู่อาศัยในเขตรอบวัดมาเป็นเวลานาน และเป็นกลุ่มที่มีส่วนร่วมมีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดกิจกรรมในวัด (ฉัฐพัชร์ จันทเลิศลักษณ์, สัมภาษณ์. 2556)

การรับรู้เรื่องการสอนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีระดับประโยค 1 ถึงประโยค 3 ประชาชนที่ไม่ทราบคิดเป็นร้อยละ 9.80 เนื่องจากเข้ามาอาศัยในเขตพื้นที่วัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง) ยังไม่ถึง 1 ปี และยังไม่ค่อยเข้ามาทำกิจกรรมในวัด อีกทั้งเป็นกิจกรรมภายในวัดซึ่งเป็นของพระชาวบ้านที่ย้ายเข้ามาอยู่ใหม่จึงยังไม่รู้จัก ประชาชนที่รับรู้น้อยคิดเป็นร้อยละ 34.30 เนื่องจากเป็นกิจกรรมของพระการรับรู้จึงน้อย จะรู้ได้จากการเข้ามาทำกิจกรรมภายในวัดเป็นประจำและการบอกเล่าของชาวบ้าน ประชาชนที่รับรู้ปานกลางคิดเป็นร้อยละ 44.50 เนื่องจากการอาศัยที่อยู่มาหลายปี จึงทำให้รับรู้มาจากการประชาสัมพันธ์ การบอกเล่ากันของชาวบ้าน และเคยเห็นการเรียนการสอนบ้างเป็นบางครั้ง เมื่อเข้ามาทำกิจกรรมภายในวัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง) ประชาชนที่รับรู้น้อยคิดเป็นร้อยละ 11.50 เนื่องจากเป็นคนในพื้นที่ที่อยู่อาศัยในเขตรอบวัดมาเป็นเวลานาน และเป็นกลุ่มที่มีส่วนร่วมมีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดกิจกรรมในวัด

จากการที่กลุ่มรับรู้กิจกรรมทางการเรียนการสอนมากเนื่องจากเป็นคนในพื้นที่ที่อาศัยในเขตวัดมานานนั้น สามารถสะท้อนจากคำสัมภาษณ์ที่ว่า (อมร พวงทอง, สัมภาษณ์. 2556) “ก็คนในพื้นที่ดั้งเดิม กับที่อยู่มาแล้ว 20 - 30 ปี เท่านั้นแหละที่จะรู้จักบทบาทการเรียนการสอน เพราะอยู่และช่วยเหลือวัดกิจกรรมต่างๆ ในวัดมาจนรู้แล้วว่าอะไรเป็นอะไร”

การรับรู้เรื่องการสอนหลักสูตร ปบส. แก่พระสังฆาธิการ - ครูสอนพระปริยัติธรรม ในเขตจังหวัดจันทบุรีและจังหวัดใกล้เคียงในสังกัดของ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (มจร.) ประชาชนที่ไม่ทราบคิดเป็นร้อยละ 11.00 เนื่องจากเข้ามาอาศัยในเขตพื้นที่วัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง) ยังไม่ถึง 1 ปี และยังไม่ค่อยเข้ามาทำกิจกรรมในวัด อีกทั้งเป็นกิจกรรมภายในวัด ซึ่งเป็นของพระ ชาวบ้านที่ย้ายเข้ามาอยู่ใหม่จึงยังไม่รู้จัก ประชากรที่รับรู้ร้อยละ 30.50 เนื่องจากเป็นกิจกรรมการประชาสัมพันธ์ไม่ทั่วถึงผู้ที่อยู่ห่างวัดจะรู้น้อย จะรู้ได้จากการเข้ามาทำบุญและมีการประชาสัมพันธ์ในวัดในการบริจาคเงินสร้างอาคารเรียน ประชาชนที่รับรู้ปานกลางคิดเป็นร้อยละ 49.30 เนื่องจากรับรู้จากการเข้ามาทำบุญแล้วมีการประชาสัมพันธ์ ประชาชนที่ทราบมากคิดเป็นร้อยละ 9.30 เนื่องจากเป็นกลุ่มที่มีส่วนร่วมมีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดกิจกรรมในวัดและเป็นผู้ที่เข้าวัดมาทำบุญมาช่วยเหลือวัดบ่อยครั้ง (อมร พวงทอง. สัมภาษณ์. 2556)

การรับรู้เรื่องการสอนระดับปริญญาตรีแก่ พระสังฆาธิการ - ครูสอนพระปริยัติธรรม ในเขตจังหวัดจันทบุรีและจังหวัดใกล้เคียงในสังกัดของ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (มจร.) ประชาชนที่ไม่ทราบคิดเป็นร้อยละ 11.50 เนื่องจากเข้ามาอาศัยในเขตพื้นที่วัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง) ยังไม่ถึง 1 ปี และยังไม่ค่อยเข้ามาทำกิจกรรมในวัด อีกทั้งเป็นกิจกรรมภายในวัดซึ่งเป็นของพระ ชาวบ้านที่ย้ายเข้ามาอยู่ใหม่จึงยังไม่รู้จัก ประชาชนที่รับรู้ร้อยละ 31.50 เนื่องจากเป็นกิจกรรมการประชาสัมพันธ์ไม่ทั่วถึงผู้ที่อยู่ห่างวัดจะรู้น้อย จะรู้ได้จากการเข้ามาทำบุญและมีการประชาสัมพันธ์ในวัดในการบริจาคเงินสร้างอาคารเรียน ประชาชนที่รับรู้ปานกลางคิดเป็นร้อยละ 46.80 เนื่องจากรับรู้จากการเข้ามาทำบุญแล้วมีการประชาสัมพันธ์ ประชาชนที่ทราบมากคิดเป็นร้อยละ 10.30 เนื่องจากเป็นกลุ่มที่มีส่วนร่วมมีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดกิจกรรมในวัด และเป็นผู้ที่เข้าวัดมาทำบุญมาช่วยเหลือวัดบ่อยครั้ง

จากการที่กลุ่มรับรู้กิจกรรมทางการเรียนการสอนปานกลางเนื่องจากการเข้ามาทำบุญ และการประชาสัมพันธ์นั้น สามารถสะท้อนจากคำสัมภาษณ์ที่ว่า(อมร พวงทอง. สัมภาษณ์. 2556) “วัดไปขอเงินบริจาคจากชาวบ้านเวลามาทำบุญเพื่อนำมาสร้างมหาวิทยาลัยสงฆ์ที่ยังทำได้ครึ่งๆ กลางๆ แล้วก็จะประกาศผู้ใดมีจิตศรัทธาร่วมบริจาคเงินสร้าง มจร.”

การรับรู้เรื่องจัดการเรียนการสอน ธรรมศึกษา ระดับตรี - โท - เอก แก่ นักเรียนเยาวชน ตามสถานศึกษาต่างๆ ประชาชนที่ไม่ทราบคิดเป็นร้อยละ 10.30 เนื่องจากเข้ามาอาศัยในเขตพื้นที่วัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง) ยังไม่ถึง 1 ปี ชาวบ้านที่ย้ายเข้ามาอยู่ใหม่จึงยังไม่รับรู้บทบาทดังกล่าว ประชากรที่รับรู้ร้อยละ 31.30 เนื่องจากเคยได้ยินจากการบอกเล่าของชาวบ้าน และบุตรหลาน เกี่ยวกับพระออกไปสอนธรรมให้เด็กนักเรียนตามโรงเรียน แต่ยังไม่เคยได้เห็น

ประชาชนที่รับรู้ปานกลางคิดเป็นร้อยละ 47.30 เนื่องจากเห็นเคยพบเห็นพระออกมาสอนธรรมศึกษาให้บุตรหลานที่โรงเรียนวัดไผ่ล้อม ประชากรที่รับรู้มากคิดเป็นร้อยละ 11.30 เนื่องจากเป็นผู้ที่เคยศึกษากับพระจากวัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง) สมัยที่กำลังศึกษาอยู่

จากการที่กลุ่มรับรู้กิจกรรมทางการเรียนการสอนน้อยเนื่องจากคำบอกเล่าของชาวบ้านและบุตรหลานนั้น สามารถสะท้อนจากคำสัมภาษณ์ที่ว่า (อมร พวงทอง. สัมภาษณ์. 2556) “รอบวัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง) มีร้านค้ามากมายแม้ค้าปากตลาดก็มาก เห็นพระออกมาสอนหนังสือก็จะเอามาพูดเอามาเล่ากัน ส่วนใหญ่จะได้ยินจากแหล่งข่าวเหล่านี้เยอะ”

การรับรู้เรื่องเปิดสอนชั้นประถมศึกษาภาคบังคับ ให้แก่เด็กและเยาวชน ประชาชนที่ไม่ทราบคิดเป็นร้อยละ 9.00 เนื่องจากเข้ามาอาศัยในเขตพื้นที่วัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง) ยังไม่ถึง 1 ปี จึงไม่รู้ว่าวัดมีโรงเรียน ประชาชนที่รับรู้เล็กน้อยคิดเป็นร้อยละ 19.50 เนื่องจากเป็นผู้ที่ย้ายที่อยู่อาศัยเข้ามาอยู่ใหม่และอยู่ในเขตรอบนอกของวัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง) เมื่อผ่านไปจึงได้พบเห็น ประชาชนที่รับรู้ปานกลางคิดเป็นร้อยละ 48.30 เนื่องจากโรงเรียนอยู่ใกล้วัด ผู้ที่ผ่านไปมาก็ต้องเห็นและรู้จัก ประชาชนที่รับรู้มาก คิดเป็นร้อยละ 23.30 เนื่องจากเคยศึกษาที่โรงเรียนวัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง) (ณัฐพัชร์ จันทเลิศลักษณ์. สัมภาษณ์. 2556)

การรับรู้เรื่องเปิดสอนชั้นมัธยมศึกษาภาคบังคับ ให้แก่เด็กและเยาวชน ประชาชนที่ไม่ทราบคิดเป็นร้อยละ 9.80 เนื่องจากเข้ามาอาศัยในเขตพื้นที่วัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง) ยังไม่ถึง 1 ปี และเป็นคนต่างจังหวัดจึงไม่รู้ว่าวัดมีโรงเรียน ประชาชนที่รับรู้เล็กน้อยคิดเป็นร้อยละ 18.50 เนื่องจากเป็นผู้ที่ย้ายที่อยู่อาศัยเข้ามาอยู่ใหม่และอยู่ในเขตรอบนอกของวัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง) เมื่อผ่านไปจึงได้พบเห็น ประชาชนที่รับรู้ปานกลางคิดเป็นร้อยละ 47.00 เนื่องจากโรงเรียนอยู่ใกล้วัดผู้ที่ผ่านไปมาก็ต้องเห็นและรู้จัก ประชาชนที่รับรู้มากคิดเป็นร้อยละ 24.80 เนื่องจากเคยศึกษาที่โรงเรียนวัดไผ่ล้อม

จากการที่กลุ่มรับรู้กิจกรรมทางการเรียนการสอนมากเนื่องจากเคยศึกษาที่โรงเรียนวัดไผ่ล้อมสามารถสะท้อนจากคำสัมภาษณ์ (ปริยญา เอครพานิช. สัมภาษณ์. 2556) “คนที่อยู่ในพื้นที่เขตรอบวัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง) มานานเรียนกันมาตั้งแต่รุ่นคุณปู่ลงมาถึงรุ่นคุณหลานก็ว่าได้ และโรงเรียนก็อยู่หน้าวัดใครผ่านไปผ่านมาต้องได้พบเห็น”

ตาราง 10 ค่าเฉลี่ยและค่าร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกบทบาทตามการรับรู้ทางการจัดกิจกรรมทางสังคมอื่นๆ ของวัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง)

การจัดกิจกรรมอื่นๆ	ร้อยละ / จำนวน					ค่าเฉลี่ย / ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน		ระดับการรับรู้	อันดับ
	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่ทราบ	รวม	$\bar{X}$	S.D.		
1. นวดของ	13.80 (55)	53.00 (212)	27.50 (110)	8.00 (23)	100.00 (400)	2.75	0.76	ปานกลาง	1
2. การจัดประชุมของชุมชน	10.50 (42)	51.00 (204)	28.50 (114)	10.00 (40)	100.00 (400)	2.62	0.80	ปานกลาง	2
รวม	11.90 (97)	51.50 (416)	27.70 (224)	8.90 (63)	100.00 (800)	2.68	0.63	ปานกลาง	

จากตาราง 10 แสดงว่า ถึงแม้ว่ากลุ่มตัวอย่างรับรู้ถึงกิจกรรมอื่นๆ ของวัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง) ในระดับปานกลาง ทั้งในภาพรวมและรายกิจกรรม การรับรู้ดังกล่าวก็มีความแตกต่างเป็นกลุ่มย่อยคือ รับรู้มาก รับรู้ปานกลาง รับรู้น้อย และไม่ทราบกิจกรรม ความแตกต่างในการรับรู้สามารถอธิบายได้ดังนี้

การรับรู้เรื่องนวดของ ประชาชนที่ไม่รับรู้คิดเป็นร้อยละ 8.00 เนื่องจากเข้ามาอาศัยในเขตพื้นที่วัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง) ยังไม่ถึง 1 ปี ประชาชนที่รับรู้คิดเป็นร้อยละ 27.50 เนื่องจากเคยได้รับพึงสรรพคุณการนวดจากชาวบ้านแต่ยังไม่เคยลอง ประชาชนที่รับรู้ปานกลางคิดเป็นร้อยละ 53.00 เนื่องจากได้พบเห็นเวลาเข้าไปทำบุญที่วัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง) ประชาชนที่รับรู้มากคิดเป็นร้อยละ 13.80 เนื่องจากเป็นผู้ที่เข้าไปใช้บริการประจำ (ณัฐพัชร จันทเลิศลักษณ์. สัมภาษณ์. 2556)

การรับรู้เรื่องการจัดประชุมของชุมชน ประชาชนที่ไม่รับรู้คิดเป็นร้อยละ 10.00 เนื่องจากเข้ามาอาศัยในเขตพื้นที่วัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง) ยังไม่ถึง 1 ปี และไม่ทราบว่ามีการประชุมจัดในวัด ประชากรที่รับรู้คิดเป็นร้อยละ 28.50 เนื่องจากการรับรู้จากชาวบ้านใกล้เคียงแต่ไม่ค่อยเข้าร่วม ประชาชนที่รับรู้ปานกลางคิดเป็นร้อยละ 51.00 เนื่องจากรับรู้จากการประชาสัมพันธ์เมื่อเวลาเข้าประชุม ประชาชนที่รับรู้มากคิดเป็นร้อยละ 10.50 เนื่องจากเข้าร่วมการประชุมเป็นประจำ (ปริญญา เอกरणนิช. สัมภาษณ์. 2556)

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความคาดหวังบทบาทของวัดในฐานะที่เป็นพื้นที่สาธารณะของชุมชนท้องถิ่น : กรณีศึกษาวัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง) ตำบลจันทนิมิต อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี ดังตาราง 11 - 14

ตาราง 11 ค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามด้านความคาดหวังบทบาทของวัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง)

ด้าน	$\bar{X}$	S.D.	การตีความ	อันดับ
1. การจัดกิจกรรมทางศาสนา	3.13	0.66	ปานกลาง	1
2. การจัดการเรียนการสอน	2.90	0.78	ปานกลาง	2
3. การจัดกิจกรรมทางสังคมอื่นๆ	2.82	0.77	ปานกลาง	3
รวม	2.95	0.73	ปานกลาง	-

จากตาราง 11 แสดงว่า บทบาทความคาดหวังของประชาชนที่อยู่รอบวัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง) ตำบลจันทนิมิต อำเภอเมืองจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี โดยภาพรวมมีความคาดหวังที่อยู่ในระดับปานกลาง แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านจะพบว่าแต่ละด้านก็อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งด้านการจัดกิจกรรมทางศาสนา การจัดการเรียนการสอน และการจัดกิจกรรมอื่นๆ

การที่ประชาชนมีความคาดหวังต่อบทบาทของวัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง) โดยภาพรวม มีความคาดหวังที่อยู่ในระดับปานกลาง เราสามารถอธิบายได้ดังนี้ว่า ประชาชนโดยรอบวัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง) ส่วนใหญ่เป็นคนต่างถิ่นความคาดหวังต่อวัดของชุมชนที่อยู่จึงมีไม่มาก เพราะไม่ได้มีส่วนที่จะเข้าร่วมในการจัดกิจกรรมต่างๆ มาก ส่วนใหญ่จะมาจากคณะกรรมการวัดเป็นผู้จัดการและบริหารการทำงานต่างๆ ประชาชนรอบวัดไผ่ล้อมจึงไม่มีส่วนเข้าไปเกี่ยวข้อง ซึ่งมีหน้าที่เข้าไปเที่ยวชมและบริจาคเงินเพื่อช่วยเหลือวัดเป็นหลัก (อมร พวงทอง. สัมภาษณ์. 2556)

ประชาชนรอบวัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง) ส่วนใหญ่เป็นพนักงานมนุษย์เงินเดือน แต่เห็นว่าเป็นวัดประจำชุมชนที่ตนอยู่อาศัยจึงเมื่อไม่ได้มีส่วนช่วยในเรื่องของการออกแรง แสดงความคิดก็ช่วยเงินเพื่อให้นำไปบริหารจัดการกันเอง จึงเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ประชาชนรอบเขตวัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง) ส่วนใหญ่โดยรวมแล้วจะมีความคาดหวังปานกลาง เนื่องจากการจัดกิจกรรมต่างๆ ของวัดถือเป็นสิ่งที่เห็นกันอยู่เป็นประจำ และไม่ต่างไปจากเดิมมากนัก จึงทำให้ความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อวัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง) อยู่ในระดับปานกลาง เช่น การจัดกิจกรรมทางศาสนา เป็นต้น ที่การจัดกิจกรรมต่างๆ เป็นกิจกรรมเดิมๆ ที่จัดกันมาทุกปี ความคาดหวังของประชาชนโดยรอบวัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง) จึงเริ่มอยู่ตัวที่ระดับปานกลาง แต่ส่วนที่มีความคาดหวังมากนั้นยังคงมีอยู่แต่จะเป็นคนที่อยู่ในพื้นที่มานานเป็นส่วนใหญ่ (ณัฐพัชร์ จันทเลิศลักษณ์. สัมภาษณ์. 2556)

ตาราง 12 ค่าเฉลี่ยและค่าร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามความคาดหวังบทบาททางศาสนาของวัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง)

เรื่องกิจกรรมทางศาสนา	ร้อยละ / จำนวน					ค่าเฉลี่ย / ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน		ระดับความคาดหวัง	อันดับ
	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่ทราบ	รวม	$\bar{X}$	S.D.		
	1. การจัดประเพณีนมัสการปิดทอง องค์พระพุทธรูป ไสยาสน์ ประจำภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในเทศกาล ตรุษจีนของทุกปี	32.30 (129)	61.00 (244)	5.30 (21)	1.50 (6)	100.00 (400)	3.24		
2. การถือศีล 8 บำเพ็ญเนกขัมมบารมี ในวันวิสาขบูชาของทุกปี	26.80 (107)	60.80 (243)	10.00 (40)	2.50 (10)	100.00 (400)	3.12	0.62	ปานกลาง	5
3. การถือศีล 8 บำเพ็ญเนกขัมมบารมี ในวันที่ 5 ธันวาคมของทุกปี	26.80 (105)	60.80 (243)	10.80 (43)	2.30 (9)	100.00 (400)	3.11	0.60	ปานกลาง	6
4. การบวชชี - พรหมณีในวันสำคัญทางศาสนา	21.50 (86)	61.80 (247)	14.00 (56)	2.80 (11)	100.00 (400)	3.02	0.65	ปานกลาง	7
5. การจัดงานทำบุญ - ตักบาตรข้าวสารอาหารแห้ง ในวันขึ้นปีใหม่ของทุกปี	27.80 (111)	60.30 (241)	10.00 (40)	2.00 (8)	100.00 (400)	3.14	0.66	ปานกลาง	4

ตาราง 12 (ต่อ)

เรื่องกิจกรรมทางศาสนา	ร้อยละ / จำนวน					ค่าเฉลี่ย / ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน		ระดับความคาดหวัง	อันดับ
	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่ทราบ	รวม	$\bar{X}$	S.D.		
	6. การจัดงานทำบุญ - ตักบาตร - ถวายพระเจดีย์ทราย - สร่งน้ำพระในเทศกาลสงกรานต์ของทุกปี	29.00 (116)	58.80 (235)	10.00 (40)	2.30 (9)	100.00 (400)	3.15	0.65	ปานกลาง
7. การจัดงานทอดกฐินพระราชทานประจำปี	33.30 (133)	55.30 (221)	9.00 (36)	2.50 (10)	100.00 (400)	3.19	0.63	ปานกลาง	2
รวม	28.16 (787)	59.72 (1,674)	9.85 (276)	2.27 (63)	100.00 (2,800)	3.13	0.66	ปานกลาง	

จากตาราง 12 แสดงว่า ถึงแม้ว่ากลุ่มตัวอย่างความคาดหวังของกิจกรรมทางศาสนาของวัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง) ในระดับปานกลาง ทั้งในภาพรวมและรายกิจกรรม ความคาดหวังดังกล่าวก็มีความแตกต่างกันเป็นกลุ่มย่อยคือ ความคาดหวังมาก ความคาดหวังปานกลาง ความคาดหวังน้อย และไม่คาดหวัง ความแตกต่างในความคาดหวังสามารถอธิบายได้ดังนี้

ความคาดหวังเรื่องการจัดประเพณีนมัสการปิดทอง องค์พระพุทธรูปไสยาสน์ ประจำภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในเทศกาลตรุษจีนของทุกปี ประชาชนไม่มีความคาดหวังคิดเป็นร้อยละ 1.50 เนื่องจากกลุ่มผู้ที่เข้ามาอยู่ใหม่ยังไม่รู้จักการจัดกิจกรรมการปิดทองของวัดไผ่ล้อม และอีกกลุ่มคือกลุ่มที่มีปัญหาขัดแย้งกับคณะกรรมการวัดและพระในวัดจึงไม่มีความคาดหวัง ประชาชนที่มีความคาดหวังน้อยคิดเป็นร้อยละ 5.30 เนื่องจากมีความขัดแย้งกันในการทำงานระหว่างคณะกรรมการและชาวบ้านจึงเป็นเหตุให้ชาวบ้านบางกลุ่มมีความคาดหวังน้อยกับการทำงานของคณะกรรมการชุดนี้ ประชาชนที่มีความคาดหวังปานกลางคิดเป็นร้อยละ 61.00 เนื่องจากชาวบ้านบางกลุ่มที่อยู่มานานกว่า 10 ปี จะรู้สึกว่าเป็นเรื่องธรรมดา เพราะเริ่มอึดตัวกับการจัดงานที่เหมือนเดิมทุกปี ประชาชนที่มีความคาดหวังมากคิดเป็นร้อยละ 32.30 เนื่องจากเป็นงานใหญ่และเป็นงานที่จัดทุกปี จึงอยากให้มีการพัฒนาเพื่อสู้กับวัดอื่นได้

จากการที่กลุ่มคาดหวังกิจกรรมศาสนาปานกลาง เนื่องจากการอึดตัวของการจัดงานสามารถสะท้อนจากคำสัมภาษณ์ (ณัฐพัชร จันทเลิศลักษณ์, สัมภาษณ์. 2556) “เป็นกิจกรรมที่จัดมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2530 ถือว่าผ่านมานานประชาชนรอบวัดไผ่ล้อมส่วนใหญ่เริ่มรู้สึกเฉยๆ กับการจัดงานรายได้ที่เคยเข้าวัดก็ลดลงอย่างที่ว่าสูงสุดสู่สามัญ”

ความคาดหวังเรื่องการถือศีล 8 บำเพ็ญเนกขัมมะบารมี ในวันวิสาขบูชาของทุกปี ประชาชนที่ไม่มีความคาดหวังคิดเป็นร้อยละ 2.50 เนื่องจากเห็นว่าจะทำไม่สำเร็จเพราะเกิดความขัดแย้งกันเองภายในวัด ประชาชนที่มีความคาดหวังน้อย คิดเป็นร้อยละ 10.00 เนื่องจากพระทะเลาะกันทำให้ประชาชนบางส่วนคาดหวังน้อย ประชาชนที่คาดหวังปานกลางคิดเป็นร้อยละ 60.80 เนื่องจากประชาชนเห็นว่าเป็นการสร้างชื่อเสียงให้กับวัดและเป็นการส่งเสริมให้คนทำความดีลดการทำบาป ประชาชนที่มีความคาดหวังมากคิดเป็นร้อยละ 26.80 เนื่องจากเป็นสามารถดึงคนให้เข้ามาทำบุญที่วัดไผ่ล้อมเป็นจำนวนมากและส่งผลให้วัดไผ่ล้อมมีชื่อเสียงที่ดีขึ้น (อมร พวงทอง, สัมภาษณ์. 2556)

ความคาดหวังเรื่องการถือศีล 8 บำเพ็ญเนกขัมมะบารมี ในวันที่ 5 ธันวาคมของทุกปี ประชาชนที่ไม่คาดหวังคิดเป็นร้อยละ 2.30 เนื่องจากปัญหาความขัดแย้งของพระในวัดทำให้ไม่อยากคาดหวัง ประชาชนที่มีความคาดหวังน้อยคิดเป็นร้อยละ 10.80 เนื่องจากวันที่ 5 ธันวาคมจะมีคนมาถือศีลน้อยเพราะเป็นวันหยุดราชการไม่ใช่วันสำคัญทางศาสนา ประชาชนที่มีความคาดหวังปานกลางคิดเป็นร้อยละ 60.80 เนื่องจากประชาชนเห็นว่าเป็นการสร้างชื่อเสียงให้กับวัดและเป็นการส่งเสริมให้คนทำความดีลดการทำบาป ประชาชนที่มีความคาดหวังมากคิดเป็นร้อยละ 26.30 เนื่องจากเป็นวันสำคัญของคนไทยและจึงอยากให้คนในเขตวัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง) และพื้นที่ใกล้เคียงเข้ามาทำบุญและถือศีลกันที่วัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง)

จากการที่กลุ่มไม่คาดหวังกิจกรรมศาสนาเนื่องจากความขัดแย้งในวัดนั้น สามารถสะท้อนจากคำสัมภาษณ์ที่ว่า (อมร พวงทอง, สัมภาษณ์, 2556) “พระรูปหนึ่งพูดในงานทำบุญต่อหน้าชาวบ้านที่มากันเยอะๆว่าจะไม่ฉันอาหารร่วมกัน ทำให้ชาวบ้านส่วนใหญ่รับไม่ได้”

ความคาดหวังเรื่องการบวชชี - พรหมณ์ในวันสำคัญทางศาสนา ประชาชนที่ไม่คาดหวังคิดเป็นร้อยละ 2.80 เนื่องจากประชาชนไม่รู้ว่ามีการจัดกิจกรรมดังกล่าว และบางส่วนไม่คาดหวังเพราะพระทำตนเป็นตัวอย่างที่ไม่ดี ประชาชนที่มีความคาดหวังน้อยคิดเป็นร้อยละ 14.00 เนื่องจากมีประชาชนเข้ามาทำกิจกรรมน้อยและพระไม่มีความสามัคคี ประชาชนที่มีความคาดหวังปานกลางคิดเป็นร้อยละ 61.80 เนื่องจากประชาชนเห็นว่าเป็นการสร้างชื่อเสียงให้กับวัดและเป็นการส่งเสริมให้คนทำความดีลดการทำบาป ประชาชนที่มีความคาดหวังมากคิดเป็นร้อยละ 21.50 เนื่องจากไม่ต้องการไปปฏิบัติธรรมที่อื่นเพราะวัดไผ่ล้อมคืออยู่แล้ว

จากการที่กลุ่มคาดหวังกิจกรรมทางศาสนามากเนื่องจากไม่ต้องการไปปฏิบัติธรรมที่วัดอื่น สามารถสะท้อนจากคำสัมภาษณ์ที่ว่า (ปริญา เอกพานิช, สัมภาษณ์, 2556) “วัดไผ่ล้อมมีชื่อเสียงอยู่แล้วใครๆอยากมาทำบุญที่วัด ผู้ที่อยู่ในเขตพื้นที่วัดใดมานานๆ ย่อมจะอยากเห็นวัดนั้นมีการพัฒนา”

ความคาดหวังเรื่องการจัดงานทำบุญ - ตักบาตรข้าวสารอาหารแห้ง ในวันขึ้นปีใหม่ ของทุกปี ประชากรที่ไม่คาดหวังคิดเป็นร้อยละ 2.00 เนื่องจากประชาชนที่ย้ายที่อยู่อาศัยมาอยู่ในเขตวัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง) ได้ไม่ถึง 1 ปี ไม่รู้ว่ามีการจัดกิจกรรมดังกล่าวจึงไม่คาดหวัง ประชาชนที่มีความคาดหวังน้อยคิดเป็นร้อยละ 10.00 เนื่องจากไม่ประทับใจการกระทำของพระในวัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง) ประชาชนที่มีความคาดหวังปานกลางคิดเป็นร้อยละ 60.30 เนื่องจากได้ร่วมทำบุญกับญาติพี่น้องในวันหยุดยาว ประชาชนที่มีความคาดหวังมากคิดเป็นร้อยละ 27.80 เนื่องจากเป็นวัดประจำชุมชนและอยากเห็นคนในชุมชน ชุมชนใกล้เคียงเข้ามาทำบุญ - ตักบาตรในวันขึ้นปีใหม่ร่วมกับญาติพี่น้อง

จากการที่กลุ่มคาดหวังกิจกรรมทางศาสนามาน้อยเนื่องจากไม่ประทับใจการกระทำของพระนั้น สามารถสะท้อนจากคำสัมภาษณ์ที่ว่า (ปริญา เอกพานิช, สัมภาษณ์, 2556) “ขนาดพระยังไม่ฉันอาหารร่วมแล้วจะบิณฑบาตด้วยกันได้หรือ”

ความคาดหวังเรื่องการจัดงานทำบุญ - ตักบาตร - ก่อพระเจดีย์ทราย - สรงน้ำพระในเทศกาลสงกรานต์ของทุกปี ประชากรที่ไม่คาดหวังคิดเป็นร้อยละ 2.30 เนื่องจากประชาชนที่ย้ายที่อยู่อาศัยมาอยู่ในเขตวัดไผ่ล้อมได้ไม่ถึง 1 ปี ไม่รู้ว่ามีการจัดกิจกรรมดังกล่าวจึงไม่คาดหวัง ประชาชนที่มีความคาดหวังน้อยคิดเป็นร้อยละ 10.00 เนื่องจากในอดีตการจัดงานวันสงกรานต์นั้นยิ่งใหญ่กว่า ปัจจุบันจะดูได้จากขนาดของทรายที่ใช้ก่อพระเจดีย์ทรายจะมีปริมาณลดลงทุกปี ประชาชนที่มี

ความคาดหวังปานกลางคิดเป็นร้อยละ 58.80 เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่จัดเป็นประจำตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันและอยากให้มันต่อไปเรื่อยๆ ประชาชนที่มีความคาดหวังมาก คิดเป็นร้อยละ 29.00 เนื่องจากชาวบ้านในเขตวัดไผ่ล้อมต้องการเข้ามาทำบุญและร่วมกิจกรรมที่สนุกสนานร่วมกับญาติพี่น้องในวันหยุดยาว

จากการที่กลุ่มคาดหวังกิจกรรมทางศาสนาน้อยเนื่องจากการจัดงานไม่เหมือนในอดีตนั้นสามารถสะท้อนจากคำสัมภาษณ์ที่ว่า (อมร พวงทอง. สัมภาษณ์. 2556) “ขนาดของกองทรายที่ใช้ก่อพระเจดีย์ทรายเมื่อก่อนกองสูงเป็นภูเขา แต่ปัจจุบันทรายแต่ละกองยังสูงไม่ถึงเข่าแล้วขนาดคงจะไม่เหลือ”

ความคาดหวังเรื่องการจัดงานทอดกฐินพระราชทานประจำปี ประชากรที่ไม่คาดหวังคิดเป็นร้อยละ 2.50 เนื่องจากประชาชนที่ย้ายพำนักที่อยู่อาศัยมาอยู่ในเขตวัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง) ได้ไม่ถึง 1 ปี ไม่รู้ว่ามีการจัดกิจกรรมดังกล่าวจึงไม่คาดหวัง ประชาชนที่มีความคาดหวังน้อยคิดเป็นร้อยละ 9.00 เนื่องจากยังไม่เคยเข้าร่วมกิจกรรมการทอดกฐินพระราชทานประจำปีของวัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง) ประชาชนที่มีความคาดหวังปานกลางคิดเป็นร้อยละ 55.30 เนื่องจากกฐินพระราชทานนั้นต้องมีประจำทุกปีอยู่แล้ว และผู้ที่ถูกแต่งตั้งก็จะนำคนเข้ามาพร้อมด้วยชาวบ้านจึงมีความคาดหวังปานกลาง ประชาชนที่มีความคาดหวังมากคิดเป็นร้อยละ 33.30 เนื่องจากชาวบ้านเห็นว่าเป็นเกียรติแก่วัดประจำชุมชนที่วัดไผ่ล้อมได้เป็นวัดพระอารามหลวงและได้รับกฐินพระราชทาน (ปริญญญา เอกพรพานิช. สัมภาษณ์. 2556)

ตาราง 13 ค่าเฉลี่ยและค่าร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเรื่องความคาดหวังบทบาททางการจัดการเรียนการสอน

เรื่องการจัดการเรียนการสอน	ร้อยละ / จำนวน				รวม	ค่าเฉลี่ย / ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน		ระดับความคาดหวัง	อันดับ
	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่ทราบ		$\bar{X}$	S.D.		
	1. การเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนระดับ นักรธรรมตรี - โท - เอก	17.00 (68)	59.50 (238)	18.30 (73)		5.30 (21)	100.00 (400)		
2. การสอนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีระดับประโยค 1 ถึงประโยค 3	16.80 (67)	58.50 (234)	19.00 (76)	5.80 (23)	100.00 (400)	2.86	0.76	ปานกลาง	4
3. การสอนหลักสูตร ปบส. แก่พระสังฆาธิการ – ครูสอนพระปริยัติธรรม ในเขตจังหวัดจันทบุรีและจังหวัดใกล้เคียงในสังกัดของ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (มจร.)	15.50 (60)	59.50 (238)	18.30 (73)	7.30 (29)	100.00 (400)	2.82	0.77	ปานกลาง	6
4. การสอนระดับปริญญาตรี แก่พระสังฆาธิการ - ครูสอนพระปริยัติธรรม ในเขตจังหวัดจันทบุรีและจังหวัดใกล้เคียงในสังกัดของ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (มจร.)	16.00 (64)	56.30 (225)	20.30 (81)	7.50 (30)	100.00 (400)	2.81	0.79	ปานกลาง	7

ตาราง 13 (ต่อ)

เรื่องการจัดการเรียนการสอน	ร้อยละ / จำนวน				รวม	ค่าเฉลี่ย / ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน		ระดับความคาดหวัง	อันดับ
	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่ทราบ		$\bar{x}$	S.D.		
	5. จัดการเรียนการสอน ธรรมศึกษา ระดับตรี - โท - เอกแก่นักเรียนเยาวชนตามสถานศึกษาต่างๆ	17.50 (70)	55.50 (222)	19.50 (78)		7.50 (30)	100.00 (400)		
6. เปิดสอนชั้นประถมศึกษาภาคบังคับ ให้แก่เด็กและเยาวชน	29.00 (116)	53.30 (213)	11.30 (45)	6.50 (26)	100.00 (400)	3.05	0.81	ปานกลาง	2
7. เปิดสอนชั้นมัธยมศึกษาภาคบังคับ ให้แก่เด็กและเยาวชน	28.30 (113)	55.50 (222)	10.00 (40)	6.30 (25)	100.00 (400)	3.06	0.79	ปานกลาง	1
รวม	20.00 (558)	56.80 (1,592)	16.60 (466)	6.60 (184)	100.00 (2,800)	2.90	0.78	ปานกลาง	

จากตาราง 13 แสดงว่า ถึงแม้ว่ากลุ่มตัวอย่างความคาดหวังของกิจกรรมทางการเรียนการสอนของวัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง) ในระดับปานกลาง ทั้งในภาพรวมและรายกิจกรรม ความคาดหวังดังกล่าวก็มีความแตกต่างเป็นกลุ่มย่อยคือ ความคาดหวังมาก ความคาดหวังปานกลาง ความคาดหวังน้อย และไม่คาดหวัง ความแตกต่างในความคาดหวังสามารถอธิบายได้ดังนี้

ความคาดหวังเรื่องการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนระดับ นักธรรมตรี - โท - เอก ประชาชนที่ไม่คาดหวังคิดเป็นร้อยละ 5.30 เนื่องจากชาวบ้านที่ย้ายที่อยู่อาศัยมาอยู่ในเขต วัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง) ได้ไม่ถึง 1 ปี ไม่รู้ว่ามีการจัดกิจกรรมดังกล่าวจึงไม่คาดหวัง ประชาชนที่มีความคาดหวังน้อยคิดเป็นร้อยละ 18.30 เนื่องจากปัญหาความขัดแย้งของพระในวัด ทำให้ชาวบ้านบางกลุ่มมีความคาดหวังน้อยลง ประชาชนที่มีความคาดหวังปานกลางคิดเป็นร้อยละ 59.50 เนื่องจากชาวบ้านเห็นว่าเป็นเรื่องธรรมดา เพราะวัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง) เป็น ศูนย์กลางการศึกษาสอนพระมานาน ประชาชนที่มีความคาดหวังมากคิดเป็นร้อยละ 17.00 เนื่องจากการสร้างชื่อเสียงในเรื่องของการเรียนการสอนให้กับวัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง) จึงเป็นเรื่องที่อยากให้ทำต่อไปนานๆ (อมร พวงทอง. สัมภาษณ์. 2556)

ความคาดหวังเรื่องการสอนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีระดับประโยค 1 ถึงประโยค 3 ประชาชนที่ไม่คาดหวังคิดเป็นร้อยละ 5.80 เนื่องจากชาวบ้านที่ย้ายที่อยู่อาศัยมาอยู่ในเขต วัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง) ได้ไม่ถึง 1 ปี ไม่รู้ว่ามีการจัดกิจกรรมดังกล่าวจึงไม่คาดหวัง ประชาชนที่คาดหวังน้อยคิดเป็นร้อยละ 19.00 เนื่องจากปัญหาความขัดแย้งของพระในวัดทำให้ ชาวบ้านบางกลุ่มมีความคาดหวังน้อยลง ประชาชนที่มีความคาดหวังปานกลางคิดเป็นร้อยละ 58.50 เนื่องจากชาวบ้านเห็นว่าเป็นเรื่องธรรมดาเพราะวัดไผ่ล้อมเป็นศูนย์กลางการศึกษาสอนพระ มานาน ประชาชนที่มีความคาดหวังมากคิดเป็นร้อยละ 16.80 เนื่องจากการสร้างชื่อเสียง ในเรื่องของการเรียนการสอนให้กับวัดไผ่ล้อม จึงเป็นเรื่องที่อยากให้ทำต่อไปนานๆ

จากการที่กลุ่มคาดหวังกิจกรรมทางการเรียนการสอนปานกลางเนื่องจากเป็นศูนย์กลาง การศึกษาสอนพระมานานนั้น สามารถสะท้อนจากคำสัมภาษณ์ที่ว่า (องอาจ บุญกวี. สัมภาษณ์. 2556) “วัดไผ่ล้อมเป็นศูนย์กลางทางการศึกษาของคณะสงฆ์จังหวัดจันทบุรี และจังหวัดใกล้เคียง มากกว่า 100 ปี คนในพื้นที่เดิมจะรู้ดี ส่วนคนที่ย้ายมาอยู่ใหม่มักจะไม่ค่อยใส่ใจอะไรมากนัก”

ความคาดหวังเรื่องการสอนหลักสูตร ปบส. แก่พระสังฆาธิการ - ครูสอนพระปริยัติธรรม ในเขตจังหวัดจันทบุรีและจังหวัดใกล้เคียงในสังกัดของ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (มจร.) ประชาชนที่ไม่คาดหวังคิดเป็นร้อยละ 7.30 เนื่องจากชาวบ้านที่ย้ายที่อยู่อาศัยมาอยู่ในเขต วัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง) ได้ไม่ถึง 1 ปี ไม่รู้ว่ามีกิจกรรมดังกล่าวจึงไม่คาดหวัง และมีการขอที่ดินจากชาวเพื่อก่อสร้างมหาวิทยาลัยสงฆ์โดยให้ชาวบ้านหาที่อยู่ใหม่ที่วัดจัดให้ แต่ชาวบ้านที่ถูกขอที่ดินกลับไม่ได้อยู่ในที่ๆ วัดจัดเอาไว้ให้ ชาวบ้านกลุ่มนี้จึงไม่คาดหวังว่าวัดจะ ทำมหาวิทยาลัยสงฆ์สำเร็จ ประชาชนที่มีความคาดหวังน้อยคิดเป็นร้อยละ 18.30 เนื่องจาก ชาวบ้านส่วนหนึ่งไม่พอใจที่วัดได้ขอที่ดินที่อยู่ของผู้ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ของวัดดินเพื่อนำไปสร้าง มหาวิทยาลัยสงฆ์ ทำให้คนในพื้นที่ที่ทำงานให้วัดหลายคนต้องไม่มีที่อยู่ ประชาชนที่มีความคาดหวัง

ปานกลางคิดเป็นร้อยละ 59.50 เนื่องจากชาวบ้านอยากให้วัดมีการพัฒนา แต่การทำงานก็จะปล่อยให้เป็นที่ของคณะทำงานไป ประชาชนที่มีความคาดหวังมากคิดเป็นร้อยละ 15.50 เนื่องจากต้องการให้วัดไผ่ล้อมเป็นศูนย์กลางทางการศึกษาประจำจังหวัดจันทบุรี (องอาจ บุญการี. สัมภาษณ์. 2556)

ความคาดหวังเรื่องการสอนระดับปริญญาตรี แก่พระสังฆาธิการ - ครูสอนพระปริยัติธรรม ในเขตจังหวัดจันทบุรีและจังหวัดใกล้เคียงในสังกัดของ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (มจร.) ประชาชนที่ไม่คาดหวังคิดเป็นร้อยละ 7.50 เนื่องจากชาวบ้านที่ย้ายที่อยู่อาศัยอยู่ในเขตวัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง) ได้ไม่ถึง 1 ปี ไม่รู้ว่ามีการจัดกิจกรรมดังกล่าวจึงไม่คาดหวัง และมีการขอที่ดินจากชาวบ้านเพื่อก่อสร้างมหาวิทยาลัยสงฆ์โดยให้ชาวบ้านหาที่อยู่ใหม่ที่วัดจัดให้ แต่ชาวบ้านที่ถูกขอที่ดินกลับไม่ได้อยู่ในที่ๆวัดจัดเอาไว้ให้ ชาวบ้านกลุ่มนี้จึงไม่คาดหวังว่าวัดจะทำมหาวิทยาลัยสงฆ์สำเร็จ ประชาชนที่มีความคาดหวังน้อยคิดเป็นร้อยละ 20.30 เนื่องจากชาวบ้านส่วนหนึ่งไม่พอใจที่วัดได้ขอที่ดินที่อยู่ของผู้ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ของวัดคืนเพื่อนำไปสร้างมหาวิทยาลัยสงฆ์ ทำให้คนในพื้นที่ที่ทำงานให้วัดหลายคนต้องไม่มีที่อยู่ ประชาชนที่มีความคาดหวังปานกลางคิดเป็นร้อยละ 56.30 เนื่องจากชาวบ้านอยากให้วัดมีการพัฒนา แต่การทำงานก็จะปล่อยให้เป็นที่ของคณะทำงานไป ประชาชนที่มีความคาดหวังมากคิดเป็นร้อยละ 16.00 เนื่องจากต้องการให้วัดไผ่ล้อมเป็นศูนย์กลางทางการศึกษาประจำจังหวัดจันทบุรีและจังหวัดใกล้เคียง

จากการที่กลุ่มคาดหวังกิจกรรมทางการเรียนการสอนมากเนื่องจากเป็นศูนย์กลางการศึกษาสอนประจำจังหวัดนั้น สามารถสะท้อนจากคำสัมภาษณ์ที่ว่า (องอาจ บุญการี. สัมภาษณ์. 2556) “จังหวัดจันทบุรีจำเป็นต้องมีมหาวิทยาลัยสงฆ์เพื่อที่พระจะได้ไม่ต้องไปเรียนไกล และวัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง) เป็นวัดในจังหวัดจันทบุรีที่เหมาะสมที่สุดเนื่องจากเคยเป็นสถานศึกษาของคณะสงฆ์มาช้านาน”

ความคาดหวังเรื่องจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษา ระดับตรี - โท - เอก แก่นักเรียนเยาวชนตามสถานศึกษาต่างๆ ประชาชนที่ไม่คาดหวังคิดเป็นร้อยละ 7.50 เนื่องจากชาวบ้านที่ย้ายที่อยู่อาศัยอยู่ในเขตวัดไผ่ล้อมได้ไม่ถึง 1 ปี ไม่รู้ว่ามีกิจกรรมดังกล่าวจึงไม่คาดหวัง ประชาชนที่มีความคาดหวังน้อยคิดเป็นร้อยละ 19.50 เนื่องจากไม่มั่นใจในความรู้ของพระที่มาสอน ประชาชนที่มีความคาดหวังปานกลางคิดเป็นร้อยละ 55.50 เนื่องจากเป็นเรื่องธรรมดาที่นักเรียนจะได้รับความรู้จากพระโดยตรงบ้าง ประชาชนที่มีความคาดหวังมากคิดเป็นร้อยละ 17.50 เนื่องจากพระจะมีความรู้ในเรื่องของศาสนามากกว่าครู และนักเรียนจะได้ไม่ต้องเดินทางมาวัดให้ยุ่งยาก ถือเป็นสิ่งดีที่พระมีบทบาทในการสอนตามโรงเรียน

จากการที่กลุ่มคาดหวังกิจกรรมทางการเรียนการสอนมากเนื่องจากความรู้เรื่อง
ของศาสนานั้น สามารถสะท้อนจากคำสัมภาษณ์ที่ว่า (ปริญญา เอกพานิช. สัมภาษณ์. 2556)
“พระที่มาสอนต้องเรียนรู้เรื่องของศาสนาเป็นหลักอยู่แล้ว และจะมีใครรู้เรื่องศาสนาได้ดีเท่ากับ
พระ”

ความคาดหวังเรื่องเปิดสอนชั้นประถมศึกษาภาคบังคับ ให้แก่เด็กและเยาวชน ประชาชน
ที่ไม่คาดหวังคิดเป็นร้อยละ 6.50 เนื่องจากชาวบ้านที่ย้ายที่อยู่อาศัยมาอยู่ในเขตวัด ไร่ล้อมได้ไม่ถึง
1 ปี จึงไม่รู้ว่ามิโรงเรียนและต้องการให้บุตรหลายเข้าโรงเรียนที่มีชื่อเสียงกว่าโรงเรียนวัด ไร่ล้อม
(พระอารามหลวง) จึงไม่คาดหวัง ประชาชนที่มีความคาดหวังน้อยคิดเป็นร้อยละ 11.30 เนื่องจาก
กลัวบุตรหลานจะเรียนผู้เด็กที่เรียนโรงเรียนใหญ่ๆไม่ได้ ประชาชนที่มีความคาดหวังปานกลาง
คิดเป็นร้อยละ 53.30 เนื่องจากโรงเรียนไม่มีการเปลี่ยนแปลงมาก แต่ยังมีนักเรียนมาเรียน
อย่างต่อเนื่อง ประชาชนที่มีความคาดหวังมากคิดเป็นร้อยละ 29.00 เนื่องจากอยากให้โรงเรียน
ของชุมชนมีการพัฒนาสู้กับโรงเรียนใหญ่ๆได้

ความคาดหวังเรื่องเปิดสอนชั้นมัธยมศึกษาภาคบังคับ ให้แก่เด็กและเยาวชน ประชาชน
ที่ไม่คาดหวังคิดเป็นร้อยละ 6.30 เนื่องจากชาวบ้านที่ย้ายที่อยู่อาศัยมาอยู่ในเขตวัด ไร่ล้อม
(พระอารามหลวง) ได้ไม่ถึง 1 ปี จึงไม่รู้ว่ามิโรงเรียนและต้องการให้บุตรหลายเข้าโรงเรียน
ที่มีชื่อเสียงกว่าโรงเรียนวัด ไร่ล้อมจึงไม่คาดหวัง ประชาชนที่มีความคาดหวังน้อยคิดเป็นร้อยละ
10.00 เนื่องจากกลัวบุตรหลานจะเรียนผู้เด็กที่เรียนโรงเรียนใหญ่ๆไม่ได้ ประชาชนที่มีความคาดหวัง
ปานกลางคิดเป็นร้อยละ 55.50 เนื่องจากโรงเรียนไม่มีการเปลี่ยนแปลงมาก แต่ยังมีนักเรียน
มาเรียนอย่างต่อเนื่อง ประชาชนที่มีความคาดหวังมากคิดเป็นร้อยละ 28.30 เนื่องจากอยากให้โรงเรียน
ของชุมชนมีการพัฒนาสู้โรงเรียนใหญ่ๆได้

จากการที่กลุ่มคาดหวังกิจกรรมทางการเรียนการสอนปานกลางเนื่องจากการเปลี่ยนแปลง
ของโรงเรียนนั้น สามารถสะท้อนจากคำสัมภาษณ์ที่ว่า (ณัฐพัชร จันทเลิศลักษณ์. สัมภาษณ์. 2556)
“โรงเรียนวัด ไร่ล้อม (พระอารามหลวง) เป็นโรงเรียนวัดที่ปัจจุบันมีชื่อเสียงไม่มากเหมือนในอดีต
บางครั้งอุปกรณ์การเรียนต่างๆ ก็ได้มาจากการบริจาค การเปลี่ยนแปลงต่างๆ จึงมีน้อย เด็กนักเรียน
ที่มาเรียนส่วนใหญ่มีฐานะที่อยู่ในระดับปานกลางลงมาถึงยากจน”

ตาราง 14 ค่าเฉลี่ยและค่าร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามความคาดหวังบทบาททางการจัดกิจกรรมทางสังคมอื่นๆ ของวัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง)

เรื่องกิจกรรมทางสังคมอื่นๆ	ร้อยละ / จำนวน					ค่าเฉลี่ย / ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน		ระดับความคาดหวัง	อันดับ
	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่ทราบ	รวม	$\bar{X}$	S.D.		
1. นวดของ	16.30 (65)	55.30 (221)	23.80 (95)	4.80 (19)	100.00 (400)	2.83	0.75	ปานกลาง	1
2. การจัดประชุมของชุมชน	17.50 (70)	52.80 (211)	23.50 (94)	6.30 (25)	100.00 (400)	2.82	0.79	ปานกลาง	2
รวม	16.90 (135)	54.00 (432)	23.60 (189)	5.50 (44)	100.00 (800)	2.82	0.77	ปานกลาง	

จากตาราง 14 แสดงว่า ถึงแม้ว่ากลุ่มตัวอย่างความคาดหวังของกิจกรรมทางสังคมอื่นๆ ของวัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง) ในระดับปานกลาง ทั้งในภาพรวมและรายกิจกรรม ความคาดหวังดังกล่าวก็มีความแตกต่างเป็นกลุ่มย่อยคือ ความคาดหวังมาก ความคาดหวังปานกลาง ความคาดหวังน้อย และไม่คาดหวัง ความแตกต่างในความคาดหวังสามารถอธิบายได้ดังนี้

ความคาดหวังเรื่องนวดของ ประชาชนที่ไม่คาดหวังคิดเป็นร้อยละ 4.80 เนื่องจากชาวบ้านที่ย้ายที่อยู่อาศัยมาอยู่ในเขตวัดไผ่ล้อมได้ไม่ถึง 1 ปี ไม่รู้ว่ามีการจัดกิจกรรมดังกล่าว จึงไม่คาดหวัง และบางกลุ่มเห็นว่าไม่มีความสำคัญเปรียบเหมือนกันหากินกับวัด ประชาชนที่มีความคาดหวังน้อยคิดเป็นร้อยละ 23.80 เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่ไม่ค่อยสำคัญ เป็นกิจกรรมที่ทำให้เงินเข้าวัด ประชาชนที่มีความคาดหวังปานกลางคิดเป็นร้อยละ 55.30 เนื่องจากเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้มีเงินเข้าวัดและชาวบ้านหลายคนที่ต้องการนวดจะได้ไม่ต้องไปหาที่นวดที่อื่น ประชาชนที่มีความคาดหวังมากคิดเป็นร้อยละ 16.30 เนื่องจากมีการเปิดสอนการนวดให้กับผู้ที่สนใจ การนวดเพื่อที่จะสามารถนำไปเป็นอาชีพได้ และมีชาวบ้านรอบวัดไผ่ล้อมที่เข้ามาเป็นประจำ

จากการที่ไม่กลุ่มคาดหวังกิจกรรมทางการเรียนการสอนเนื่องจากเหมือนกับการหากินในวัดนั้น สามารถสะท้อนจากคำสัมภาษณ์ที่ว่า (องอาจ บุญกวี, สัมภาษณ์, 2556) “เป็นกิจกรรมที่ไม่เป็นประโยชน์ต่อวัด เพราะเหมือนกับหาที่ทำกินไม่ได้เลยต้องมาขอที่วัดหากิน”

ความคาดหวังเรื่องการจัดประชุมของชุมชน ประชาชนที่ไม่คาดหวังคิดเป็นร้อยละ 6.30 เนื่องจากเพราะจะทำให้ชาวบ้านบางส่วนเข้าไม่ถึงการประชุม เช่น ผู้ที่นับถือศาสนาคริสต์ ประชาชนที่มีความคาดหวังน้อยคิดเป็นร้อยละ 23.50 เนื่องจากการประชุมในวัดจะมีผู้มาร่วมประชุมน้อย ประชาชนที่มีความคาดหวังปานกลางคิดเป็นร้อยละ 52.80 เนื่องจากวัดเป็นศูนย์กลางของชุมชน ประชาชนที่มีความคาดหวังมากคิดเป็นร้อยละ 17.50 เนื่องจากอยากให้เห็นคนในชุมชนเห็นความสำคัญของวัดเพราะถ้าเข้ามาประชุมในวัดชาวบ้านก็จะเห็นคุณค่าของวัด

จากการที่กลุ่มไม่คาดหวังกิจกรรมทางการเรียนการสอนเนื่องจากผู้ไม่นับถือศาสนาคริสต์นั้น สามารถสะท้อนจากคำสัมภาษณ์ที่ว่า (ณัฐพัชร์ จันทเลิศลักษณ์, สัมภาษณ์, 2556) “รอบวัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง) ถูกล้อมรอบด้วยชุมชนคริสต์ถ้าเข้ามาประชุมในวัดจะทำให้ผู้ไม่นับถือศาสนาคริสต์ไม่เข้าร่วมประชุม”

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง บทบาทของวัดในฐานะที่เป็นพื้นที่สาธารณะของชุมชนท้องถิ่น : วัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง) ตำบลจันทนิมิต อำเภอเมืองจันทบุรี จังหวัดจันทบุรีครั้งนี้ สรุปผล อภิปราย และได้ข้อเสนอแนะผลการวิจัย ดังนี้

1. วัตถุประสงค์ของการวิจัย
2. วิธีดำเนินการวิจัย
3. สรุปผลการวิจัย
4. การอภิปรายผล
5. ข้อเสนอแนะ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการรับรู้ของประชาชนที่มีต่อบทบาทของวัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง) ในเขตตำบลจันทนิมิต อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี ในฐานะที่เป็นพื้นที่สาธารณะของชุมชนท้องถิ่น
2. เพื่อศึกษาความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อบทบาทของวัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง) ในเขตตำบลจันทนิมิต อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี ในฐานะที่เป็นพื้นที่สาธารณะของชุมชนท้องถิ่น

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การวิจัยเชิงปริมาณ

1.1 การกำหนดประชากร

ประชากรที่เป็นเป้าหมายการวิจัย ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป ซึ่งอาศัยอยู่รอบวัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง) ในเขตตำบลจันทนิมิต จำนวน 400 คน

1.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) เกี่ยวกับบทบาทของวัดในฐานะที่เป็นพื้นที่สาธารณะของชุมชนท้องถิ่น : กรณีศึกษาวัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง) ตำบลจันทนิมิต อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี แบ่งเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามลักษณะแบบปลายปิด (Close - Ended) และเลือกตอบ (Check - List) เป็นแบบสอบถามลักษณะแบบปลายปิด (Close - Ended) และเลือกตอบ (Check -List)

เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ ระยะเวลาที่อาศัยในชุมชน

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามลักษณะแบบปลายปิด (Close - Ended) และเลือกตอบ (Check - List) เกี่ยวกับการรับรู้บทบาทของวัดในฐานะที่เป็นพื้นที่สาธารณะของชุมชนท้องถิ่น : กรณีศึกษาวัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง) ตำบลจันทนิมิต อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี ทั้งหมด 3 ระดับ 15 ข้อ ประกอบด้วย

1. การจัดกิจกรรมทางศาสนา 7 ข้อ
2. การจัดการเรียนการสอน 7 ข้อ
3. การจัดกิจกรรมต่างๆในวัด 3 ข้อ

ข้อคำถามดังกล่าวเกี่ยวกับกิจกรรมทางศาสนา กิจกรรมทางการเรียนการสอน กิจกรรมทางสังคมอื่นๆ นั้น ได้กำหนดเนื้อหาตามบทบาทที่วัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง) ได้ทำกิจกรรมสาธารณะต่างๆ ที่เป็นจริง

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามลักษณะแบบปลายปิด (Close - Ended) และเลือกตอบ (Check - List) ความคาดหวังบทบาทของวัดในฐานะที่เป็นพื้นที่สาธารณะของชุมชนท้องถิ่น : กรณีศึกษาวัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง) ตำบลจันทนิมิต อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี ทั้งหมด 3 ระดับ 15 ข้อ ประกอบด้วย

1. การจัดกิจกรรมทางศาสนา 7 ข้อ
2. การจัดการเรียนการสอน 7 ข้อ
3. การจัดกิจกรรมต่างๆในวัด 3 ข้อ

ตอนที่ 4 เป็นแบบสอบถามลักษณะแบบปลายเปิด (Open - Ended) เกี่ยวกับบทบาทของวัดในฐานะที่เป็นพื้นที่สาธารณะของชุมชนท้องถิ่น : กรณีศึกษาวัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง) ตำบลจันทนิมิต อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี

1.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการแจกแบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1.3.1 ผู้วิจัยนำหนังสือจากคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ถึงนายกเทศมนตรีเมืองจันทนิมิต เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูล

1.3.2 ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ ใช้ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือนธันวาคม 2555 - มกราคม 2556

1.3.3 หลังจากนั้นผู้วิจัยจะดำเนินการคัดเลือกแบบสอบถามเฉพาะที่ตอบครบถ้วนสมบูรณ์ และนำไปดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติต่อไป

1.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

1.4.1 การวิเคราะห์ตัวแปรส่วนบุคคลและตัวแปรกำหนด (ตัวแปรต้น) จะใช้ค่าสถิติเชิงพรรณนา คือนำมาแจกแจงความถี่ (Frequency) คำนวณเป็นค่าร้อยละ (Percentage) แล้วนำเสนอในรูปแบบตารางความเรียง

1.4.2 การวิเคราะห์ตัวแปรตามจะใช้ค่าสถิติเชิงพรรณนา โดยนำเสนอในรูปแบบของค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ในการศึกษาครั้งนี้ ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการวิเคราะห์ข้อมูล สถิติที่ใช้เป็นสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ และค่าเฉลี่ย สำหรับการวัดระดับความต้องการของผู้ตอบแบบสอบถาม สร้างขึ้นตามลักษณะการสร้างแบบวัดทัศนคติที่เรียกว่า (Likert Scale) โดยมีตัวเลือกตอบแบบ 4 ระดับ โดยในแต่ละระดับกำหนดเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

เกณฑ์การให้คะแนนความต้องการ	ระดับคะแนน
ระดับมาก	4
ระดับปานกลาง	3
ระดับน้อย	2
ระดับไม่ทราบ/ไม่คาดหวัง	1

ในการตีความช่วงค่าเฉลี่ยจะแบ่งคะแนนออกเป็น 4 ระดับ ดังนี้

คะแนนระหว่าง 3.25 - 4.00 แสดงว่า มีบทบาทและความคาดหวังมาก

คะแนนระหว่าง 2.50 - 3.24 แสดงว่า มีบทบาทและความคาดหวังปานกลาง

คะแนนระหว่าง 1.75 - 2.49 แสดงว่า มีบทบาทและความคาดหวังน้อย

คะแนนระหว่าง 1.00 - 1.74 แสดงว่า ไม่ทราบและไม่คาดหวัง

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ

2.1 การสัมภาษณ์ วิธีการสัมภาษณ์ที่จะใช้ในการวิจัยนี้มีลักษณะเป็นการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi - Structured or Guided Interview) โดยอาศัยแนวการสัมภาษณ์ (Interview Guide) เป็นเครื่องมือในรูปแบบต่างๆ คือ

การสัมภาษณ์เจาะลึก (In-dept Interview) เป็นการใช้แนวการสัมภาษณ์เจาะลึก โดยกำหนดผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ (Key-Informants) คือ

- 2.1.1 นายองอาจ บุญการี ประธานชมรมนักประวัติศาสตร์จังหวัดจันทบุรี
- 2.1.2 นายณัฐพัชร์ จันทเลิศลักษณ์ ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 6 ตำบลจันทนิมิต อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี
- 2.1.3 นายปริญญา เอกพานิช ไวยาวัจกรวัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง)
- 2.1.4 นายอมร พวงทอง ผู้อาวุโสในหมู่บ้าน หมู่ 6 ตำบลจันทนิมิต อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี

2.2 การตรวจสอบข้อมูลเชิงคุณภาพในที่นี้ จะตรวจสอบข้อมูลโดยอาศัยเทคนิคต่างๆ คือ

- 2.2.1 การตรวจสอบข้อมูลจากการสัมภาษณ์หลายๆ ฝ่าย ได้แก่ ผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับวัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง) กลุ่มผู้อาวุโสในชุมชน
- 2.2.2 การตรวจสอบข้อมูลจากเอกสารว่ามีความถูกต้อง มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องและเชื่อมโยงกับข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยหรือไม่
- 2.3 การวิเคราะห์เชิงคุณภาพ ใช้การตีความข้อมูลจากการสัมภาษณ์เจาะลึก เพื่อนำมาอธิบายผลการศึกษจากการสำรวจ โดยแบบสอบถามดังที่ปรากฏในตารางผลการศึกษา

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง บทบาทของวัดในฐานะที่เป็นพื้นที่สาธารณะของชุมชนท้องถิ่น : วัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง) ตำบลจันทนิมิต อำเภอเมืองจันทบุรี จังหวัดจันทบุรีครั้งนี้ สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

ข้อค้นพบข้อที่ 1 ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 สามารถสรุปได้ว่า ประชาชนที่อยู่ในเขตวัดมีการรับรู้ถึงกิจกรรมของวัดไผ่ล้อมอยู่ในระดับปานกลางทั้งในภาพรวมและในรายด้านคือ ด้านกิจกรรมทางศาสนา ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านกิจกรรมทางสังคมอื่นๆ อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาถึงความแตกต่างในการรับรู้บทบาทของวัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง) เราสามารถแยกกลุ่มประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตวัดว่ามีการรับรู้แตกต่างกันเป็น 4 กลุ่ม คือ กลุ่มที่รู้จักบทบาทของวัดมาก กลุ่มที่รู้หรือรู้จักบทบาทของวัดปานกลาง กลุ่มที่รู้หรือรู้จักบทบาทของวัดน้อย และยังมีกลุ่มที่ยังไม่รู้จักบทบาทของวัดเลย การที่แต่ละกลุ่มรับรู้หรือรู้จักบทบาทของวัดแตกต่างกัน เหตุผลส่วนใหญ่มักมาจากการเข้าร่วมกิจกรรมของวัดหรือไม่มากนักน้อยเพียงใด หรือการประชาสัมพันธ์ของตัววัดเอง

ข้อค้นพบข้อที่ 2 ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 สามารถได้ว่า ประชาชนที่อยู่รอบวัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง) มีความคาดหวังจากการจัดกิจกรรมของวัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง) อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งในภาพรวมและในรายด้านคือ ด้านกิจกรรมทางศาสนา ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านกิจกรรมทางสังคมอื่นๆ อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาถึงความแตกต่างของความคาดหวังจากวัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง) เราสามารถแยกกลุ่มประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตวัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง) ว่ามีความคาดหวังแตกต่างกันเป็น 4 กลุ่ม คือกลุ่มที่มีความคาดหวังต่อบทบาทของวัดมาก กลุ่มที่มีความคาดหวังต่อบทบาทของวัดปานกลาง กลุ่มที่มีความคาดหวังต่อบทบาทของวัดน้อย และกลุ่มที่ไม่คาดหวังต่อบทบาทของวัดเลย การที่แต่ละกลุ่มมีความคาดหวังต่อบทบาทของวัดแตกต่างกัน เนื่องจากระดับการรับรู้หรือรู้จักบทบาทของวัดหรือไม่ มากน้อยเพียงใด รวมถึงการประชาสัมพันธ์กิจกรรมของวัดไผ่ล้อมแก่ชุมชนว่ามีประสิทธิภาพแค่ไหน

อภิปรายผล

จากการศึกษาพบว่าประชาชนในเขตวัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง) รับรู้บทบาทและความคาดหวังของวัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง) ในระดับปานกลางประชาชนในเขตวัดรู้จักกิจกรรมไม่สูงเหมือนในอดีต และความคาดหวังก็ไม่มากเหมือนในอดีต กล่าวคือในอดีตประชาชนชาวบ้านมีความผูกพันกับวัดสูงในฐานะที่เป็นศูนย์กลางทำให้ประชาชนรับรู้บทบาทของวัดมาก เพราะมีความผูกพันมาก ความคาดหวังก็มาก ดังนั้นเมื่อมีความผูกพันมาก ความคาดหวังก็มาก แต่มาปัจจุบันการรับรู้และความคาดหวังอยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากวัดมีการเปลี่ยนแปลงจากการเป็นพื้นที่สาธารณะก็เป็นพื้นที่ส่วนบุคคลมากขึ้นหรือเป็นพื้นที่กึ่งสาธารณะตัวอย่างเช่น เรื่องของการจัดการเรียนการสอนในส่วนของพระก็ต้องมีการเสียค่าเล่าเรียน การจัดกิจกรรมต่างๆ จะเป็นการเน้นการหาเงินเข้าวัดและเป็นเรื่องของธุรกิจเป็นหลัก ซึ่งเปลี่ยนแปลงจากในอดีตที่การเข้ามาทำบุญของประชาชนจะเข้ามาด้วยใจและร่วมแรงร่วมใจกันบูรณะและสร้างสรรค์กิจกรรมต่างๆ จึงไม่ค่อยมีเรื่องเงินมาเกี่ยวข้องมากนัก ส่วนปัจจุบันกิจกรรมที่ยังแสดงถึงการเป็นสาธารณะอยู่ จะดูได้จากกิจกรรมทางศาสนาที่ประชาชนยังคงมีส่วนร่วมในการทำบุญ แต่บางกิจกรรมก็เป็นกึ่งสาธารณะเพราะเป็นการหาเงินบริจาคเข้าวัดเพื่อนำไปใช้ในส่วนของค่าสาธารณูปโภคต่างๆ ภายในวัด การเก็บเงินค่าจัดการเรียนการสอนเพื่อนำไปเป็นค่าบำรุงการศึกษา การเก็บเงินค่าใช้พื้นที่และการยืมสิ่งของในวัดเพื่อนำไปจัดงานต่างๆ สิ่งเหล่านี้ถือเป็นการเปลี่ยนแปลงจากในอดีตที่ประชาชนจะช่วยกันบริจาคเงินหรือสิ่งของเข้าวัดโดยไม่ต้องมีการประกาศขอเงินจากชาวบ้าน เพราะชาวบ้านจะรู้ว่าวัดขาดเหลืออะไรก็จะจัดหามาให้ แต่ปัจจุบันจะขอรับเงินบริจาคของ

ชาวบ้านเพื่อนำไปซื้อสิ่งของต่างๆ เข้าวัดหรือขอรับเงินบริจาคเพื่อสร้างสิ่งก่อสร้างในวัดและนำไปใช้ประโยชน์ในการหาเงินเข้าวัดต่อ กล่าวคือปัจจุบันวัดจะจัดกิจกรรมเพื่อเป็นการหาเงินเข้าวัดเป็นหลักและจะนำเงินต่างๆ ที่ได้ไปบริหารจัดการกันภายในวัดเอง

ผลการศึกษาของภาคินพนธ์นี้ จึงชี้ให้เห็นว่าวัดไผ่ล้อมฯ ในฐานะพื้นที่สาธารณะมีบทบาทลดลงตามลำดับตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบันตามที่เราสะท้อนจากผลการศึกษาที่ว่าประชาชนรับรู้และคาดหวังหวังบทบาทเกี่ยวกับกิจกรรมของวัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง) ในปัจจุบันเพียงระดับปานกลาง ดังนั้นผลการศึกษาก็ไม่สอดคล้องกับพัฒนาการของวัดหรือศาสนาในประเทศตะวันตกตามแนวคิดของฮาเบอร์มาสที่วิเคราะห์ให้เห็นว่าก่อนเข้าสู่ยุคสมัยใหม่บทบาทของวัดในโลกตะวันตกเป็นเสมือนกลไกของรัฐ แต่หลังจากที่เกิดกระบวนการแยกศาสนาออกจากรัฐก็พบว่าชุมชนวัดหรือศาสนาได้พัฒนามาเป็นองค์กรประชาสังคมและมีบทบาทเป็นพื้นที่สาธารณะมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

เราพบว่าประชาชนที่อยู่ในเขตวัด โดยภาพรวมมีการรู้จักและรับรู้บทบาทของวัดอยู่ในระดับปานกลาง ในการที่จะทำให้ประชาชนดังกล่าวรู้จักบทบาทของวัดมากขึ้นผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

วัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง) เป็นวัดที่มีประวัติศาสตร์มายาวนานและเป็นวัดที่ 2 ของอำเภอเมืองจันทบุรี ดังนั้นจึงเป็นที่รู้จักของประชาชนโดยรอบและใกล้เคียงเป็นอย่างมาก แต่ปัจจุบันวัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง) ได้ลดบทบาทลงด้วยเหตุผลใดก็ตาม ทำให้ผู้ที่อยู่อาศัยในปัจจุบันรับรู้และรู้จักบทบาทของวัดได้ไม่มากเท่าที่ควร ทั้งๆที่วัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง) มีพื้นที่ไม่มาก อย่างหนึ่งอาจเนื่องมาจากการที่มีผู้ย้ายเข้ามาอาศัยอยู่ในเขตวัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง) ที่มากขึ้น การรับรู้และรู้จักบทบาทของวัดจึงมีน้อย รวมถึงวัดมีการประชาสัมพันธ์ที่น้อย ผู้ที่อยู่อาศัยจึงไม่รู้จักและไม่สามารรับรู้ได้ว่าวัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง) มีการจัดกิจกรรมใดบ้าง ชาวบ้านจะรู้ได้จากการบอกเล่ากันเองของชาวบ้านและการรับรู้เองจากการเข้าไปร่วมกิจกรรมทางศาสนาในวันสำคัญ สิ่งสำคัญที่จะทำให้ประชาชนรอบวัดไผ่ล้อมรับรู้และรู้จักบทบาทของวัดไผ่ล้อมมากขึ้นจะต้องเริ่มจาก

1.1 การประชาสัมพันธ์ให้ทั่วถึงมากขึ้นไม่ว่าจะเป็นการประชาสัมพันธ์ด้วยการใช้รถประชาสัมพันธ์ การใช้เสียงตามสาย การเพิ่มการติดป้ายประกาศให้มากขึ้นโดยบอกถึงภารกิจกรมต่างๆ ในวัดทั้งกิจกรรมทางศาสนาและกิจกรรมทางการจัดการเรียนการสอนและการจัดกิจกรรม

ทางสังคมอื่นๆ ให้ชาวบ้านได้รับรู้เป็นจุดๆ และทั่วถึงจะทำให้มีการบอกต่อและการเชิญชวนของชาวบ้านสู่ชาวบ้าน

1.2 การลงพื้นที่ของคณะสงฆ์และคณะกรรมการวัดเพื่อเป็นการเข้าถึงและเชิญชวนให้ประชาชนมาเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของวัดไม่ว่ากิจกรรมดังกล่าวจะเป็นกิจกรรมที่เล็กหรือใหญ่

1.3 การประชาสัมพันธ์ไม่ควรจะประชาสัมพันธ์ในชุมชนเขตวัดเพียงอย่างเดียว แต่การประชาสัมพันธ์จำเป็นต้องประชาสัมพันธ์นอกพื้นที่ให้รับรู้และรู้จักบทบาทของวัดด้วย เพื่อที่จะดึงคนที่อยู่ต่างถิ่นและชุมชนที่อยู่ใกล้เคียงเข้ามาช่วยกิจกรรมของวัดให้มากขึ้นและจะทำให้คนในพื้นที่รู้สึกอยากรับรู้และรู้จักบทบาทของวัดได้ลึกซึ้งมากขึ้น

แต่อย่างไรก็ตามสิ่งสำคัญที่จะทำให้ประชาชนอยากรู้จักในบทบาทของวัด การเปลี่ยนของวัดเองก็จำเป็นต้องมีเช่น การจัดงานต่างๆ ต้องมีการเปลี่ยนแปลง เพิ่มสิ่งที่น่าสนใจให้ประชาชนเข้าไปในกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้ประชาชนอยากเข้ามาร่วมกิจกรรม สร้างสิ่งแปลกใหม่ที่ไม่มีศีลธรรมเข้ามาเพื่อให้เข้ากับสังคมความต้องการของปัจจุบัน หรือการย้อนยุคของวัฒนธรรมที่หายไปให้กลับคืนมา สิ่งที่สำคัญที่สุดคือ การลดความขัดแย้งภายในวัดไม่ว่าจะเป็นบุคคลใดก็ตาม และสร้างความสัมพันธ์อันดีต่อกันเพื่อสร้างแรงศรัทธาให้กับผู้ที่เข้ามาร่วมกิจกรรมเห็นแล้วมีความเลื่อมใสในตัวบุคคล สิ่งนี้จะเป็นอย่างหนึ่งสิ่งที่สามารถทำให้ประชาชนอยากรู้จักและรับรู้อะไรของวัดได้มากขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งนี้

จากกระบวนการทำวิจัยและผลการศึกษาในภาคนิพนธ์ เรื่อง บทบาทของวัดในฐานะที่เป็นพื้นที่สาธารณะของชุมชนท้องถิ่น : วัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง) ตำบลจันทนิมิต อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

2.1 ควรมีการศึกษาบทบาทของวัดในปัจจุบันโดยอาศัยการวิจัยเชิงสำรวจ เพื่อสามารถวิเคราะห์ภาพรวมได้เป็นอย่างดี เช่น การสำรวจในระดับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หรือเป็นการสำรวจระดับประเทศ เป็นต้น

2.2 ควรมีการศึกษาเชิงคุณภาพในประวัติศาสตร์ เกี่ยวกับบทบาทของวัดเพิ่มเติม เพื่อได้ภาพการวิเคราะห์ในลักษณะที่มรการต่อเนื่องจากอดีตมาสู่ปัจจุบันอันจะเป็นฐานในการกำหนดบทบาทของวัดที่ควรจะเป็นในอนาคต

บรรณานุกรม

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2525). กิจกรรมของวัดซึ่งเป็นที่เลื่อมใสของพุทธศาสนิกชน. กรุงเทพฯ : กรมการศาสนา.
- กาญจนา แก้วเทพ. (2543). การสื่อสารกับพื้นที่สาธารณะ : ทศนะของ Habermas ใน มอ่งสื่อใหม่ มอ่งสังคมใหม่. กรุงเทพฯ : นิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- งามพิศ ลัตย์สงวน. (2537). สังคมและวัฒนธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จิตรา สมบัติรัตนานันท์. (2543). วัฒนธรรมทางการเมืองของชุมชนในภาคตะวันออก : กรณีศึกษา เฉพาะชุมชน ตำบลเนินฆ้อ อำเภอแกลง จังหวัดระยอง. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (ไทยศึกษา). ชลบุรี : คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- เจษฎา สุนาลัย. (2542). แรงจูงใจในการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาที่วัดจัดขึ้นในวันพระ : กรณีศึกษาวัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ กรุงเทพมหานคร. สารนิพนธ์ ศศ.บ. (มานุษยวิทยา). นครปฐม : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ณรงค์ เส็งประชา. (2541). มนุษย์กับสังคม. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : โอ.เอส. ปรินติ้ง เฮาส์.
- ณัฐพัชร์ จันทเลิศลักษณ์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, เดชฤทธิ์ สุภพร เป็นผู้สัมภาษณ์. (9 กุมภาพันธ์ 2556). ที่วัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง) จังหวัดจันทบุรี.
- เดโช สวานานนท์. (2518). จิตวิทยาสังคม. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- นิตย์ ประจงแต่ง. (2548). บทบาทการนิเทศภายในของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาลพบุรี เขต 2. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การบริหารการศึกษา). ลพบุรี : มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. (มิถุนายน 2554). “พื้นที่สาธารณะ,” มติชนสุดสัปดาห์ออนไลน์. 31 (1608) : 30.
- เนตรนภิส นาควัชระ และคณะ. (2526). วัดในกรุงเทพฯ : การเปลี่ยนแปลงในรอบ 200 ปี (2523 - 2525). กรุงเทพฯ. โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุษยากร ตีระพุดติกุลชัย. (2554). บทกระชับความเข้าใจเรื่องพื้นที่สาธารณะและการสื่อสาร ใน สื่อเก่า สื่อใหม่ใจเชื่อมร้อย. กรุงเทพฯ : การพิมพ์.
- ปริญญา เอกพานิช เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, เดชฤทธิ์ สุภพร เป็นผู้สัมภาษณ์. (14 กุมภาพันธ์ 2556). ที่วัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง) จังหวัดจันทบุรี.

- พระมหาชัยนาท อรรถบุตร. (2542). **แรงจูงใจในการเข้าวัดของคนไทยที่นับถือพุทธศาสนา : กรณีศึกษา วัดกัลยาณมิตรวรมหาวิหาร กรุงเทพมหานคร.** สารนิพนธ์ ศศ.ม. (การบริหารองค์การ). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกริก.
- พระมหาทองชัย บุรณพิสุทธิ์. (2545). **บทบาทของวัดกับชุมชนเมืองในเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร.** วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (พัฒนาชนบทศึกษา). นครปฐม : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- พระมหาสมชาย เอี่ยมสะอาด. (2543). **บทบาทของวัดพัฒนาตัวอย่างในการช่วยเหลือสังคม : ศึกษาเฉพาะกรณีของวัดในกรุงเทพมหานครกับวัดในภาคกลาง.** วิทยานิพนธ์ อ.ม. (ศาสนาเปรียบเทียบ). นครปฐม : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- พวงเพชร สุรัตน์กวีกุล. (2542). **มนุษย์กับสังคม.** พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พัทยา สายหู. (2516). **ความเข้าใจเกี่ยวกับกลไกของสังคม.** กรุงเทพฯ : พิมพ์.
- ระเบียบ คำเขียน. (2546). **การปฏิบัติบทบาทหัวหน้าหอผู้ป่วยตามการรับรู้ของหัวหน้าหอผู้ป่วย และพยาบาลประจำโรงพยาบาลพิจิตร.** วิทยานิพนธ์ พย.ม. (การบริหารการพยาบาล). เชียงใหม่ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2532). **พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา อังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน.** กรุงเทพฯ : อักษรเจริญทัศน์.
- _____. (2546). **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542.** กรุงเทพฯ : อักษรเจริญทัศน์.
- วราภรณ์ วนาพิทักษ์. (2554). **ทฤษฎีวิพากษ์ของเจอร์เกน ฮาเบอร์มาส : พื้นที่สาธารณะทางการเมือง และเสรีภาพในการแสดงออกบนอินเทอร์เน็ต.** (ออนไลน์). แหล่งที่มา : <http://www.oknation.net/blog/nidnhoi/2011/07/06/entry-2>. 24 กุมภาพันธ์ 2555.
- วันชัย ปานจันทร์. (2545). **บทบาทของพระสงฆ์ในการดูแลเด็กเล็กและเยาวชนที่พักอาศัยอยู่ในวัด ศึกษาเฉพาะกรณีพระสงฆ์ในเขตธนบุรี.** วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (การบริหารสังคม). กรุงเทพฯ : คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. (2555). **วัด (ศาสนสถาน).** (ออนไลน์). แหล่งที่มา : <http://th.wikipedia.org/wiki/วัด>. 24 กุมภาพันธ์ 2555.
- สงวน สุทธิเลิศอรุณ. (2525). **จิตวิทยาสังคม.** กรุงเทพฯ : ส่งเสริมวิชาการ.
- สมเด็จพระธีรญาณมุนี. (เมษายน – พฤษภาคม 2528). “คุณวัด,” **ใบลาน.** 5(3) : 10.
- สาระแห่งธรรม. (2548). **บทบาทของวัดในประเทศไทย.** (ออนไลน์). แหล่งที่มา : <http://www.gotoknow.org/blog/rainalone/333216>. 24 กุมภาพันธ์ 2555.

สำนักงานพระพุทธศาสนา. (2554). **วัดกับชุมชน**. (ออนไลน์). แหล่งที่มา :

http://www.onab.go.th/index.php?option=com_content&view=article&id=2336:2010-02-16-12-26-50&catid=38:2009-03-01-22-04-24&Itemid=157. 24 กุมภาพันธ์ 2555.

สุชา จันทน์เอม และสุรางค์ จันทน์เอม. (2520). **จิตวิทยาสังคม**. กรุงเทพฯ : แพรววิทยา.

สุธรรม ชีรภัทรธำรง. (2537). **การศึกษาเปรียบเทียบบทบาทและกิจกรรมของวัดและพระสงฆ์ที่มีต่อการส่งเสริมสถานภาพของเด็กวัดในสังคมไทย**. วิทยานิพนธ์ อ.ม. (ศาสนาเปรียบเทียบ). นครปฐม : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.

สุพัตรา สุภาพ. (2530). **สังคมวิทยา**. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.

สุภา สกุดเงิน. (2545). **ประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หลังการจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบล ในทัศนะของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน : กรณีศึกษา เฉพาะกรณีอำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (รัฐศาสตร์). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง

องอาจ บุญการี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, เฉชฤทธิ์ สุขพร เป็นผู้สัมภาษณ์. (30 ธันวาคม 2555). **ที่วัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง) จังหวัดจันทบุรี**.

อมร พวงทอง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, เฉชฤทธิ์ สุขพร เป็นผู้สัมภาษณ์. (4 กุมภาพันธ์ 2556). **ที่วัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง) จังหวัดจันทบุรี**.

Jurgen Habermas. (2002). **Religion in the Public Sphere**. (Online). Available :

http://www.sandiego.edu/pdf/pdf_library/habermaslecture031105_c939cceb2ab087bdfc6df291ec0fc3fa.pdf. 25 February 2012.

ภาคผนวก

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ภาคผนวก ก
รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ

1. รองศาสตราจารย์บรรจบ วงษ์พัฒน์พงษ์   ข้าราชการบำนาญ
มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
2. รองศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ สามัคคีธรรม   อาจารย์ประจำคณะศิลปศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกริก
3. นายคิลก บัวเกิด   นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลมะขามเมืองใหม่
อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ภาคผนวก ข
หนังสือขอความร่วมมือในการวิจัย

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ที่ ศธ ๐๕๕๒.๐๕/ว ๓๖๖

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี
๒๒๐๐๐

๒๗ ธันวาคม ๒๕๕๕

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ

เรียน รองศาสตราจารย์บรรจบ วงษ์พิพัฒน์พงษ์

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามเพื่อการวิจัยและเค้าโครงวิจัยโดยย่อ จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วยนายเดชฤทธิ์ สุภพร นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “บทบาทของวัดในฐานะที่เป็นพื้นที่สาธารณะของชุมชนท้องถิ่น : กรณีศึกษาวัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง) ตำบลจันทนิมิต อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี” ในการนี้หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญในเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดี จึงขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือที่นักศึกษาสร้างขึ้นเพื่อใช้ในการวิจัย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ด้วย จักเป็นพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์บรรจบ วงษ์พิพัฒน์พงษ์)

คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

สำนักงานคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

โทร. ๐ ๓๕๔๗ ๑๐๗๕

โทรสาร. ๐ ๓๕๔๗ ๑๐๗๕

ที่ ศธ ๐๕๕๒.๐๕/ว ๓๖๖

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี
๒๒๐๐๐

๒๗ ธันวาคม ๒๕๕๕

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ

เรียน รองศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ สามัคคีธรรม

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามเพื่อการวิจัยและเค้าโครงวิจัยโดยย่อ จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วยนายเดชฤทธิ์ สุภพร นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “บทบาทของวัดในฐานะที่เป็นพื้นที่สาธารณะของชุมชนท้องถิ่น : กรณีศึกษาวัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง) ตำบลจันทนิมิต อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี” ในการนี้หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญในเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดี จึงขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือที่นักศึกษาสร้างขึ้นเพื่อใช้ในการวิจัย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ด้วย จักเป็นพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์บรรจบ วงษ์พิพัฒน์พงษ์)

คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

สำนักงานคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

โทร. ๐ ๓๕๔๗ ๑๐๗๕

โทรสาร. ๐ ๓๕๔๗ ๑๐๗๕

ที่ ศธ ๐๕๕๒.๐๕/ว ๓๖๖

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี
๒๒๐๐๐

๒๗ ธันวาคม ๒๕๕๕

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ

เรียน นายฉกรรภ์ บัวเกิด

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามเพื่อการวิจัยและเค้าโครงวิจัยโดยย่อ จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วยนายเดชฤทธิ์ สุภพร นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “บทบาทของวัดในฐานะที่เป็นพื้นที่สาธารณะของชุมชนท้องถิ่น : กรณีศึกษาวัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง) ตำบลจันทนิมิต อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี” ในการนี้หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญในเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดี จึงขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือที่นักศึกษาสร้างขึ้นเพื่อใช้ในการวิจัย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ด้วย จักเป็นพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์บรรจบ วงษ์พิพัฒน์พงษ์)

คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

สำนักงานคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

โทร. ๐ ๓๕๔๗ ๑๐๗๕

โทรสาร. ๐ ๓๕๔๗ ๑๐๗๕

ที่ ศธ ๐๕๕๒.๐๕/ ๔๒๒

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี
๒๒๐๐๐

๒๗ ธันวาคม ๒๕๕๕

เรื่อง ขอความร่วมมือในการทำวิจัย

เรียน นายกเทศมนตรีเมืองจันทนิมิต

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามเพื่อการวิจัยและเค้าโครงวิจัยโดยย่อ จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วยนายเดชฤทธิ์ สุภพร นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “บทบาทของวัดในฐานะที่เป็นพื้นที่สาธารณะของชุมชนท้องถิ่น : กรณีศึกษาวัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง) ตำบลจันทนิมิต อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี” ในการนี้นักศึกษาขอ นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) กับประชาชนในเขตเทศบาลเมืองจันทนิมิต อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี เพื่อตรวจสอบเครื่องมือที่นักศึกษาส่งมา

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ด้วย จักเป็นพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์บรรจบ วงษ์พิพัฒน์พงษ์)

คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

สำนักงานคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

โทร. ๐ ๓๕๔๗ ๑๐๗๕

โทรสาร ๐ ๓๕๔๗ ๑๐๗๕

ที่ ศธ ๐๕๕๒.๐๕/ ๔๒๓

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี
๒๒๐๐๐

๒๗ ธันวาคม ๒๕๕๕

เรื่อง ขอความร่วมมือในการทำวิจัย

เรียน นายกเทศมนตรีเมืองจันทนิมิต

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามเพื่อการวิจัยและเค้าโครงวิจัยโดยย่อ จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วยนายเดชฤทธิ์ สุขพร นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “บทบาทของวัดในฐานะที่เป็นพื้นที่สาธารณะของชุมชนท้องถิ่น : กรณีศึกษาวัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง) ตำบลจันทนิมิต อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี” ซึ่งผู้ทำวิจัยได้เลือกชุมชนของท่านเป็นกลุ่มตัวอย่าง และจำเป็นต้องนำเครื่องมือในการวิจัยมาเก็บรวบรวมข้อมูลกับประชาชนในเขตพื้นที่ของท่าน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จึงขออนุญาตให้นายเดชฤทธิ์ สุขพร เข้าเก็บรวบรวมข้อมูลดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ด้วย จักเป็นพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์บรรจบ วงษ์พิพัฒน์พงษ์)

คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

สำนักงานคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

โทร. ๐ ๓๕๔๗ ๑๐๗๕

โทรสาร ๐ ๓๕๔๗ ๑๐๗๕

ภาคผนวก ค
แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

แบบสอบถามการวิจัย

เรื่อง บทบาทของวัดในฐานะที่เป็นพื้นที่สาธารณะของชุมชนท้องถิ่น : กรณีศึกษา
วัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง) ตำบลจันทนิมิต อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี

.....

แบบสอบถามนี้ทางนิสิตหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการปกครองท้องถิ่น คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จัดทำเพื่อศึกษาการบทบาท การรับรู้และความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อวัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง) ตำบลจันทนิมิต อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี ข้อมูลที่ได้ทั้งหมดนี้ ผู้วิจัยจะเก็บเป็นความลับสำหรับการวิจัยเท่านั้น

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง กรุณาใส่เครื่องหมาย ✓ ใน ตามสภาพที่เป็นจริง

1. เพศ 1. ชาย 2. หญิง

2. อายุ.....ปี

3. การศึกษา 1. ไม่ได้เรียนหนังสือ 4. ปวส./อนุปริญญา
 2. ประถมศึกษา 5.ปริญญาตรี
 3. มัธยมศึกษา/ปวช. 6. สูงกว่าปริญญาตรี

4. อาชีพ 1. เกษตรกรรม 5. พนักงานเอกชน
 2. รับจ้างทั่วไป 6. ธุรกิจส่วนตัว
 3. รับราชการ/ลูกจ้างราชการ/รัฐวิสาหกิจ 7. นักเรียน/นักศึกษา
 4. ค้าขาย 8. อื่นๆ (โปรดระบุ).....

5. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน.....บาท/เดือน

6. ระยะเวลาที่เข้ามาอาศัยอยู่ในเขตวัดไผ่ล้อม(พระอารามหลวง).....ปี

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ตอนที่ 2 การรับรู้ของประชาชนที่มีต่อบทบาทของวัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง)

ท่านรู้จักบทบาทของวัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง) ในเรื่องต่อไปนี้มากน้อยเพียงใด
คำชี้แจง กรุณาใส่เครื่องหมาย ✓ ในแต่ละข้อเพียงช่องเดียวที่ตรงกับความต้องการของท่าน

บทบาทของวัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง)	ระดับการรับรู้			
	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่ทราบ
การจัดกิจกรรมทางศาสนา				
1. การจัดประเพณีนมัสการปิดทององค์พระพุทธรูปไสยาสน์ประจำภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในเทศกาลตรุษจีนของทุกปี				
2. การถือศีล 8 บำเพ็ญเนกขัมมบารมี ในวันวิสาขบูชาของทุกปี				
3. การถือศีล 8 บำเพ็ญเนกขัมมบารมี ในวันที่ 5 ธันวาคมของทุกปี				
4. การบวชชี - พรหมณีในวันสำคัญทางศาสนา				
5. การจัดงานทำบุญ - ตักบาตรข้าวสารอาหารแห้งในวันขึ้นปีใหม่ของทุกปี				
6. การจัดงานทำบุญ - ตักบาตร - ก่อพระเจดีย์ทราย - สรงน้ำพระในเทศกาลสงกรานต์ของทุกปี				
7. การจัดงานทอดกฐินพระราชทานประจำปี				
การจัดการเรียนการสอน				
8. การเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนระดับ นักธรรมตรี - โท - เอก				
9. การสอนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีระดับประโยค 1 ถึงประโยค 3				
10. การสอนหลักสูตร ปบส. แก่พระสงฆ์สามเณร - ครูสอนพระปริยัติธรรม ในเขตจังหวัดจันทบุรีและจังหวัดใกล้เคียงในสังกัดของ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (มจร.)				

บทบาทของวัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง)	ระดับการรับรู้			
	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่ทราบ
11. การสอนระดับปริญญาตรี แก่พระสังฆาธิการ - ครูสอนพระปริยัติธรรม ในเขตจังหวัดจันทบุรีและจังหวัดใกล้เคียงในสังกัดของ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (มจร.)				
12. จัดการเรียนการสอน ธรรมศึกษา ระดับตรี - โท - เอก แก่นักเรียนเยาวชนตามสถานศึกษาต่างๆ				
13. เปิดสอนชั้นประถมศึกษาภาคบังคับ ให้แก่เด็กและเยาวชน				
14. เปิดสอนชั้นมัธยมศึกษาภาคบังคับ ให้แก่เด็กและเยาวชน				
การจัดกิจกรรมอื่นๆ				
15. นวดชอง				
16. การจัดประชุมของชุมชน				
17. อื่นๆ (โปรดระบุ).....				

ตอนที่ 3 ความคาดหวังของประชาชนต่อบทบาทของวัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง)

ท่านคาดหวังให้วัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง) ทำเรื่องต่อไปนี้นาน้อยเพียงใด

คำชี้แจง กรุณาใส่เครื่องหมาย ✓ ในแต่ละข้อเพียงช่องเดียวที่ตรงกับความต้องการของท่าน

บทบาทของวัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง)	ระดับความคาดหวัง			
	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่คาดหวัง
การจัดกิจกรรมทางศาสนา				
1. การจัดประเพณีนมัสการปิดทอง องค์พระพุทธรูปไสยาสน์ประจำภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในเทศกาลตรุษจีนของทุกปี				

บทบาทของวัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง)	ระดับความคาดหวัง			
	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่คาดหวัง
2. การถือศีล 8 บำเพ็ญเนกขัมมะบารมี ในวันวิสาขบูชา ของทุกปี				
3. การถือศีล 8 บำเพ็ญเนกขัมมะบารมี ในวันที่ 5 ธันวาคม ของทุกปี				
4. การบวชชี - พรหมณ์ในวันสำคัญทางศาสนา				
5. การจัดงานทำบุญ - ตักบาตรข้าวสารอาหารแห้ง ในวันขึ้นปีใหม่ของทุกปี				
6. การจัดงานทำบุญ - ตักบาตร - ก่อพระเจดีย์ทราย - สรงน้ำพระในเทศกาลสงกรานต์ของทุกปี				
7. การจัดงานทอดกฐินพระราชทานประจำปี				
การจัดการเรียนการสอน				
8. การเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนระดับ นักธรรมตรี - โท - เอก				
9. การสอนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีระดับประโยค 1 ถึงประโยค 3				
10. การสอนหลักสูตร ปบส. แก่พระสังฆาธิการ - ครูสอนพระปริยัติธรรม ในเขตจังหวัดจันทบุรีและจังหวัดใกล้เคียงในสังกัดของ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (มจร.)				
11. การสอนระดับปริญญาตรี แก่พระสังฆาธิการ - ครูสอนพระปริยัติธรรม ในเขตจังหวัดจันทบุรีและจังหวัดใกล้เคียงในสังกัดของ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (มจร.)				
12. จัดการเรียนการสอน ธรรมศึกษา ระดับตรี - โท - เอก แก่นักเรียนเยาวชนตามสถานศึกษาต่างๆ				
13. เปิดสอนชั้นประถมศึกษาภาคบังคับให้แก่เด็กและ				

เยาวชน				
บทบาทของวัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง)	ระดับความคาดหวัง			
	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่คาดหวัง
14. เปิดสอนชั้นมัธยมศึกษาภาคบังคับให้แก่เด็กและเยาวชน				
การจัดกิจกรรมต่างๆ ในวัด				
15. นวดของ				
16. การจัดประชุมของชุมชน				
17. อื่นๆ (โปรดระบุ)				

ตอนที่ 4 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

ท่านมีความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมอย่างไรบ้าง นอกเหนือไปจากแบบสอบถามข้างต้น

คำชี้แจง โปรดเติมข้อความลงในช่องว่าง

4.1 ความคิดเห็นเพิ่มเติม

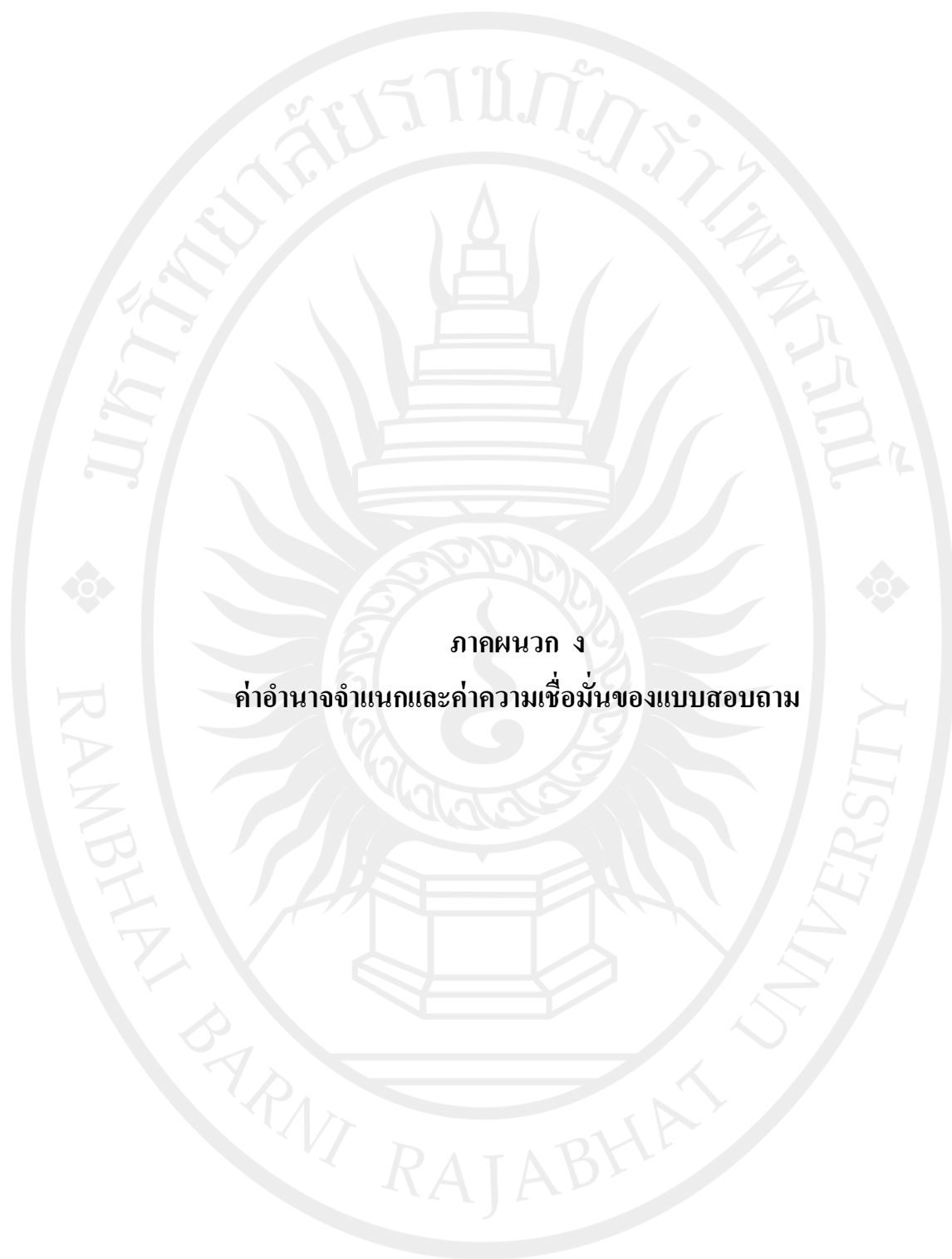
.....

.....

4.2 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

ภาคผนวก ง
คำอธิบายจำแนกและค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ตาราง 15 ผลการวิเคราะห์ค่าอำนาจจำแนกรายข้อของแบบสอบถาม เรื่อง บทบาทของวัดในฐานะที่เป็นพื้นที่สาธารณะของชุมชนท้องถิ่น: กรณีศึกษาวัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง) ตำบลจันทนิมิต อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี

ด้าน	ข้อที่	ค่าอำนาจจำแนก
การจัดกิจกรรมทางศาสนา	1	0.48
	2	0.54
	3	0.34
	4	0.72
	5	0.57
	6	0.58
	7	0.27
การจัดการเรียนการสอน	8	0.67
	9	0.69
	10	0.75
	11	0.73
	12	0.64
	13	0.72
	14	0.55
การจัดกิจกรรมอื่นๆ	15	0.51
	16	0.68
การจัดกิจกรรมทางศาสนา	1	0.31
	2	0.48
	3	0.50
	4	0.66
	5	0.22
	6	0.30
	7	0.31
การจัดการเรียนการสอน	8	0.71
	9	0.74

ตาราง 15 (ต่อ)

ด้าน	ข้อที่	ค่าอำนาจจำแนก
	10	0.57
	11	0.61
	12	0.74
	13	0.30
	14	0.30
การจัดกิจกรรมต่างๆ ในวัด	15	0.45
	16	0.68

ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ 0.94

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ - ชื่อสกุล	นายเดชฤทธิ์ ศุภพร
วัน เดือน ปี เกิด	วันที่ 3 ธันวาคม 2531
สถานที่เกิด	อำเภอเมืองจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	บ้านเลขที่ 111 หมู่ที่ 9 ตำบลมะขาม อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน	สมาชิกกองอาสารักษาดินแดนจังหวัดจันทบุรี
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	กองร้อยอาสารักษาดินแดนจังหวัดจันทบุรี ที่ 1
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2546	มัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนอนุบาลจังหวัดจันทบุรี
พ.ศ. 2549	มัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเบญจมราชูทิศ จังหวัดจันทบุรี
พ.ศ. 2554	รัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต ปร.บ. (รัฐประศาสนศาสตร์) มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
พ.ศ. 2556	รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต ปร.ม. (การปกครองท้องถิ่น) มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี